

Petr Miloslav Veselský

PÁNOVÉ DAČIČTÍ Z HESLOVA

PÁNOVÉ DAČIČTÍ Z HESLOVA

od jich počátku až na naše doby vůbec,

jakož i

MIKULÁŠ DAČICKÝ Z HESLOVA

a jeho literární činnost zvlášť.

Rodo- život- a povahopisné studie.

Sebral a sepsal

Petr Miloslav Veselský.

Kuttna, Kutná Hora 2011

Druhé vydání

(První vydání: Nákladem knihkupectví a knihtiskárny Karla Šolce. V Hoře Kutné 1886.)

Název: Pánové Dačičtí z Heslova
Autor: Petr Miloslav Veselský
Vydal: Vydavatelství a nakladatelství Martin Bartoš (Kuttna)
17. listopadu 97, 284 01 Kutná Hora (kuttna@seznam.cz)
Vydání druhé
Kutná Hora 2011

ISBN 978-80-86406-57-2

Blahorodému Pánu, **panu JOSEFU MÜLLEROVI**, c. k. báňskému radovi,
vrchnímu zkušebníku zlata v c. k. mincovně ve Vídni, čestnému a skutečnému
členu archaeologického spolku „Vocel“ v Hoře Kutné atd. atd.
upřímnému synu vlasti a věrnému synu svého rodného města **Hory Kutné**
věnuje spisovatel.

Ediční poznámka

Text je publikován podle výtisku uloženého ve Státním okresním archivu Kutná Hora, který kdysi patřil archiváři Janu Fialovi. Některé z jeho rukopisných poznámek vepsaných v knize jsou uvedeny na příslušném místě tohoto vydání kurzívou v hranatých závorkách.

Text téměř nebyl upravován, což znamená, že většina pravopisných chyb (z hlediska dnešního pravopisu) byla ponechána. Některé drobné opravy nejsou vyznačeny (např. záměna i/í), významnější opravy a doplnění jsou uvedeny nekurzívně v hranatých závorkách.

Na místo, kde začíná příslušná stránka prvního vydání, odkazují tučně psaná čísla v kulatých závorkách v dolním indexu.

Vydavatel děkuje pracovníkům Státního okresního archivu Kutná Hora za pomoc při přípravě této práce k vydání.

Předmluva.

Úctu, jakou pojat jsem byl k Mikuláši Dačickému z Heslova hnedle od té doby, kdy jsem za svého pobytu v Praze v r. 1838. zvěčněným bibliotékářem národního českého musea Vácslavem Hankou s rukopisem „**Pamětí Mikuláše Dačického z Heslova**“, který pod zaznamenáním II. 9. 5. tam se chová, a o jehož vzniku a osudu ve spise tomto pojednáno jest, seznámen byl, chovám až po dnes. Od té doby vznikla ve mne myšlenka seznámiti se blíže s osudy muže tak důvtipného, národ, vlast a rodné místo své milujícího, který z české šlechtické rodiny pocházel a o jehož spise se hrabě Kašpar ze Sternberku co první předseda Musea království Českého ve valné hromadě 27. dne měsíce března r. 1827. odbývané takto projádlil: „*Pamětí Mikuláše Dačického z Heslova*“ v jazyku českém, zasláné od sběracího ouda P. děkana Zieglera, jest vlastně jen letopis horního města Hory Kutné, v němžto Dačičtí Ondřej otec a Mikuláš syn jeho, živi jsouce 1510.-1626., mnoho zaznamenali. Nejvíce zpráv vztahuje se jen na Hory Kutny a okolí její, však též všeobecná historie česká, zvláště za panování Rudolfa II., Matiaše, Ferdinanda II. objasňuje se upřímným vypravováním Dačického na mnoha místech. Poskytují mnohý příspěvek k historii mravů a vzdělání toho věku, rozšiřuje světlo nad historii mincování na Horách Kutnách. Zvláště pro českého rodopisce důležitý; a věda, že rodina šlechtická pánů Dačických z He- (6) slova v Hoře Kutné počátek svůj vzala, vzrostla myšlenka ta v skutečnost, když r. 1841. do Hory Kutné povolán jsem byl, a tu po několika rocích jako zvláštní náhodou, mi pořádní městského a později i někdejšího horního archivu svěřeno bylo. V době však pozdější p. JUDr. Jaromír Čelakovský r. 1871. dle pramenů v archivu kutnohorském nalezených podal v „Právniku“ proces, jezto Mikuláš Dačický z Heslova pro zavraždění Šťastného Novohradského z Kolovrat přestátí musel, a roku 1876. meškal zde za příčinou pátrání po Ondřejevi a Mikulášovi Dačickém z Heslova u příležitosti chystaného vydání „Pamětí Mikuláše Dačického“ pan JUDr. Antonín Rezek, jemuž, čeho mě o obou známo bylo, ochotně jsem sdělil. Že však prvnější přestal toliko s obraným si předmětem, a druhý při velmi pilném a bedlivém vydání „Pamětí“ uvedl věci zprávy o prvních původcích „Pamětí“, totiž pánů Bartoše a Mikuláše z Prachňan, a pak toliko zprávy o rodině Ondřeje Dačického a zprávy o Mikulášovi Dačickém; tu vzrostla ve mne touha tím větší, seznati blíže celý rodokmen rodiny až na naše doby, neboť jsem „Geneologii Daczykianorum“, jižto byl Karel Dačický teprve r. 1745 sestavil, za nedokonanou uznával: a to vše mne vedlo k dalšímu pátrání. A čeho v tom ohledu jsem docítil, podávám zde co studii rodo- povah- a životopisní celé rodiny pánů Dačických až na naše doby, při čemž nabyt jsem též toho přesvědčení, že rodina pánů Dačických jak dle tradice neurčitě v rodině jest domníváno, z Polska nepochází, neboť jméno Dačický přichází v knihách zápisních v Hoře Kutné mnohem dříve již, nežli tu Vladislav za krále českého volen byl, od kteréž doby dle zmíněné geneologie rod ten se uvádí.

Také s udělením šlechtictví Ondřeji Dačickému, jak (7) v spisu samém uvedeno, se to jaksi hatí s rokem. Neboť v nejnovějším čase uvedl pan Dr. Ant. Rezek v „Sborníku historickém r. 1886 III. svazek str. 185“ k bibliografii Dačických z Heslova toto:

Vyložil jsem ve svém vydání „Pamětí Mikuláše Dačického z Heslova“ dosti obšírně, co mi o původu rodiny této, o jméně a erbů její tehdaž známo bylo. Šlechtictví a erbů nabyli Dačičtí roku 1571; ale v archivu Ji[n]dřichohradeckém zachoval se koncept listu, z něhož viděti, že již za Ferdinanda I. pokoušel se Ondřej Křivoláček jinak Dačický dosíci erbů a přídomku; vskutku také v kanceláři královské již koncept byl vyhotoven a Dačičtí dle něho měli slouti z Lorce a erb jejich měl poněkud jinak vypadati, než jak potom dán jim byl roku 1571. - Koncept sám jest nedatovaný, ale povázíme-li, že Ferdinand I. jmenuje se v něm voleným císařem římským (14. března 1558), že tvrz Lorec dostala se v držení Ondřeje Dačického r. 1559., a že konečně koncept tento v Jindřichohradeckém archivu uchoval se zajisté z doby, kdy pan Joachim z Hradce byl nejvyšším kancléřem království Českého (1554-1565., avšak

Ferdinand I. zemřel 1564., 25. července), musíme za to míti, že pokusy Ondřeje Dačického o nabytí šlechtictví za panování Ferdinandova, spadají do let 1559-1564 a v této době že také koncept, který tuto v celém znění podáváme, byl vyhotoven.

Ostatkem jest koncept tento novým dokladem mínění našeho (Paměti I. díl XXVIII-XXXII.), že Ondřej Křivoláček, jinak Dačický, byl Kutnohorským sousedem a že všechny teorie o polském původu šlechticů Dačických náležejí do říše genealogických fantasií.

„My Ferdinand z boží milostí volený římský císař etc., uherský, český, etc. král etc. K věčné paměti známo ⁽⁸⁾ činíme tímto listem všem, jehož císařská vyvyšenost ozdobuje a vychvaluje poddaných svých cnotné skutky, ti kteříž toho právě a věrně zasluhují, to sluší vážiti, aby jiní také příkladem tím souce zbuzení takových skutkův a chvalitebných cnoti tím chtivěji zasluhovati se snažili, i souce My mnohých hodnověrných svědectvími zpraveni, kterak Vondřej Křivoláček (jinak Dačický¹⁾), poddanej náš v království Našem českém, věrný milý, až posavad v stavu svém poctivě se obcházel a zachovával, a potom, aby tím lépe a poctivěji stav svůj vésti a živnosti své hleděti mohl i vzhlednouce na jeho věrné a pilné služby, které jest nám činil, činí a napotom činiti povinen bude, s dobrým rozmyslem Naším a jistým vědomím s radou věrných našich milých, mocí královskou v Čechách, témuž Vondřejovi Křivoláčkovu (Dačickému²) a dědicům jeho řádně a manželsky od něho poslým, ty kteréž nyní má aneb ještě míti bude obojího pohlaví, po věčné časy z štědroty Naší císařské půjčujem a dáváme erb neboližto znamení vladictví totižto štít modré aneb nebeské barvy, v němžto jest oblak své přirozené barvy, an dvě ruce oděné z něho vynikají, natahujíc samostříl s naloženou červenú zlatým tulejem, bílým peřím vopefenú střelu, tak jakoby hned rychle vystřeliti měli, nad tím pak svrchu kolčí helm s visutými dolú modrými a bílými fafnochy mající na sobě točenici bílú a červenú s oblakem, z něhožto vychází křídlo modré ⁽⁹⁾ zhůru rozkřídlené, mající v sobě samostříl s naloženou střelou natažený to vším způsobem, jakž v štítu doleji vtípem a uměním malířským světleji barvami zřetelně vymalováno jest, kteréhožto erbu a znamení vladictví jmenovaný Vondřej Křivoláček (Dačický³) i s dědici svými nyní i na budoucí věčné časy při všech rytířských činech buď přísných neb kratochvílných užívati má a moci bude, totiž v bitvách, honbách, kolbách, turnajích, na korouhvích, praporcích, pečetech, sekrytích, hrobových kameních i na všech jiných náležitých a poctivých místech tak, jakž toho jiné vладыky v království Našem českém i jiných zemí Našich svobodně užívají buď z práva neb z obyčeje: Chťíce tomu, aby se týž Ondřej Dačický⁴) i s dědici svými od něho řádně a manželsky poslými, ty kteréž nyní má aneb ještě míti bude obojího pohlaví z Lorce⁵) psáti mohli. Protož prikazujem všem poddaným Naším, kteréhožbykoliv stavu, řádu neb povahy byli ze všech stavů království českého i jiných zemí našich, nynějším i budoucím věrným milým, abyste jmenovaného Vondřeje (Dačického⁶) z Lorce i jeho dědice za to, což se v tomto majestátu Našem píše, jměli, drželi a neporušitelně nyní i v budoucích věčných časech zachovali, žádných jemu ani dědicům i budoucím jeho v tom překážek nečiníce ani komu jinému činiti dopouštěli pod uvarováním hněvu a nemilosti ⁽¹⁰⁾ Naší císařské i budoucích Našich skutečného trestání. Tomu na svědomí pečeť naši císařská ... (Datum chybí)

A v tom nacházím potvrzeno, čeho jsem byl ve spisu uvedl, že Ondřejova žádost k císaři Maxmilianovi o šlechtictví byla toliko opakování již dříve mu nepochybně učiněné přípovědi.

---

¹⁾ Co v závorce, to přetřeno. Střídání vlastních jmen Křivoláček a Dačický, z nichž první tyto v době sepisování tohoto konceptu obyčejnějším, jest zajímavo; jáť v Hoře Kutné prvně nalezl jsem Křivoláčka s příjmím Dačický také teprv roku 1559. (Paměti I. díl XXXI. pozn. 1.)

²⁾ Přetřeno.

³⁾ Přetřeno.

⁴⁾ Dačický přetřeno a na místo toho tužkou napsáno Křivoláček.

⁵⁾ Ondřej Dačický koupil tvrz Lorec roku 1559. (Paměti I. XXXIV.)

⁶⁾ „Dačického“ přetřeno a na straně napsáno Křivoláčka.

Podávám spis ten k laskavému přijetí a posouzení, a děkuji spolu velectěnému panu profesoru Soběslavovi Pinkasovi za laskavé sdělení některých zpráv poslednějších členů rodiny té se týkajících⁷⁾

Petr Miloslav Veselský.

(11) Rodina pánů Dačických s přídomkem z Heslova vzala v Hoře Kutné svůj počátek, protož také za slušno s rodinou tou se blíže zabývati a ku vzniku přídomku neb šlechtictví, jakož i k působení členů rodu toho v Hoře Kutné blíže poukázati, a to jest hlavní účel spisu tohoto, k jehož sepsání jsem v místních archivech mnoholetá bádání konal, a po všem pátral, cokoli by k náležitému seznání rodiny celé, jejímu vzniku, původu a působení přispěti mohlo, a čeho tu nalezeno aneb s jistotou dopátráno býti mohlo, v tomto studiu jest složeno.

Měť jsem již některých literárních čilých předchůdců, kteří o rodině pánů Dačických z Heslova psali, jako na př. Ferd. B. Mikovec v „Časopise Českého Musea“ r. 1854. a zvláště Dr. Antonín Rezek v předmluvě k vydaným ním „Paměti Mikuláše Dačického z Heslova“ r. 1878 a 1880 tak jako i mnohé poznámky, zvláště o Mikulášovi Dačickém, podány byly ve „Světozoru“ r. 1869.; však nicméně vše to jest nepostačitelné; neboť nikde nečiní se zmínky o jiných členech rodu toho kromě praotce rodiny té Ondřeji a jednomu synu jeho Mikulášovi, a tím všecko další bádání po dalších osudech rodiny té končí.

To vše vedlo mne k pátrání a bádání dalšímu, a maje k tomu při rovnání městského i někdejšího horního archivu kutnohorského vhodnou příležitost^a a prohlédnuv též pozemních knih z doby, kdy členové rodiny té v Hoře (12) Kutné žili, mohu říci, že jsem neobmeškal ničeho, čím by se k seznání celého rodu pánů Dačických z Heslova až na naši dobu přispěti mohlo.

Že jsem Mikuláši Dačickému z Heslova zvláště a větší péči věnoval, stalo se z toho ohledu, že týž svými, z rodinných a blízkých příbuzných, jakož i z vlastního zažití sebraných a sepsaných „Pamětí“ o celý rod pánů Dačických z Heslova největší zásluhu má, neboť nebyti těchto „Pamětí“, které až na naši dobu se uchovaly, byla by celá rodina v zapomenutí přišla; neboť žádný z hojných členů rodiny té nepozůstavil v Hoře Kutné po sobě památky takové, která by budoucím na rod ten připomínala; a jelikož mnoho bylo rodin šlechtických, které si v XVI., XVII. a XVIII. věku Horu Kutnou za tichý útulek bylo oblíbilo, a které během času, byť by tu i mnohých trvalých památek byly zanechaly, neb i pro všeobecné dobré se byly přičiňovaly, přišly v zapomenutí; toliko jméno pánů Dačických z Heslova, ač praotci rodiny té se ani válečným hrdinstvím ani na turnajích neb v potyčkách nevyznamenal, udrželo se předce ve stálé upomínce.

A čím proslula rodina ta v Hoře Kutné, že se pověst její až na naše doby udržela? Není to nijaká pamětihodná zvláštní snad budova neb nějaká nadace, která by na věčné časy jméno jejich zvěčňovala, ale jsou to pro Horu Kutnou a historii vůbec neocenitelné „Paměti“, jichžto Mikuláš Dačický po svých předcích sebral a svými vlastními zápisky doplnil, práce to sice jen literární, ale ceny veliké, které v rukopise až na naše doby se uchovaly, a o nichžto později obšírněji promluveno bude.

Jelikož přídomek neb šlechtictví z Heslova teprv (13) Ondřej Dačický obdržel, tedy tento také za praotce pánů Dačických z Heslova považován býti musí.

Odkud by však první rodina Dačických pocházela, jest nerozluštitelnou pohádkou, neboť nijak nelze za pravdu považovati to, čeho v rodokmenu pánů Dačických poznamenáno, jelikož rodokmen ten sestavoval dle zápisek rozličných v liber Memorabiliích v městském archivu se nalézajících jeden potomek rodu toho, Karel Dačický z Heslova teprv r. 1741., a tu dle tradice o rodu svém poznamenal: „Mathias Daczický, natius Polonus, ubiusque ad hodiernum diem nobilis „Daczický“ eundem cum has familia clypeum seu arma gestant.“ (Matěj Dačický

⁷⁾ Pro lepší seznání všeho, čeho ve spisu mém uvedeno, doporučuji čtenářům spis samý „Paměti Mikuláše Dačického z Heslova“, ježto roku 1880 nákladem nákladem Matice České vydal Dr. Ant. Rezek.

rodem Polák, kde až do dnešního dne šlechtici Dačičtí tentýž štít čili brnění jako tato rodina nosí.)

Prošel jsem veškerých zápisek, všech knih Memorabilií, aniž bych byl nějaké podstatné příčiny byl našel, která by k tomu poukazovala, zda udání tomu za pravdu dáti lze; jelikož však sám Ondřej ve svých zanechaných zápiskách, jichž Mikuláš Dačický ve svých „Paměti“ v oddělení třetím, pátém, šestém, sedmém a devátém uvádí, a kde zřejmě při oddělení jedenáctém praví: „Sequentur memorabilia Audreae Daczický de Heslova a me Nicolao filio ejus hic posita et renovata“ (následující zaznamenání Ondřeje Dačického z Heslova ode mne Mikuláše, syna jeho sepsána a obnovena), a ty sahají od r. 1525. až do roku 1546. a při oddělení dvanáctém praví: „Ejusdem“ (taktéž) a poznámky ty jdou od roku 1534 až 1571. a nikde od prvního člena rodu toho nedovídáme se o původu jeho a rodu toho z dřívější doby praničeho.

Jediná zmínka o otci Ondřeje Dačického děje se při roku 1555., kdy Ondřej Dačický, - který vůbec Křivo- (14) laček nazýván byl⁸⁾ - vinil Sigmunda Melhouského, co se jest mu od něho přihodilo, když seděl mezi dobrými lidmi a sousedy zdejšími v hutích, že jest se dotýkal otce jeho nebožce, kterýž před 30 léty, snad prvé nežli on na světě byl, umřel; a když jeho napomenul, aby toho zanechal, že jest se jeho osoby v hanění dal, pravíc tak, že *jest vyjebeny chlap nejvyššího pana purkrabí*. A on ho přátelsky odbýval, pravíc mu, že tak není, a on vystavší, výtržnosti učinil, a ujavše kord, naň i kordem chtěl, kterýžto kord na rozkaz pana Kašpara od pana Jířka kožišníka jest jemu vzat. A on nemaje již kordu, a přišedši k němu, mluvil, že jest lepší než on; a on mu řekl, že tak není, že jest on lepší, a on že jest mu povídal, že vrhle lhu, dotýkajíc se ho i někoho jiného. A poněvadž mu také i nepravými řeči ublížil, žádal jest za právo; neb kdy k tomu přijde, že on to ukáže, že otec jeho i on také dobře zachovalí jsou, a on že jeho jest tak haněti a dotýkati se neměl. A jelikož jsou jisté pokuty na takové lidi výtržné uloženy, žádal podle toho za opatření.

Proti tomu Sigmund, poněvadž přátel při sobě nemá, a tak nakvap míti nemůž, žádal za průtah. Proti tomu Ondřej Křivoláček, že co se výtržnosti dotýče, že jest i kordem na něho chtěl a výtržnosti se dopustil, má-li jemu průtahu dáno býti, aby to rozvážiti ráčili.

Dictum p. J. Labuškou: Páni, váživše jich řeči, i také zprávu vzavše od p. Kašpara, že jemu Sigmundovi do 2 neděl průtahu dají, by mohl odpověď dát. - Výsledek žaloby té nikde není zanešen, a neví se; proto jest při tom s podivením, že ani zde před soudem, tedy předce již (15) kdy předce ve vyšší hodnosti se nenalezal, pravé jméno otce svého neudal; tím tedy nějakého pevného základu nemáme, který by nás k zjištění předchůdců Ondřejových opravňoval.

Pak-li že však dle rodinné tradice v „Paměti“ uvedené říditi bychom se chtěli, tedy mohl snadno synem zmíněného Matěje Dačického býti, který, jak domníváno, v době, kdy král Vladislav Jagelonec roku 1471. v Hoře Kutné za krále českého zvolen byl, s ním do Čech se byl přestěhoval a v Hoře Kutné se usadil, neboť se narodil v r. 1510. Jest to však jen domněnlivý a nijak nezaručený a nezjištěný původ rodů Dačických, jelikož mužů toho jména již před tím v Hoře Kutné bývalo. S Ondřejem Dačickým shledáváme se však poprvé teprv r. 1532. již co s osobou dospělou, kdy vedl obchod v suknech, veda živnost občanskou suken kraječe, a tu co mladý muž, sotva dva a dvacetiletý pojal za manželku Annu, vdovu po Martinovi Křivolačkovi, rozenou Káňovou⁹⁾, a po ní zván byl vůbec Ondřej Křivoláček: a dle

⁸⁾ Podávám doslovně jak v Memorabiliích k r. 1555.-57. list A-g při dni „in excelso“ fer. 2. zanešeno jest.

⁹⁾ O sňatku tom zaznamenal Mikuláš z Prachňan ve svých zápiskách: „L. 1532. smlouván Andreas Dačický s paní Annou Křivolačkovou k manželství, a jsou oddáni.“ A Mikuláš Dačický ve svých „Paměti“ k tomu dodává: „To pana otce mého první manželka.“ Týž Martin Křivoláček zemřel r. 1531. a v posledním pořízení svém, které za šepmisterství Mikuláše z Prachňan co řádně a podle práva sepsané ku právu přijato bylo, poručil dům svůj, jakož i zahradu, sukna a jiný statek, kterýmž jej Pán Bůh naděliti ráčil, manželce své Anně, poděliv též dítek svých ze statku svého hojně. Měl též Křivoláček tři dcery:

toho dá se i souditi, že *byl Ondřej Dačický původu zcela měšťanského*, a že šlechtictví svou zásluhou si byl získal.

Sňatkem tím získal Ondřej Dačický znamenitého ⁽¹⁶⁾ jmění, neboť, kdežto dříve o žádném zvláštním bohatství jeho ničeho známo nebylo, zaznamenává ve svých zápiskách při roce 1534.: „Vstěhoval jsem se do domu biskupského proti rathouzu, davše za něj 116 kop gr. hotovostí Petrovi Havránkovi.¹⁰⁾

V roce 1535. fer. 6. pgm. Marci (29. dubna) opět Ondřej Křivolaček koupil jest sobě, manželce, dědicům a budoucím svým zahradu v lesích Jandovských podle jeho zahrady ležící od Jana Prasete za 15 k. gr. č. hotových.¹¹⁾ A téhož roku Fer. 2. ante Galli (14. října) zanešeno jest tamtéž: „Ondřej Dačický, jsa tehdaž šepmístrem mladším, příznání učinil, že jest mu Jakub Hubáček za zahradu nad „Stamprochem“¹²⁾ od něho koupěnou úplně zaplatil.“

Že manželství to nebylo *[bylo]* rozumové, kdy mladík nezkušený jen k vůli bohatství pojal za manželku starou vdovu se třemi dcerami, z nichž jedna již provdaná byla, to každý snadno nahlédne; proto také manželství to nebylo velmi spokojené a trvalo pouze pět roků, neboť manželka jeho zemřela již r. 1537.; předce však z něho čtvero dítek pošlo, a sice: Mandalená^{*}], Tobiáš, Matěj a Václav, kteréž poslednější v mladém věku zemřít museli, jelikož se s nimi nikde neshledáváme. Toliko o synu Tobiášovi, který o ⁽¹⁷⁾ svatodušních svátcích r. 1534. se narodil, ví se, že byl ženat a měl za manželku nějakou Ludmilu neznámého rodu, který dle výše uvedeného r. 1745. sestaveného rodokmenu měl syna Matyáše, od něhož rod těchto pánů Dačických pochází.

V stavu vdovským nesetrval však Ondřej Dačický dlouho, a jsa již zámožným, hledal opět bohaté nevěsty, a v tom ohledu vyhlídl si Dorotu, dceru tehdejšího nejbohatšího souseda, rudokupce a horního nakladatele, spolu primátora města, Mikuláše z Prachňan, pána na Kbelu a Neškaredicích, která ovšem teprv 19 roků čítala; tudy nelze nijak pochybovati, že již doby té Ondřej Dačický u veliké oblíbenosti a vážnosti býti musel, že tak mladá, z rodiny tak vážené a zámožné pocházející dívka se odhodlala jej vdovce s dítkami za manžela pojmouti a také skutečně pojala, jak sám ve svých zápiskách takto poznamenal: „Léta 1538. v úterý po památce sv. Jana křtitele (25. června) *já Ondřej Dačický z Heslova*¹³⁾ měl jsem svatební veselí na Horách Kutných, pojímaje k manželství pannu Dorotu, dceru pana Mikuláše z Prachňan.“

Sňatkem tímto dosáhl Ondřej nejen nové hodnosti, neboť ještě toho roku poprvé zvolen byl do řady starších šepmistrův, což se vlivu tchána Mikuláše z Prachňan připsati musí, neboť nebývalo v obyčeji tak mladých mužů k tak významné a důležité hodnosti ponavrhovati, ani voliti. - Mimo toho Ondřej Dačický přišel sňatkem tím též do velmi rozsáhlého příbuzenstva rodin šlechtických, ⁽¹⁸⁾ s nimiž rodina z Prachňan spříbuzněna byla, a sice pánů Janovských z Janovic, neboť bratr tchánův Jan, měl za manželku Annu, dceru Jana Janovského ze Soutic na Žamberce; pánů Romhápů ze Suché¹⁴⁾, jelikož sám jeho tchán Mikuláš z Prachňan¹⁵⁾ měl za manželku Justinu z Hor, neboť sestra Justinina, Ludmila, provdána byla za

---

Annou, Magdalenu a Martu. - Lib. testament. z r. 1488.-1544 list H-10.

¹⁰⁾ V knize lib. haeredit. z r. 1524.-36. list N-31 zanešeno takto: Fes 2 pgm. Galli (17. října) Ondřej Křivolaček koupil jest sobě, manželce, dědicům a budoucím svým dům „biskupský“, v kterém byl Karel Havránek na Tarmarce proti starému rathouzu ležící od Petra syna téhož Havránka za 116 kop grošů“. (Jest to nyní dům č. p. 41.)

¹¹⁾ Lib. haered. 1524-36. M. 52.

¹²⁾ Stamproch (Steinbruch) na Ptáku.

* [Mandalená provdána v Čes. Brodě. Viz velký proces v 1558.]

¹³⁾ Psalť se Ondřej Dačický již před udělením majestátu s přídomkem z Heslova, a z toho by se jediné jaksi na jeho původ z Polské šlechtické rodiny souditi dalo. [poznámka je Fialou přeškrtnuta]

¹⁴⁾ Někteří piší také Romhápů na Pasově. Rodina ta zněmčila později své české příjmení, pišíc se Rabenhaupt.

¹⁵⁾ O tomto svém sňatku zaznamenal sám ve svých zápiskách k roku 1506.: „V úterej po památce sv.

rytíře Sigmunda Romhápa na Pacově; pánů Škrovodů ze Škrovodů neboť Petr Škrovod z Škrovodů měl za manželku sestru Mikuláše z Prachňan Apolenu; pánů Loreckých z *Elkouše*, neboť Jan ml. z Prachňan, bratr tchánův, měl za manželku *Annu*, dceru Jiřího z Elkouše a na Lorci; pánů Zigelů z Chocenic, an Jan Zigel z Chocenic měl za manželku Zuzanu, sestru Mikuláše z Prachňan; pánů Podivických z Podivic, neboť Jan z Podivic měl za manželku Ludmilu, sestru manželky M. Dač. Doroty; pánů z Vilémovce, neboť Jindřich z Vilémovce měl za manželku Kristinu z Prachňan, dceru po bratrovi tchánovém Janu.

Že Ondřej Dačický do tak vzácné rodiny za zetě přijat byl, svědčí nejlépe o jeho požívané vážnosti v městě, neboť tehdáz u veřejnosti nepožíval ještě jména šlechtického z Heslova, nazýván i psán v občanském životě stále jen Křivoláček.¹⁶⁾

¹⁹⁾ Co se věna této nové manželky Doroty dotýče, tedy obdržel Ondřej D. 100 kop gr. č. hotových a za 160 kop grošů č. výpravy, a jak v knihách městských zanešeno obdržel r. 1543. ještě dům na Tarmarku, neboť o tom zaneseno takto:¹⁷⁾ „Ondřej Křivoláček přiznal se jest osobně a dobrovolně, jakož jest p. Mikuláš z Prachňan jmenoval dáti Ondřejovi Křivoláčkovi na smlouvách svatebních panně Dorotě dceři své výpravy do dne a do roka 160 k. gr. č. a po dni a po roce 100 k. gr. č., že jest tomu všemu jmenovaný pán Mikuláš z Prachňan podle týchž smluv svatebních dostačil, i kvitoval jest dotčeného pána Mikuláše z Prachňan dědice a budoucí jeho z týchž smluv svatebních, jakožto vývazech, a tímto znovu a svou vůlí pána kvituje on Ondřej Křivoláček sám od sebe a dědicův budoucích, nemají se naříkati na časy budoucí a věčné.“ Act. pg. Paulo pletau, fer. 3. - A hnedle za tímto projádním následuje: „Pan Mikuláš z Prachňan přiznal se jest osobně a dobrovolně, že dům svůj na Tarmarce mezi domy někdy Erazíma postřihače a Jiřka Vodičky naproti domu Martina Kmínka [*Komínka*] ležící¹⁸⁾ dal jest dědičně a mocně Ondřejovi Křivoláčkovi zeti svému, a jemu ho odevzdal a postoupil, tak aby dotčený Křivoláček, dědiči i budoucí jeho mohli ²⁰⁾ s tím domem učiniti, co by se mu koli zdálo a líbilo bez nářku a všelijaké překážky pana Mikuláše z Prachňan dětí a budoucích jeho i každého člověka (dne téhož).¹⁹⁾“

Z toho se také souditi dá, že byl Ondřej Dačický již osobou dosti zámožnou, která věno manželčino na statku svém odvěniti mohla. Byltě doby té Ondřej Dačický vřaděn v pořádek mincůů a pregeřů, neboť r. 1546 nachází se mezi konšely minciřskými a pregeřskými²⁰⁾, anť byl znamenitým znalcem veškerého hornictví, byl spolu nákladníkem horním a podílníkem při rozličných dolích; a nalézáje se v řadě starších šepmistrův, vyslán byl co poslanec kr. města Hory Kutné r. 1549 s děkanem Václavem Řezníčkem a Matoušem farářem u sv. Barbory ku sněmu náboženskému, ježto byl císař a král český Ferdinand I. do Prahy svolal, o němžto ve svých zápiskách sám při roce 1549 takto zaznamenal:

„Sněm anebo concilium držán v Praze den památky sv. Barbory (4. prosince), na kterémž k tomu vedeno, aby Čechové pod poslušenstvím papeže, biskupa Římského, stáli. A když počali sněmovati, hned se svadili s potom rozjeli. Administrator a kněží Pražští couvli, potom k sobě od stavův domluvu měli. Byl jsem při tom, a skrze mne před stavy oznámeno, že se k tomu svoliti nemůže, protože ne papež, ale sám Kristus Pán syn boží jest hlavou církve

---

Bartoloměje (26. srpna) já Mikuláš z Prachňan na Horách Kutných měl jsem svatbu s Justínou z Hor; kněz Filip, biskup Sidonský oddával nás k manželství ve Vysokém kostele.“

¹⁶⁾ Nerozlučitelnou pohádkou ostane okolnost ta, že rodina ¹⁹⁾ pánů z Prachňan a rodina Dačických stejného znaku rodinného užívaly. Tak nalezal se na zvonu, nyní již shořeného chrámu ve Kbele, kteráž vesnice náležívala Bartošovi z Prachňan, a ježž on ulítil dal a chrámu tomu daroval, znak též formy jako jest znak pánů Dačických. Též v archivu městském nalezl jsem listiny spečetěné Mikulášem z Prachňan a Ondřejem Dačickým pečeti se stejným znakem.

¹⁷⁾ Kniha smluvní z roku 1542-1545. [*1528-1543 P29.*]

¹⁸⁾ Nyní č. p. 39.

¹⁹⁾ Tím se vyvrací p. dra. Rezka udání, že by dům ten výměnou za slíbený podíl byl obdržel.

²⁰⁾ Knihy horní k r. 1546., str. 335.

světské. Pročež jsem na zejtrí před králem se musel dostavit: ale král mne tu vyslyšev, při tom mne zanechatí (21) ráčil.²¹⁾ - Z toho lze seznati, že týž Ondřej Dačický u krále Ferdinanda I. veliké přízně požíval; neboť již r. 1547, kdy po neblahé boufce v Čechách, z nížto i Hora Kutná, ač neprávě, obviněna byla, jí veškerá privilegia a svobody odejmuty byly, přispěl týž hlavně k tomu, že k jeho naléhavým žádostem Hoře Kutné některých svobod a výsad navráceno bylo.

A jak se z přízně královny těšil, dosvědčuje i okolnost ta, že roku 1551 ustanoven byl za královského rychtáře v Hoře Kutné, o čemž sám při roku 1551 hnedle po novém roce zaznamenal takto:

„Pan Křištof Skurovský z nařízení a poručení krále Ferdinanda v přítomnosti nejv. p. ministra p. Jana Vítence, v přítomnosti pánův šepmistrův a pánův obecních a soudcův i ouřadníkův mince na rathouze v plné radě vložil jest na mne Ondřeje Dačického z Heslova nový v království českém nebývalý ouřad, vyhlásiv mne za rychtáře královského k sedání nad šepmistry tu na Horách Kutných, čehož jsem žádostiv nebyl. Pán Bůh rač mi pomocník býti.“²²⁾

Však ve schůzi šepmistrův, rady a obecních starších fer. 2. dominica „Quasi modo“ (první po velkonočích) (22) 1551, tedy 7. dubna odbyvané²³⁾ „Ondřej Křivoláček rychtář krále J. C. M. připomenuv, kterak jest v úřad rychtářský uveden a závazek jemu že jest dán; pak pokud neměl instrukci, v nic se jest dáti nemohl; než, poněvadž se týče rychtáře druhého, který jest od pánův ustanoven, by měl jiného k svému pohodlí, ustanoviti, že na tom není, a že na tom může přestati, a protož aby přítomen byl. A tu doložil: že se jemu vidí i také páni soudcové, aby zde byli, neboť jest s nimi měl pro nescházení dosti činiti, když mezi nimi byl; dal jest čísti instrukci, ač jest byl na tom, aby ústně oznámil pro některé příčiny, a zvláště, že se tam některá dvě slovíčka nalezájí, kteráž jsou obtížná, ježtoby radši byl, aby tomu nebylo; ale poněvadž jest vůle J. C. M., tu že on se jináč chovati musí; žádaje dále, aby již přijat byl v spolek panský, že on se nejináč chce chovati, než co by bylo ke cti a chvále boží podle té instrukci, poněvadž i páni to prvě zachovají. A v té instrukci tento rozum se zavírá: předkem, jakož jsou obyvatelé Hory Kutné času minulého v některých věcech proti Nám provinili a přečinili; i znaje toho zvláštní potřebu pro uvarování těch a takových podobných budoucích věcí, aby poslušnosť a poddanosť králi J. C. M. zachována byla: proto ustanoviti ráčí rychtáře královského, však do vůle a změnění tak (23) voliti a ustanoviti ráčil; kterýžto rychtář v radě mezi úřadem konšelským sedati, první místo držeti, dobré a užitečné Naše, dědicův Našich všemi obyčeji obmysleti, jednati a působiti má věrně, právě, poslušně králi i také království českému, anebo komu by každého času poručiti ráčil. Také má toho pilen býti a šetřiti, jestli že by v úřadu konšelském aneb na jiném místě mezi obcí, že by proti a na důstojenství vrchnosti, a proti komoře Naší něco před se bralo a působilo, aneb jaké sročení a puntování se dalo: v tom aby hned bez meškání, aneb řeči takové oznámil a netajil, i také pokudž bude moci takové věci přetřhovat, a My nad ním, jakožto nad rychtářem, ruku Naší královskou ve všem slušném milostivě držeti ráčíme. Dále dotýčný rychtář Náš při soudech konšelských bývati, a ten pořádek držeti má, aby se k hodině určité scházeli, lidem protahové v jich potřebách se nedáli,

²¹⁾ Byltě Ondř. Dačický horlivým přívržencem strany podobojí.

²²⁾ A dokládá při tom dále: Tento nový královský ouřad po boufce té v království českém vzniklé proto od krále Ferdinanda nařízen jest, aby města potomně nic více takového před sebe bráti, se raditi a puntovati nemohla, a toho aby jim bráněno bylo. - Takové hle jho jest na mne vstrčeno! Při tom také nařízeno, aby tíž rychtářové královští v městech královských spravedlnosti nápadní statkův městských, pokuty a rugy (?) králi ná- (22) ležitě vyhledávány a králi k ruce dobývány byly; a na to instrukcí a závazky týmž rychtářům dávány. A tak klesly jsou těžce svobody království českého; nebo i všem stavům těžož království, aby bez svolení královského nižádných sněmův a sjezdův nepokládali a nemávali, v čem předešle od starodávna svobodu měli, jest zastaveno a zamezeno.“

²³⁾ Tak doslovně zaneseno v knize Memorabilí k r. 1551, list K-34.

osoby přijměji nebyly, než k chudému jako bohatému skutečně k spravedlnosti jednomu každému dopomohli, pakliby se časně nescházeli, aneb kterou osobu zkoušel, v tom co scházelo, o tom se s ním domluvíti; pakliby přestati nechtěli, ty osoby J. M. a dědicům Naším oznámíti, kterýžto rychtář ve všem tajnost' rady zachovati má, co by se však o vrchnosti a důstojenství Naši K. M. neb dědicům Našich jednalo, toho nikoliv před Námi tajiti nesmí.

Item. Úřad konšelský té moci mítí nemá, aby měl obec svolati pro kteréžkoli příčiny, a žádných společných schůzek, kromě rathouzu, aby nemívali; než rychtář Naš, když toho pro poselství Naše neb pro jiné zvláštní obecní dobré potřeby, které by oni jemu každého času za důležité a pilné oznámíti, a on, uznaje toho potřebu, teprv, a jinaké nic, obec svolal, a při tom při všem sám býti. Než co se (24) jiných věcí k úřadu rychtářů královskému náležejících dotýče, o tom aby se královský rychtář Naš podle úřadu svého tak choval, to žádal, a k tomu dohlídal, aby ve všem vůbec rovnost' práva a poctivost' zachována byla, zlé se přetrhovalo, předcházelo, a neposlušných bez promíjení trestati má. A k tomu on rychtář své podrychtáře mítí má, kterýž tou přísahou, jako rychtář Nám, jemu zavázán býti a týmž rychtářem se spravovati má.

Item. Má tomu pilen býti, aby se nic nikomu, buď od měšťtění osedlých neb neosedlých, svobodných neb přespólních nedálo nemilého, a nezpívalo, co by předkem proti Pánu Bohu všemohoucímu neřádného bylo, potom na posměch a k zlehčení důstojenství a vrchnosti Naši královské a dědicům Našich býti mohlo, nýbrž aby česť a chvála boží všelijak a na každém místě v tom městě se rozmahala: zvláště pak v neděli, svátky a jiné sváteční dny aby lidé do kostelův chodili, slova božího, mší svatých přítomni byli; pakliby kdo postižen byl, že se tak nechová a přestupuje, toho každého podle jeho provinění skutečně trestali a Nás o tom do komory Naší královské na hrad Pražský, zpravili.

Zvláště pak tomu chceme, aby povalovače a lidi zahálečné vyzdvihoval, průchodu nedal, než aby k rychtářské své práci v čas hleděl, a tedy aby v tom místě dobré křesťanské obcování a pořádek vyzdvížen a zlé přetrženo bylo“.

Byl však Ondřej Dačický příliš veliký milovník svého města a upřímný přítel svých spoluměšťanů a spoluradních: protož mu to nijak po vůli býti nemohlo, aby se stal jaksi dozorcem a udavačem svých spoludruhů; kromě toho byl též vřelým Čechem, jemuž jako každému jinému se zave- (25) dení nového úřadu toho nejen nelíbilo, nýbrž i protivilo, jak byl i veřejně se pronesl, že „klesly těžce svobody království českého“, protož neustával krále prosíti, by s něho úřad ten sňal, což se mu také ještě téhož roku po vůli stalo, o čem sám při roku 1550 zaznamenal: „J. M. král ráčil mne zase propustiti z úřadu rychtářství královského, (jelikož muž takový nehodil se za nástroj vlády v Hoře Kutné) a složen jest ten úřad na Jana Chyzeru, nebo na mne vložen jest úřad hofmistrovství horního krále J. M. Actum v pondělí den památky M. Jana Husa (6. července) skrze Wolfa z Vřesovic, nejv. písaře království českého a presidenta komory krále J. M. p. Floriana Gryspeka a p. Jana Spiegle, rentmistra“; - a to svědčí nám opět o přízni, jakéž na nejvyšších místech, ano u krále samého požíval; neboť co horní hofmistr řídil a projednával horní záležitosti a spory,²⁴⁾ a tedy musel mítí v horních záležitostech nejen zvláštní zkušenost', nýbrž musel býti též horních zákonů znalým.

Že se Ondřej Dačický, jsa v tak čestném povolání, dřívějšího obchodu svého suken kraječství (prodej hotových suken) vzdal, dá se s jistotou domýšleti: neboť se s jeho úřadním povoláním nesrovnával, a on hornictvím a nákladnictvím na hory příliš zaměstnán byl.

Sluší se však také trochu poohlednouti po domácnosti Ondřejově, a tu seznáváme, že i druhé manželství jeho bylo hojně dítkami požehnáno, neboť jich splodil s manželkou Dorotou čtrnáct, a sice: Jana, Annu, Mikuláše (toho jména prvního), Václava, Simeona, Sigmunda (toho jména (26) prvního) Lidmilu, Mikuláše (toho jména druhého), Jindřicha, Kateřinu, Justinu, Mikuláše (toho jména třetího), Jindřicha (druhého) a Sigmunda (též druhého), z nichžto většina ještě před rodiči byla zemřela. Tak n. p. v čase panujícího moru v Hoře Kutné

---

²⁴⁾ Horní kniha soudní z r. 1550.-1552. str. 335.

r. 1554 zemřely mu jedním dnem tři dítky: Mikuláš, Jindřich a Simeon; a třetí den na to syn Sigmund. Všechny tyto rodinné události Ondřej pilně ve svých zápiskách poznamenával.

V domácnosti své považován býti musí Ondřej za laskavého manžela a starostlivého otce, který o výchování svých dítek všemožnou vedl péči. - Jinak bylo však v poměrech rodinných. Tu vedl též mnohé spory s příbuznými svými v dědičných záležitostech po tchánovi Mikuláši z Prachňan. Kromě dříve již oznámeného věna od tchána obdržného, stal se, když švagrové jeho, Jindřich z Prachňan a Jan z Prachňan a konečně i tchyně jeho Justina z Prachňan (r. 1558) byli zemřeli jmenem ženy své Doroty spolumajitelem statku Kbele, Chvátlin a Sobošic,²⁵⁾ jakož i mnohých horních podílů (tálů). Byltě již Ondřej Dačický dříve podílníkem při rozličných dolech, a jak kniha horních zápisův z roku 1554 list 204. svědčí v pátek před sv. Jiřím (20. dubna) pan Jan Chyzdera krále M. rychtář a Václav Vočko krále M. hofmistr na Horách Kutnách na místě Jana pozůstalého po někdy Vavřincovi Růžovi z Sionu popustili jsů huť za Kolmarkem s štadlí, haldami i se vším, což k nim přináleží, kteráž někdy byla (27) kverkův dolu Plimle na Kaňku Ondřejovi Křivoláčkově k dědičnému držení a užívání za 50 kop gr. čes.

Z toho nejlépe k poznání, jak na mnoze se Ondřej Dačický s hornictvím zanášel. V občanském životě požíval co dospělý muž u spoluobčanů všeobecné úcty a vážnosti; však vzdor tomu míval předc také časté hádky i rvačky po hospodách, půhony před právo městské, a co spolunakladatel při některých dolech, zvláště tam, kde za dolového písáře volen býval, což se dělo tím častěji pak, když se úřadu svého, horního hofmistrovství vzdal, a to se stalo brzy po jeho na úřad ten ustanovení, neboť brzy se v úřadu tom svadil s horními úředníky, kteří Němci byli, a v rukou těchto několika přivandrovalých, a jak ve všem z doby té od šepmistrův a rady na král. komoru českou podávaných žádostech a žalobách zřejmě se udává, *na škodu královské komory pracujících Němců* spočívalo veškeré hornictví, jemuž nerozuměli: protož žádal Ondřej úpěnlivě u arciknížete Ferdinanda, který byl královým místodržitelem v Čechách, aby úřadu toho sprostěn byl, vylouvaje se, že „Němci jeho upřímným a věrným radám věřiti nechtěli²⁶⁾“ a po mnohonásobném prosby té opakování byl úřadu toho sprostěn, jak sám při r. 1553 zaznamenal: „V pátek, den památky sv. Maurica (22. září) na žádost a mé toho vyhledávání, arcikníže Ferdinand, jsa místodržícím otce svého, krále Ferdinanda v království českém, ráčil jest mne z úřadu hofmistrovství horního propustiti, a vložem ten úřad na Václava Vočku, a Tomáš Sprlink učiněn urburěrem.“

(28) Výmluvě té za pravdu dáti se může, jelikož po odstoupení nejvyššího mincmistra Jana z Vitence²⁷⁾, za něhož Ondřej v úřad ten povolán byl, a s nímž vždy dobře vycházel, dosazen byl na místo nejvyš. mincmistra Pražský měšťan Petr Hlavsa z Liboslavě, s nímžto se Ondřej v náhledech o hornictví nikdy neshodoval, jelikož tento chtěl kleslému hornictví pomocí alchymie pomoci, a za tou příčinou také Němce Šebestiana Esse za hlavního tavírníka povolal, který sebou celou řadu svých vrstevníků přivedl, a nákladnými zkouškami svými jen hory zaváděl, a proto o propuštění své žádal.

Jsa úřadu svého sprostěn, a odav se zcela své občanské povinnosti, sloužiti toliko obci, nepřijal víc úřadu žádného a zasedal stále ve sboru šepmisterském až do smrti své, jsa vždy městu radou i skutky nápomocen.

Za to však tím více horlil proti nepořádkům při hornictví, odkrýval všeliké vady a nedostatky a poukazovati nepřestával k panujícím nepořádkům, čímž byl místodržící úřadu

---

²⁵⁾ Zaznamenal o tom sám při r. 1558. takto: Kbel ves, též v Chvatlinách svrchních a v Opatovíčkách, což tu Dorota z Prachňan a Lidmila sestra její měly, ve dsky zemské vloženo jím i dědicům jich, fer. 2. p. s. Georg. [1558 spor o věno Magdaleny dcery.]

²⁶⁾ Není tu místa, aby se uvádělo, jak hory vůbec povolávanými Němci zaváděny byly; čehož důkazů hojnost.

²⁷⁾ Byl nejvyšším mincmistrem od r. 1545. až do r. 1543 [1553].

nejvyš. mincmistra, Petr Hlavsa z Liboslavě proti němu velice rozhněván, zvláště když proti Ondřejovi při úradě horním podána byla obžaloba, že jeden ze sousedův naň v hospodě veřejně pokřikoval: „Ty křivej, křivej Křivoláčku, tys krad kyzy na Kaňku!“²⁸) jemuž Ondřej prý odpověděl: „A ty jsi v černých knihách zapsaný, že se odtud vymazati nemůžeš!“ z čehož další hádka povstala: toho všeho Hlavsa použil, vedl si stížnost k arciknížeti Ferdinandu, a tento asi v únoru 1555 rozkázal, by Ondřej Dačický pro své „vášnivě všetečnosti a výstupky“ do vězení vzat byl, kterého však po krátkém čase na slo-⁽²⁹⁾ žení 750 kop gr. č. co rukojmí propuštěn byl pod tou výminkou, aby v pátek po středopostí r. 1555 (22. března) před králem a jeho radami na hradě Pražském stál; čehož byl následek, že Ondřej Dačický žaloby naň vedené úplně byl sprostěn, za to ale Petr Hlavsa v roce 1562 pro podvody při horách úradu místodržícího nejvyššího mincmistra zbaven a i s přivrženci svými na závazek vzat byl. Tím byla nevinnost Ondřeje Dačického nejlépe dokázána.²⁸)

Travě takto jaksi v soukromí, totiž bez všelikého nějakého veřejného úradu zastávání, a oddán jsa toliko svým vlastním záležitostem, nebažil po ničem více, nežli by dosáhl šlechtictví; k tomu směřovala veškerá jeho činnost, a záměru tomu také vše obětoval a k docílení toho již za panování krále Ferdinanda I. potřebných kroků činil. A jelikož se mu toho za živobytí téhož - jehož za svého zvláštního příznivce považoval - dosáhnouti nezdařilo, obrátil se po nastoupení vlády císaře a krále Maxmiliana prosebně o to k témuž; tak tomu vyznámám ze zápisky jeho samého, kde při roku 1565 praví: Byl jsem v Praze v neděli Jubilate (13. května) a na zejtrí v pondělí mluvil jsem s J. M. císařem Maxmilianem o své věci. Po druhé mluvil jsem s J. M. po obědě. „J. M. ráčil mne vyslyšeti milostivě a podal jsem J. M. supplikaci, kterouž ode mne laskavě přijal“. - Že Ondřej Dačický též u císaře a krále Maxmiliana v přízni stál, dá se souditi z toho, že za týden na to, když se císař Maxmilian z Prahy ku sněmu do⁽³⁰⁾ Znojma ubíral a pod Turkaňkem u kavny havířské - jinak také kaply zvané - zastaviti kázal, spatřiv tu též Ondřeje Dačického přítomna, jej k sobě povolal, a jeho se na význam budovy té vypytał.

Z tohoto jeho dalšího jen rodině a záležitostem vlastním věnovaného života jest událostí nejdůležitější koupě tvrze Lorce, o čemž sám při roku 1559 takto zaznamenal: „Lorec tvrze, věc pozemskou koupil jsem, ležící při městě Hoře Kutné v předměstí Hlouškách od p. Václava Podhradského z Vlčí Hory za 575 kop gr. č. Actum sabat p. Pasca (1. dubna) kteréhož tvrze on p. Václav Podhradský dostal změnou od p. Zdislava Zvířetického z Wartenberka“, kam se byl také hnedle přestěhoval.

Že ostatně nebyl Ondřej Dačický tak zámožným, jak se o něm soudilo a domnívalo, tomu nasvědčují dva zápisy v knize smluvní při roce 1559 na listu 0-1, kde zanešeno: Ve čtvrtek před sv. apošt. Filipem a Jakubem (27. dubna) Ondřej Dačický²⁹) jinak Křivoláček přiznal se dobrovolně, že jest dlužen dluhu pravého a spravedlivého 50 k. gr. č. hotových urozené paní Anně z Semína, pozůstalé vdově po někdy pánu Janovi Zlatníku [*zlatníku*] z Liboslavě; a místo rukojmí učinil jest paní Anně z Semína jistotu a zápis na domě svým nezávadným na Tarmarce [čp. 41.] proti starému rathouzu na rohu ležící.“ A dále v témž roce na listě 0-11 zanešeno: „V pondělí po sv. Jiří (24. dubna) Ondřej Dačický, jinak Křivoláček s manželkou svou Dorotou z Prachňan stoje osobně před pány šepmistry, přiznání učinil, že jsou dlužni dluhu pravého a spravedlivého⁽³¹⁾ půl druhého sta kop gr. č. na tolařích urozené paní Ludmile

---

* [Ondřeji pokaženo bylo tím I. usilování o šlechtictví. Naráží na krádež kyzy od Šprofovů r. 1553, kde byl i Křivoláček určen! Tato záležitost (protože ji chtěl utajiti) asi velice Ondřeji uškodila i v jeho šlechtictví.]

²⁸) O tom zaznamenal sám: Nevole a odpor, kteráž byla někdy mezi p. Petrem Hlavsou z Liboslavě, místodržitelem mincmistrovství a mnou Ondřejem Dačickým z Heslova na dvoře Vlašském jest na místě postavena arciknížetem J. M. Ferdinandem.

²⁹) Jest to první zápis v knihách, kde právě příjmení Dačický zanešeno jest.

z Prachňan a dědicům jejím, dávající jim jistotu na dvoře svém na Kolmarce.³⁰⁾

Dalo by se mysliti, že se peněz těch na koupí tvrže dlužil, čímž by jen na majetku získal; o tom však pochybovati se musí z okolnosti té, že on, co rozhodný přívrženec císaře a krále a příkladný občan r. 1570., když na vedení války s Tureckem dobrovolná pomoc dle majetku vypsána byla, Ondřej Dačický na místě synův svých, Václava a Jana šacoval veškerého svého statku pozemského 500 kop gr. č., z kteréhož pomoc dáti připověděl.

Konečně po dlouhém čekání a nepochybně častějšího připomínání a o to se ucházení udělen mu byl císařem a králem českým Maxmilianem v pondělí po Nejsvětější Trojici (dne 11. června) 1571 list erbovní, nímžto mu šlechtictví s přídomek z „Heslova“ uděleno bylo.³¹⁾

Štít rodinný neb erb udělen mu byl tento: „Štít červené barvy, v němž u spodku do třetího dílu štítu zeď na příc s třemi stínkami bílé barvy jest, na niž dvě ruce oděné ve zbroji, jedna ruka po pravé straně po rameno, druhá po levé, málo více než pěst, stělu nataženou s šípem žluté barvy s peřím bílé barvy obloženým vzhůru držící, vynikají; nad štítem tím, na němž fanfírníchoy čili příkrý- (32) vadla bílé a červené barvy z obou stran potažené dolů visí. Nad tím nade vším tři pera pštrosová, po stranách červené a prostřední bílé barvy se spatřují.“³²⁾

Z uděleného šlechtictví se však Ondřej Dačický z Heslova dlouho netěšil, neboť zpráva, že dávnému přání a tužbě jeho vyhověno, zastihla jej již churavého a na to brzy na tvrzi své Lorci, sídle svém „u víře pravé, Pána Jezu Krista, syna božého“, jak Mikuláš Dačický zaznamenal) umřel ve středu den památný Stětí sv. Jana Křtitele (29. srpna) léta 1571, jsa stáří svého 61 léta. Pohřben byl u sv. Barbory, kdežto manželka jeho Dorota z Prachňan jej byla o pět roků dříve smrtí předešla, jelikož byla zemřela r. 1566 v neděli postní „Oculi“ (2. neděle postní, což bylo 17. března) a pohřbena též u sv. Barbory u nohou máteře své Justiny Prachňanské z Hor.

(33) Byl tedy **Ondřej Dačický** první rodiny té, který do stavu panského povýšen byl a psáti se mohl s přídomek z Heslova, kterýž pak na všechny členy rodiny a jich potomky přešel.

Po Ondřejovi Dačickém z Heslova zůstali na živě z četných dítek jeho toliko Jan, Václav II. a Mikuláš III. a pak dcery Anna a Justina.³³⁾

---

³⁰⁾ Ten dvůr koupil r. 1549 od Zdenka Lukaveckého z Lukavce za 270 kop g. č. a prodal jej r. 1570 Kašparovi Fifkovi za 300 kop č.

³¹⁾ Nelze nijak za pravdu dáti rodinné tradici, která praví, že jeden předek rodiny jejich, jsa ve válce s Turky v Uhrách se náhodou o hesle turecké při oblehání jisté pevnosti dozvěděl, a heslo to nejvyššímu vojevůdci vyzradil, čímž k vítězství křesťanů nad Turky velice byl přispěl, a za to predikátem z „Heslova“ (32) obdařen byl, neboť neudává se ani kdy? kým? a kde? se to bylo stalo, což při takových okolnostech rozhodujícím bývá. - Spíše se dá domýšleti, že by rodina Dačických, pakliže předek jejich Matiaš Dačický, jak z předu udáno, z Polska byl přišel, již přídomku toho požívala, a že Ondřej Dačický toliko o jakési obnovení [*l. žádosti*] neb navrácení aneb přijetí rodiny té v řadu české šlechty se ucházel. Veškeré rodinné i místní zápisky o tom mlčí, aniž jakých zásluh udáno, pro něž mu šlechtictví a znak uděleny byly.

³²⁾ Pan Dr. profesor Antonín Rezek, jemuž úplné vydání „Paměti“ Mikuláše Dačického z Heslova k děkovaní máme, nalezl již po vydání spisu toho starý přepis listiny, kterou již Ferdinand I. v první polovici XVI. věku Dačickým šlechtictví uděluje, a kde se též popis erbu rodinného nalezá, jak v „Předmluvě“ uvedeno. - Tím se dá vysvětliti okolnost ta, že Ondřej Dačický již dříve se psával z Heslova. Jak již z předu pověděno bylo, nalezal se též znak též na zvonu chrámu ve Kbele, jež tam byl Mikuláš z Prachňan co majitel statku toho daroval.

³³⁾ Anna, narozena r. 1540, provdána byla již r. 1566 za Jiřho Hrušku do Nového Bydžova, obdrževši věna 120 k. gr. č. s přípovědí po roce ještě 20 kop gr. č. obdržeti. Musela však asi r. 1572 zemřítí, jelikož též Jan Hruška toho roku, bydle v Nov. Bydžově, pro dítky po úmrtí manželky své Anny, rozené Dačické 31 kop gr. č. na statku matky své Anny Hruškové pojišťuje. - Kdy Justina, která se roku 1554 narodila, se provdala, nemožno říci; toliko v knize lib. obligat. z r. 1562-1581 lit. G-1 zanešeno: „Ve středu po sv. Matouši 1582 (26. září) učiněna smlouva bratrská mezi Tobiašem Dačickým z Heslova a Mikulášem bratrem o pozůstalosti po Ondřeji Haizlovi a Justině, manželce jeho, sestře jejich vlastní. Mikuláš obdržel čtvrt louky se zahradou s povinností bratru Janovi 10 kop gr. č. dáti. Dcera po Ondřejovi

(34) O veškerou pozůstalost po Ondřeji Dačickém z Heslova dle zanešení v deskách zemských ve čtvrtek den sv. Fabiana 1575 učinili narovnání mezi bratřími Janem a Václavem i na místě nezletilého bratra Mikuláše po Ondřejovi Dačickém z Heslova³⁴), jižto měl na tvrzi Lorci a po matce jejich pozůstalém statku Kbele Jan str. Boček Dohalský z Dohalic, Václav Podhradský z Vlčí hory a Jan Černický ze Žbenic co plnomocní poručníci poslední vůle Ondřeje Dačického z Heslova, při čemž *Václav Dačický z Heslova* (nar. r. 1544.) ač mladší, obdržel tvrz Lorec.

Dle knihy práva Hloucheckého z roku 1555-1676 na listu E-3 učiněna byla v neděli po sv. Pavlu na víru křesťanskou obrácení léta 1573 (26. ledna) tato smlouva: „Já Tobiáš³⁵) a Jan bratři Dačický z Heslova i na místě Mikuláše bratra svého let nemajícího, přiznáváme se, že postupujeme a hned tímto zápisem postoupili jsme haltěřův štejgřských s domem za klášterskou branou v Hlouškách ležících se vším příslušenstvím tak, jak jich jest nebožtík dobré paměti pan Ondřej Dačický z Heslova v držení a (35) užívání byl, Václavu Dačickému z Heslova bratru svému, dětem a budoucím jeho za čisté, svobodné a nezávadné, aby on Václav mohl toho užívatí a s tím činiti, jak by se mu líbilo.

Byl tedy Václav Dačický z Heslova seděním na tvrzi Lorci, a proto aby volněji a samostatněji se pohybovatí mohl, odprodal všechny podíly, ježto na domě Krbcovském měl, a koupil si dům Brožovský za 40 kop gr. č. a oženil se r. 1568 v úterý po sv. Lukáši (19. října) s vdovou Kateřinou z Auverovic, s níž splodil tři dítky: Jana³⁶), Dorotu a Esteru; v roce 1571 vzal sousedství města Hory Kutné, jehož však dlouho nepožíval, neboť již roku 1575 v úterý před „na nebe vstoupení Páně (10. května) na sídle svém v Lorci zemřel a v chrámu sv. Barbory pohřben byl.³⁷) V posledním svém pořizení odkazuje veškerý svůj majetek, svršky, nábytky, klenoty atd., jakož i mlýn se zahradou a druhou nad ní poroučí manželce své a dítkám, a sice tím způsobem, že manželce připadne třetina, druhé dvě třetiny pak dítkám s nápadem s jednoho na druhé. Mikuláš o vi bratru svému poroučí sukni odívací dupltykýtovou aksamitem premanou.

Manželka po něm pozůstalá provdala se pak opět za (36) jakéhos Dobiáše z Moravi, zemřela pak v Hoře Kutné r. 1599 asi v srpnu.

Dcera po něm Dorota provdala se pak roku 1596 za Jana Stolce, horního urbureře v

---

Dačickém z Heslova z prvního manželství, Mandalena, provdána byla za Jana Farinesta, faráře v Drahotoušicích a pak v Uherském Brodě na Moravě, která dle lib. obligat z r. 1562-1581 list B.-15 přiznala před pány, „jakož jsou jí dlužní purkmistr a rada v Brodě Českém 50 kop gr. č., že tu sumu otci svému Ondřejovi Dačickému poroučí, však ale po smrti otcově hlásila se r. 1572 o dědictví po otci, ale bratři Jan a Václav vyřkli před soudem ve středu před sv. Jakubem (23. července): „poněvadž od otce svého podíl již byla obdržela, že jí na dědictví pozůstalém již žádného podílu nepřináležít, že jí však dobrovolně 60 kop gr. č. darují.“ Přichází však v knihách městských v čase tom častěji Tobiáš Dačický z Heslova, který r. 1566 dal přjmemné za měšťanství v Hoře Kutné, a to není jiný, nežli syn Ondřejův z prvního manželství, a tu v lib. haeredit. (34) z roku 1560-1583 na listu D.-30 při roku 1566 zanešeno: „Ondřej Dačický, jinak Křivoláček koupil Tobiášovi, nejstaršímu synu svému dům Trnkovský se zahradou, mezi domy Šimona Koně, pekaře s jedné a Ondřeje Hlásného ze strany druhé ležící (kde? v které ulici?) od Jana Podlahy a Magdaleny, manželky jeho za 90 kop gr. č. Týž Tobiáš přichází ještě častěji. Dle rodinného podání měl syna Matyáše, od kterého větve nynějších pánů Dačických z Heslova pochází.

³⁴) Podívno, že tu o Tobiáši Dačickém, synu z prvního manželství žádná zmínka činěna není, kdežto jak dále ukázáno bude, týž předc jakéhosi podílu na pozůstalosti té mti musil.

³⁵) Dle toho musel mti Tobiáš, syn z prvního manželství, též nějakého podílu na pozůstalosti Ondřejovy.

³⁶) Týž Jan však r. 1595 v Křeseticích ve společnosti některých šlechticů přišel o hrdlo, o čemž se však pravé příčiny naléztí nedalo.

³⁷) Úmrtí to zaznamenal Mikuláš D. z H. takto: „Václav Dačický, bratr můj umřel na sídle svém tvrzi Lorci, mezi Horou a Kaňkem ležící, což se mu bylo na díl jeho dědický při jiných věcech dostalo. Umřel v středu po na nebevstoupení P. K. [M.] - Pohřben ve chrámu Barborském, zanechav po sobě manželky Kateřiny a s ní tři dítek splozených: Jana, Doroty, Estery.

kterémžto roce i tvrz Lorec k ruce sirotkův paní Kateřině, rozené Smiřické ze Smiřic, manželce Jana Lukáše z Žerotína za 700 k. gr. č. neb 1400 tolarův prodána byla, a tím z rukou rodiny pánů Dačických z Heslova přešla.

Starší bratr Jan Dačický z Heslova (nar. r. 1539), byl otcem již ve čtrnáctém roce dán do Jihlavy, aby se německy učil. Ač v mládí svým byl velikým rváčem³⁸⁾, stal se pak, když se s Kateřinou (neznámého rodu) oženil, velmi spořádaným a byl pak velmi dobrým hospodářem, tak že r. 1570 ujal po bratru Václavovi dům Krbcovský a vyplatil ostatní podílňky.

Že tento Jan Dačický z Heslova se též mnoho hornictvím zanášel, ano i v horních záležitostech zkušeným býti musil, vysvítá z toho, že již r. 1577 co znalec horní podepsán nachází se na smlouvě, která uzavřena byla mezi nákladníky dolu „Skřivan“ nad Rejzím (na Turkaňku) a Janem Křenkem, jemuž wort (místo k dolování) „Tří králů“ v dole „Skřivanu“ propůjčen byl.³⁹⁾

Ostatně co občan byl Jan Dačický z Heslova vždy u velké vážnosti, tak že po mnohá léta býval vždy volen do rady městské, pak mezi šepmistry a konečně r. 1580⁽³⁷⁾ od nejvyš. mincmistra Viléma z Oppersdorfu učiněn byl prýmasem města. Hodnosti té však dlouho nepožíval, neboť při začátku moru v Hoře Kutné v roce 1582 v neděli po památce sv. Diviše (14. října) s Kateřinou, manželkou svou a s patero dítkami v jednom tém dni v domě svém Krbcovském zemřel, a všickni v chrámu sv. Barbory pohřbeni byli. - O nějakém po něm pozůstalém synu není ničeho známo.

Zbývalo by tedy ještě o třetím synu po Ondřeji Dačickém z Heslova pozůstalém, totiž Mikulášovi pojednati, že však tomuto největší zásluha o udržení památky na rodinu tu, sepsáním jeho „Paměti“ přináleží, pojednáno bude o něm později zvlášť, kdežto dříve proveden bude celý rodopis pánů Dačických z Heslova až na naše doby.

Poněvadž po Janu a Václavovi Dačickém z Heslova žádný mužský potomek neostal a Mikuláš co svobodný zemřel, byl by rod ten hnedle z počátku vymřel, kdyby tu nebyl zbyl **Matiaš**, syn po Tobiášovi z prvního manželství Ondřeje Dačického z Heslova s Annou Křivoláčkovou poslém synovi.⁴⁰⁾ Kdyby se byl též Matiaš, který posel z manželství Tobiáše Dačického s manželkou Ludmilou (nepovědomého rodu) narodil, nelze udati⁴¹⁾; tolik však jest jisto, že Matiaš Dačický roku 1600 za primařství Tobiáše Trýsky a šepmistra (úřadujícího) Adama Hněvusitského dal příjemné a přijat byl za souseda Hory Kutné.⁴²⁾ ⁽³⁸⁾ O něm Mikuláš Dačický ve svých „Pamětech“ zaznamenal při roku 1600: „V úterý po sv. Antonínu (18. ledna) Matiaš Dačický z Heslova (strejc můj) pojal k manželství pannu Annu, dceru pana Alexandra Elšice z Elšic, a daroval jsem mu z lásky a né z povinnosti 200 tolarů do živnosti⁴³⁾, neb jsem s otcem jeho dlný byl dskami zemskýmí i statkem šosovním; a statek jeho věřitelové v dluzích, kterých máti jeho nadělala, pobrali.

V r. 1607 upisuje též Matiaš s manželkou svou Annou, rozenou z Elšic⁴⁴⁾ 83 kopy gr. č. Janovi Hanušovi z Šeretic na Chlumu a Dobrovitově. V roce 1624. dominica reminiscere fer. 3. (5. března) při obnovení starších nad krejčími, kraječi, postřihači a rejffři byl Matiaš

---

³⁸⁾ O čem svědčí okolností také ta, že r. 1564 fer. 3 post Stanislav (10. května) vedle výpovědi pánův šepmistrův Pavlu Holýmu 40 kop gr. č. položil co škodu útrat za pobodání povinných. Lib. obligat. z r. 1562-1581 A-17.

³⁹⁾ Kniha horních propůjček.

⁴⁰⁾ Byl suken krojít té doby jako jeho otec.

⁴¹⁾ Když však porovnáme jeho poznámku, jižto r. 1626 při zapsání úmrtí Mikuláše Dačického z Heslova učinil, kde se udává starým 56 let a 38 neděl, tedy se narodil roku 1570.

⁴²⁾ Lib. Memorabilií z r. 1600.

⁴³⁾ Viz zpřed při zprávě o úmrtí Ondřeje Dačického z Heslova.

⁴⁴⁾ Táž zemřela dne 17. ledna 1629 načež opětně ještě téhož roku v první neděli adventní (3. prosince) se oženil, pojav za manželku vdovu Kateřinu Dačickou z Vostrova, jejíž byl již pátým mužem.

Dačický z Heslova zvolen za prvního staršího⁴⁵⁾, což se též roku 1637 opakuje. V roce 1624 dne 20. září byl nejvyšším mincmistrem Štěpánem Beníkem z Petersdorfu dosazen mezi starší radní Hory Kutné. Pak se s ním shledáváme až r. 1635, kdy dne 3. srpna uveden jest co hlavní svědek před soudem zemským ve sporu mezi šepmistry a Purkhartem Kordulou, ryt. ze Sloupna na Souňově a Běstvíni pro urážku na cti šepmistrův⁴⁶⁾; a dle zaznamenání ve knize cechovní cechu krejčovského dominica Septuagesima (4. února): z prostředku a pánův šepmistrův p. Matouš Dačický z Heslova, spolucechovní náš, předstoupivši před (39) pány starší cechovní s Václavem, nejmladším synem svým, za předstoupení pánům starším poděkoval s vinšem od Pána Boha mnoho dobrého, oznamující, poněvadž nyní časové nebezpečí, jsou a všichni lidé smrtelní, nevědouce žádný, kdy koho Pán Bůh prostředkem smrti povolati ráčí; i majíce čest a pozor na svého syna Václava za zdravého života, aby budoucně jemu po sobě dobrého něco zanechatí mohl, toho jest při páních starších vyhledával, aby syn jeho Václav (pokudž mu Pán Bůh zdraví popříti ráčí), těch všech dobrodiní cechovních, jako on pan otec jeho, požíval, a do register cechovních, kde se jiní synkové mistrovství přijímají i zapisují a za vyučení dává, zapsán býti mohl. I majíce páni starší takovou žádost' v svém bedlivém uvážení, a porozumějíc žádost' slušnou býti, takové žádosti povolují, a kde náleží do register hlavních vepsati jsou poručili pro budoucí potřebu.“ - Však ale týž jako šepmistr uveden též mezi restanty s 28 zl. 20 kr., jichžto na stáb nejvyššího Gizingera neodvedl.

Téhož roku dne 6. října dává cedulí řezanou svědectví, že toho pamětliv jest, když se r. 1620 šepmistři a rada ku zaplacení statku od kláštera Sedleckého koupeného kde mohli peněz dlužili, že jim paní Anna Mírková 200 k. míš. zapůjčila.

Co primator města Hory Kutné a starší šepmistr zemřel r. 1658⁴⁷⁾ a již co katolík horlivý⁴⁸⁾ odkázal dům svůj Herpšíkovský⁴⁹⁾ k záduší sv. Jakuba, jejžto syn jeho (40) Václav dne 9. července správcům záduší toho odevzdal. Dle poznámky té, kterou byl v rukopise „Paměti Mikuláše Dačického z Heslova“ r. 1626 po téhož úmrtí - sám o sobě učinil, seznati lze též jeho nábožné a mravné smýšlení, dle něhož se také jeho celá povaha posouditi dá, neboť píše: „Když jsem toto psal, padesáte šest let a třidcetí (v)osum neděl počítajíc do třidcátého Aprilis. A tak věku mého ten čas 57 let bez 14 neděl.

Bože rač dát, aby dále dobře bylo,
vše se dle Tvé svatě vůle řídilo;
že spravedlivě tresceš, poznáváme,
rač se smilovati, všemohoucí Pane!
Ať bíd, soužení sprostění jsme,
rač nám to dáti, věčný Pane Bože,
prijmi nás k sobě do radosti věčné.

Mathiáš Dačický z Heslova.

---

⁴⁵⁾ Memorabilia.

⁴⁶⁾ Archiv městský.

⁴⁷⁾ Tedy u věku omdesát osm roků.

⁴⁸⁾ Pánové Dačičtí z Heslova, jichžto předek nejhorlivějším vynavačem náboženství podobojí byl, přestoupili již úplně k náboženství římsko-katolickému.

⁴⁹⁾ Herpišovský dům jinak Cimmermanovský, jdouc do „České (40) ulice“ nárožní po pravé ruce vedle domu „Přívkovského“ [Třískovského] ležící koupili dne 11. listop. 1660 starší nad cechem kramářským. Jest nyní pod čís. pop. 250. V seznamu neb popisu lidu katolického ve čtvrti Bartolomějské ze dne 4. října 1653 uveden jest v domě „Herpišovském“ mezi obyvateli Václav Vojtěch Dačický z Heslova, kterýž tu uveden co kramář, 35 roků stár, katolík a manželka Kateřina 24 roků stará; - pak Adam Dačický z Heslova vážný a koňar 50 roků stár a manželka Voršila 39 roků, uveden též Mathiáš Dačický z Heslova koňar 84 roků, Anna manželka 73 roky, Dorota dcera 38 roků; a při tom doloženo: víno a pivo šenkuje a formaní z platu. [Matyáš byl doň uveden r. 1635 pro dluh Václ. z Konecchlumu pro 300 kop míš. a úroků za 8 let. Po smrti Matyáše doň 25.II.1658 byl uveden Jan Sochor z Benešova, ale 1659 byl přisouzen dědicům.]

O Adamovi, synu Matiaše Dačického z Heslova víme velmi málo co povědět, a kdyby v poznámce učiněné v „Pamětech Mikuláše Dačického z Heslova“ o téhož úmrtí zřejmě udáno nebylo: „kteréžto vyznání jeho do těchto „Pamět“ jest od syna mého Adama sepsáno“ byl by z rodokmenu pánů Dačických úplně se ztratil. - Prvně našel jsem jméno jeho při roku 1649, kdy dne (41) 3. února odevzdává váhu obecní do rukou jiných. Při popisu lidu katolického roku 1653 vykonaného uveden jest co vážný a koňář, 50 roků stár, maje manželku Voršilu 39 roků starou, v roce 1656 uveden jest ještě co obecní úředník při váze, byl tedy vážným; v roce 1658 však byl již mrtev, neboť „v knize smluvní“ zanešeno: „Dne 22. října 1658 smlouva svatební uzavřena byla mezi Voršilou, pozůstalou vdovou po Adamovi Dačickém z Heslova a Martinem Baslíkem [Barták], který jí 30 kop gr. míš. přínosem věnuje, kdežto ona jemu 40 kop gr. míš. věnem upisuje.

Proslulým v dějinách domácích byl pak pozůstalý po něm syn Václav Vojtěch Dačický z Heslova⁵⁰⁾, o němž širše promluvit se dá, neboť požíval velké vážnosti, dosáhl mnohých hodností i znamenité zámožnosti. Poprvé setkáváme se s ním při roce 1646, kdy zanešeno jest takto:⁵¹⁾ Léta 1646 dominica in voluntate“ (21á neděle po sv. Duše byla 24. října), Václav Vojtěch Dačický z Heslova, syn urozeného pana Matiaše Dačického z Heslova, jednoho z prostředku pánův šepmistrův, předstoupivše spolu s pány a přáteli svými do plného cechu krejčovského, krajířského, postřiháčského a rejčfřského, žádajíc nás, aby ve společnost naši cechovní přijat býti mohl; i uznávajíce, jak předně osoby z prostředku pánův šepmistrův a spolu cechovních, tak páni starší a všickni páni mistři spolu cechovní, jak jeho slušnou žádost, ale také vzáctnou přímluvu pánův přátel od něho dožádaných⁵²⁾ tak činí, a (42) jeho do společnosti cechovní přijímají na ten a takový způsob, aby taková sukna tržejic neb prodávajíc, sami sobě nepostřihovali, nýbrž ku postřihováčům donášeny byly, a vedle toho jak předně J. M. C. pana rychtáře, pány šepmistry, spoluradní a pány starší i všechny mistry všelijakou uctivostí předcházel, a příjemné, poněvadž jest mistrovský syn, se pasíruje; co z lásky dáno, se přijímá.“

V r. 1653 byl desátníkem prvního desátku ve čtvrti Bartolomějské k vybírání cupusů (horních příplatků) od sousedů, při konaném popisu lidu katolického v Hoře Kutné dne 4. října 1663 uveden co zámožný kramář, který handluje v koření, mezulánu a víně, jsa 35 roků stár a manželka Kateřina⁵³⁾ 24 roků stará. Dítky neuvedeny ještě žádné, neboť byl s ní nedlouho ženat. První manželka, s níž se dne 16. listopadu 1640 oženil, byla Markéta [měla dům čp. 412 staré (nyní 417)], pozůstalá vdova po kutnohorském měšťanu Václavovi Hubáčkovi a v uzavřené mezi ní a otcem Václava Vojtěcha Dačického, Matiašem, svatební smlouvě upisuje jí Matiaš Dačický, když by týž syn Václav Vojtěch do roka zemřítí měl, 60 zl. rejn., po delším však pospolu žítí polovičku veškerého společného jmění. Ona proti tomu upisuje ženichovi 244 zl., rejn. hotových až do jednoho roku spolu žítí; jestliže by déle spolu jich Bůh uchoval, třetinu veškerého jejich jmění.

Ta jemu však roku 1647 zemřela, po níž byl veškeré (43) jmění zdědil, a tím zámožnost svou rozmnožil. Roku 1654 koupil sobě a dědicům svým rolí tři kopy záhonův⁵⁴⁾ na Kuklíku mezi cestami z obojí strany jdouc ke Kolínu od Matouše Sebuského za 380 zlat. rejn.⁵⁵⁾ a dal

⁵⁰⁾ Ač již při Matiašovi Dačickém r. 1655 uvedeno částečně dodávám toto co juplnější dle knihy Memorabilií.

⁵¹⁾ Narozen roku 1618.

⁵²⁾ Vstoupili s ním co přímluvčí p. Matiaš Dačický a pak Adam Dačický z Heslova, pak p. Pavel Skřivan, sousedé a horníci.

⁵³⁾ Byla to druhá manželka jeho, rozená Šusterková, dcera Václava Šusterky, mlynáře ve Veletově, který mlýn ten r. 1656 Václavu Vojtěchovi Dačickému z Heslova, zeti svému postoupil, který jej v roce 1706 Ferdinandu Kreuzenachtovi prodal. (Kniha zápisův mlýna Veletovského).

⁵⁴⁾ Kopa záhonův bylo 6 korců výsevku.

⁵⁵⁾ Memorabilia k r. 1654.

si vystavěti dům [čp. 2] při zahradě za branou kolínskou proti chrámu Všech Svatých, kde až po dnes se nalézá nade vchodem znak pánů Dačických.⁵⁶⁾

V roce 1655 dne 25. října dosazen byl nejvyšším mincmistrem Karlem hrabětem z Schönfeldu⁵⁷⁾ do rady městské, po dvou letech nacházíme jej již vřaděnu mezi šepmistry, a kromě toho byl pro své zvláštní znalosti horních záležitostí za hormistra J. M. C. ustanoven, kterýžto úřad až do roku 1681 zastával; když však téhož roku při obnovení rady za přýmasa města zvolen a co takový instalován byl, došlo úřad horní od nejvyššího mincmistrovského úřadu v Praze nařízení, dané dne 4. srpna, nímžto se velí, by na místo jeho za hormistra jiná vhodná osoba ponavržena byla.

V roce 1658 dne 4. dubna Václav Vojtěch Dačický z Heslova, horník, souseď a jeden z prostředku pánův šepmistrův sobě a paní Kateřině manželce své, dědicům a budoucím svým koupil jest dvůr [čp. 1] a zahradu při něm ležící za kolínskou branou, jdouc ku kostelu řečenému Všech milých svatých, vedle zahrady pana Samuele Lahvičky, jednoho z pánův šepmistrův u „bílého beránka“ zvaný⁵⁸⁾ od Petra Ackermanna za summu 149 zlatých rýnských, každý zlatý (44) po 60 krejcařích počítající, peněz hotových zúplna zaplacených.⁵⁹⁾ V zasedání šepmistrův dne 4. prosince 1689 oznámil na místě celého cechu kramářského, jehož starším byl, že jest dům „Herpišovský“ [čp. 250], který otec jeho k záduší chrámu sv. Jakuba r. 1658 odkázal, od opatrovníků téhož chrámu za 70 zl. rejn. hotových k ruce téhož cechu kramářského koupil.

V roce 1662 dne 4. března daroval on s manželkou svou Kateřinou ku chrámu „Na nebevzety Panny Marie“ ve Veletově stříbrný, vnitř i zevnitř pozlacený kalich s patenou, znakem jeho zdobený, což se dojísta stalo na upomínku, že manželka jeho ze mlýna tamního pocházela, a on mlýna toho v držení byl.

Mluvíce stále jen o pěkných stránkách Václava Vojtěcha Dačického z Heslova, nesmí se zatajiti také cos opáčeného, neboť dne 14. března 1665 byl v rajtunku⁶⁰⁾ zkušebníky rud Janem Vespasianem, Sigmundem Spiesem a Janem Laušmanem žalován, že je z nepravého udávání jakosti rud viní a lidi proti nim bouří. Poněvadž však svého nářku odůvodniti nemohl, prosil jich za odpuštění a rukou dáním připověděl, řečí podobných více nepronášeti a že je za poctivé lidi má: čímž věc ta v dobrotě se skončila.⁶¹⁾ Byl však ještě toho roku v měsíci říjnu co inspektor na štole Maří-Magdalenské, Starého Jiří a Boží Požehnaní, které nákladem obecním pavovány byly, ustanoven; žádal však již dne 5. prosince téhož roku, by z povinnosti té propuštěn byl, poněvadž obec dělníkům (45) platiti nemůže, a on prostředků k zakládání nemá; horníci však se domlouvají, pokud' se jim platiti nebude, že dolů nepolezou.

Byl však sám vlastníkem některých dolů a hutě, a co na takového stěžováno bylo r. 1666, že svým horním a hutním dělníkům nedovolil, ano i zakázal, by se na procesí do Jeníkova účastnili⁶²⁾, udávaje, že toho J. Eminencí arcibiskup neporučil. Že však předc mnozí z nich zákazu jeho neposlechli, a na procesí tom se účastnili, byli neposlušní vězením při úřadu horním trestáni.

Že též Václav Vojtěch Dačický v horních záležitostech velmi zkušeným horníkem býti musel, a že tato jeho zkušenost oceňována a uznávána byla, dá se souditi ze dvojích okolností. Předně, byl z nařízení král. české komory co člen městské rady dne 27. ledna 1670 v

⁵⁶⁾ Nyní č. p. 2. předměstí Čech.

⁵⁷⁾ Zastával úřad ten od roku 1650 až do r. 1662.

⁵⁸⁾ Nyní č. pop. 1. předměstí Čech.

⁵⁹⁾ Kniha haereditat z r. 1656-1660.

⁶⁰⁾ Schůze horních úředníků k skládání účtů a vyřízení horních záležitostí.

⁶¹⁾ Kniha horních rejtunkův.

⁶²⁾ Chodívalo doby té havířstvo Kutnohorské ve svátek „Navštívení Panny Marie“ ve slavném procesí do Jeníkova.

přítomnosti vyslaných král. komisařů Pfanera a Grotkova pak císař. rychtáře, šepmistřův, rady, obecních starších, horních úředníků a starších nad havíři a havířův slavně za nového horního mistra prohlášen a instalován. Z úřadu toho se však brzy poděkoval, jakož se byl i vzdal, jsa za horního mistra zvolen inšpektorství obecního dolu Svato-Máří-Magdalenského; a pak z nařízení nejvyššího mincmistrovského úřadu v Praze ze dne 11. července 1680, kdy téhož syn Václav o uprázdněné místo císařského šichtmistra při horách se ucházel, ve psaní se píše: „Nejen proto, že Václav Dačický o uprázdněné místo zažádal, nýbrž i na požádanou zprávu a dobrozdání od úředníků horních pro jeho dobré vlastnosti a v hornictví osvědčené vědomosti, jakož i pro ⁽⁴⁶⁾ zásluhy jeho pana otce Václava Vojtěcha Dačického, císař. horního mistra a téhož předků, kteří více než sto roků o hory kutnohorské zásluhy mají, nařizuje se vrchnímu správci úřadu horního⁽⁶³⁾, by místo to císař. šichtmistra žadatelovi propůjčil, jej v obyčejný závazek a přísahu vzal, obyčejnou instalaci v úřad ten uvedl a jak horní dělníky tak služebníky k povinné účtá a poslušnosti napomenul.

Že se jak z předu pověděno, z úřadu král. horního mistra poděkoval, lze přičísti dvojí okolnosti; předně byl v roce 1680, když v Hoře Kutné mor zuřil, též nemocí tou navštíven a sklíčen, v kteréžto nemoci pečeti úřadu svého odvedl.⁽⁶⁴⁾ Ač on jak dále seznati lze, z nemoci té se vyléčil, musí se však za to míti, že manželka jeho Kateřina nemocí té podlehla, jelikož se již roku 1681 co stařec tři a šedesátiletý opět oženil, neboť dne 15. srpna 1681 uzavřel pan Václav Vojtěch Dačický z Heslova, toho času ⁽⁴⁷⁾ primas v Hoře Kutné⁽⁶⁵⁾ a J. M. C. horního mistra hor stříbrných svatební smlouvu s Alžbětou, ovdovělou Košetickou, vdovou po sousedu a horníku Justinovi Košetickém. Alžběta upisuje jemu 150 zl. rejn., a on jí též tolik do roka a do dne. Po roce pak jim volno po úmrtí jednoho z nich dle libosti s veškerým pozůstalým jměním vládnouti.

Dne 23. března 1683 upisuje týž manželce své Alžbětě dům [čp. 2] od něho vystavený proti chrámu Věch Svatých se zahradou za kolínskou branou, pak Františku a Janovi Košateckým, dětem jejím z předešlého manželství, kdyžby ona dříve zemřela, po 100 zl. rejn. po její smrti vyplatiti, - kdyžby ona dříve zemřela, dům ten však jemu zpět připadne.⁽⁶⁶⁾

Nelze jinak než za to míti, že i tato manželka jej byla smrtí předešla, jelikož se s ní více neshledáváme, aniž při projednávání pozůstalosti po Václavovi Vojtěchovi Dačickém z Heslova o ní jaké zmínky se děje.

Zemřelť co primátor města r. 1685 a pozůstali po něm tři synové Jan, Bernard a František, pak dcery Kateřina a Marta. O synu Václavovi, který do horní služby byl vstoupil, více zmínky se neděje, tedy se musí za to míti, že již dříve zemřel; neboť když v roce 1686 činěno narovnání o pozůstalost' po zemřelém Václavovi Vojtěchovi Dačickém, někdy přimatoru na Horách Kutných a paní Kateřině Dačické rozené Šusterkové vlastní máteři pozůstalých dítek, vlastními bratry a sestrami, shledalo se, že ostalo po něm: dům ře- ⁽⁴⁸⁾ čený Chyžderovský⁽⁶⁷⁾,

---

⁶³⁾ Sběrka nařízená nejvyš. mincmistrovského úřadu.

⁶⁴⁾ Nalezl jsem při pořádkání listin bývalého horního archivu malý list, ovšem nepodepsaný, který nás o této jeho nehodě poučuje. Píšeť se v něm takto: „Němu 1680 ady 17 Septembris poslal děvečku Němkyni z Jihlavi, jenž u něho v službě zůstává, abych k němu do domu přišel, že by mi něco pilného JMC pan permistr p. Václav Vojtěch Dačický z Heslova skrze svou paní manželku oznámiti měl, vzkázal. Přijdouc tam do domu, od něho z hořejšího pokoje přijdouc paní dolu do síně, oznámila mi, že jest jeho Pán Bůh morovou ranou navštívil, a že neví, jak by Pán Bůh s ním daleji naložiti ráčil; tedy že ji dostatečně poroučí, aby mi odvedla úřadu horního pečeti. Ač jsem měl na rozmyšlenou, však vždy k dalšímu opatrování úřadu horního hledě, stalo se, že jsem je k sobě přijal. Pán Bůh rač nás všechny do libosti jeho chrániti a všeliké morové nakažení opatrovati. Amen.“

⁶⁵⁾ Byl při obnovení rady opětně r. 1681 dne 4. srpna za primasa města Hory Kutné zvolen a instalován, a v té hodnosti setrval již až do smrti r. 1685; tím i úřadu horního mistra sprostěn. Memorabilia 1681.

⁶⁶⁾ Kniha smluvní při c. k. listovním úřadě.

⁶⁷⁾ Nyní č. p. 162 [152] v kouřimské ulici.

dům Stejškovský⁶⁸), dům se zahradou jdoucí k „Pavláče“ po levé ruce⁶⁹), dvůr za kolínskou branou na pravé ruce se zahradou a křenovkou při něm⁷⁰); více zahrad a rolí.

Rozděleno bylo vše na pět dílů, a sice připadlo na první díl: 6 kop záhonův rolí a zahrada Vaverýnovská, jež ujal mladší bratr Bernard Ignatius.

Druhý díl. 5 kop záhonův jdouc k Přítoce, zahrada Stejnovská ořechy vlašskými vysázená jež ujala paní Kateřina Kubínová Hotmilská.

Třetí díl: rozličné díly rolí, dům za Vorlovic se zahradou, Mudrland⁷¹) a stodolu ujal P. M. František, kněz Societatis Jesu.

Čtvrtý díl: pět kop záhonův rolí na „Vlčích horách“ a zahradou Logdlovskou, ten ujal P. Jan Dačický z Heslova toho času farář Pcherský.

Pátý díl: tři kopy záhonův rolí za „Rozškvarky“ a dvě kopy záhonův na „Vlčích horách“ pak zahradu Strejčinskou ujala paní Markéta Haklová.⁷²)

Z peněz za odprodané domy přijala paní Kateřina 450 zlatých, paní Markéta též 450 zl., Pater Johannes též 450 zl., P. František však, poněvadž na něho méně vy- (49) naloženo bylo, aniž jaké výbavy nepotřeboval, 660 zlatých, vše rejnských. Bernard Ignác Dačický ujal dům Chyžderovský⁷³) [čp. 152].

Z tohoto rozdělení seznáváme, že syn Jan a František si zvolili stav duchovní; prvnější byl knězem světským a v době té již farářem ve Pherách, a druhý vstoupil do řádu Societatis Jesu v Hoře Kutné, Bernard Ignac oddal se právnictví; sestra Kateřina provdala se za velmi váženého měšťana a majitele mlýna „Hotmil“ Karla Kubína, vůbec Hotmilský zván, po jehož úmrtí provdala se opětně za Jana Schleicherta z Wiesenthalu; ovdověvši opět, obrátila jmění své na postavení a nadání kaple „Nejsvětější Trojice Boží“ v pannenské ulici⁷⁴). Markéta pak provdala se za horního úředníka Sebestiana Hakla.

Oba bratři stavu duchovního nepodrželi zděděných podílů pro sebe, nýbrž se jich vzdali tím způsobem, že P. František Dačický z Heslova již dne 31. července 1686 před soudem se projádlil, že se veškerého dědictví svého, po rodičích naň připadlého, ve prospěch bratra svého Bernarda Ignace a sester Kateřiny a Markěty k stejnému dílu vzdává. Bratr Jan učinil však dne 6. června 1689 toto písemné projádnění: „Já Jan Matiaš Dačický z Heslova, na ten čas farář Pcherský a Budecký odkazuji pět kop záhonův rolí orné, kteréž na mne po zemřelém panu otci připadly, totiž tři kopy s paloučkem nad studánkou⁷⁵) a dvě kopy nad Pavlovskou, mezi rolmi pečeckými s jedné a Václavem Krulišem (nyní obec Hor Kuten) mezi jednou (50) ohražené se strany druhé, z bratrské lásky bratru mému Bernardovi Ignaciusovi Dačickému z Heslova plným právem postupuji a dávám s podmínkou tou, když by dříve než já zemřel a dědice nezanechal, mají na mne opět připadnouti.⁷⁶)

Bernard Ignac Dačický z Heslova, jak již praveno bylo, oddal se právnictví, dosáhl hodnosti doktora filosofie i doktora práv, o němž dle universitních knih vydal dne 28. července 1688 J. C. Schaubogner, profesor na Karlo-Ferdinandské universitě v Praze toto svědectví: „Dovšedčuji, že Bernard Dačický z Heslova, mistr svobodných umění a libomudrctví roku 1685 od sv. Martina přednášky právnické navštěvovati započal a po tři roky vytrvalou pilností

⁶⁸) Nyní č. p. 173 na zeleném trhu.

⁶⁹) Nyní č. p. 261 v ulici za černým orlem.

⁷⁰) Nyní č. p. 1 [I,2] na Čechu.

⁷¹) Nyní č. p. 11 předměstí Čech.

⁷²) Byla provd. za Jiřího Šalamouna Hackla z Hartenfelsu, jenž měl dům od starodávna „Kaskovský“ zvaný posléz u „třech havířů“ řečený se zahradou při něm na hofejším podloubí; nyní č. pop. 170 na zelním trhu.

⁷³) Láber [Liber] additiorum v c. k. knihovním úřadě.

⁷⁴) Nyní dům čís. p. 384.

⁷⁵) U Bilan nad obecní studánkou.

⁷⁶) Týž Jan Dačický z Heslova byl r. 1694 za arciděkana v Hoře Kutné zvolen, kde r. 1722 zemřel.

a prací pokračoval, a ve zkouškách obvyklých slavně odpovídal.“

Poněvadž tu opětně o muži v Hoře Kutné velmi oblíbeném a u vysoké hodnosti postaveném pojednávatí se má, hleděl jsem všemožných dát a událostí z jeho života sebrati, jež tuto chronologicky podány budou.

Tak jako jiní z předků jeho chtěl se po skončených studiích též živností měšťanskou zanášeti, a počal po otci sám roku 1690 výčep (šenk) vína provozovati, však začal živnost tu dle starobylého zvyku, beze všeho ohlášení se úřadu, což mu šepmistry a radou zakázáno bylo. Tímto zákazem se Bernard Dačický z Heslova jaksi stížena a uražena býti cítil, protož se ze zákazu toho po právu a zákonu k nejvyššímu mincmistrovi Ferdinandu Přehořovskému z Kasejovic odvolal, který odvolání to v zasedání ⁽⁵¹⁾ obecním dne 5. listopadu 1690 osobně přednesl, žádaje též, by žadateli co měšťskému synu, a pamatujíc na zásluhy jeho předkův, jakož i té naděje jsouce, že budoucně vlastní své starobylé prospěšným býti může, jak výčep a prodej vína taktéž i sousedství bezplatně uděleno bylo. I bylo šepmistry a radou usnešeno: „Poněvadž ten starobylý obyčej až posavad při městě zachován byl, že městští synové za živnost šenku vína žádali a příjemně za sousedství dávali, aby to jednou osobou přetřeno nebylo, nýbrž i on toliko místo 20 tolarů, které od něho sice žádány, však míněny nebyly, a jemu, kdyby se byl kořil, i condiminované (prominuté) býti mohly; aby tedy toliko 10 tolarů za šenk vína dal, což J. M. jemu oznámiti má, a týž Bernard Ignác Dačický z Heslova aby připovědíti se prohlásil, že jako soused ve všem poslušně se chovati, praestanda přestírovati chce, ke všelikým měšťským živnostem připuštěn by byl. Však šenk vína, poněvadž není příkladu, aby mládenec šenkoval, neb ku šenku šenkířky choval, když se manželkou neb věrnou hospodyní zaopatří, potom že šenk vína svobodně provozovati moci bude.⁷⁷⁾

Usnešení to sdělil nejv. mincmistr Bernardovi Dačickému zvláštním přípisem dne 17. listopadu 1690, v němž mu na srdce klade, by rozhodnutí tomu se podrobil, žádaný poplatek složil, jelikož jeho překročení zapomenuto jest a jemu se všech výhod měšťanských dostane, v kterém pádu jej k poslušnosti a účtě k šepmistrům a radě vybízí a zvláště jej napomíná, aby se brzy manželkou zaopatřiti hleděl.

I zdá se, že této poslední rady nejraději uposlechl, ⁽⁵²⁾ (ač i druhým povinností zadost učinil), neboť již hned po novém roce 1691 oženil se s Dorotou Widtmanovou, dcerou měšťána, horníka a obchodníka v Hoře Kutné.

Musela však i v tomto, v každém ohledu mírném a rozvážlivém muži, předc jen vášnivá a prudká, šarvátek dychtivá krev Dačických vřítí, neboť v roce 1691 byl pro zranění a pobodání jakéhos Tomáše Dvořáka žalován, pro kterýžto zločin na veškerý majetek Bernardův šepmistry a radou zábava učiněna byla, jakož i k spravování téhož sekvestr ustanoven byl. Když však záležitost celá, pak usnešení a ustanovení to na kancelář místodržitelskou, co k vrchnímu právu, k rozhodnutí neb potvrzení předloženo bylo, nařízením ze dne 10. května 1691 bylo rozhodnuto: že ten do statku a jmění Bernarda Dačického z Heslova vzatý sekvestr zdvižen býti má, tak že jemu Dačickému téhož statku vládnutí zase ihned propůjčeno, a on žádným vězením obtěžován býti nemá, alébrž když se teď praveným jměním zaručí, že dotud, pokud by nadřečeného zranění práv nebyl, aneb svou nevinu neprovedl, nic nemovitého odcizovati nemá a nechce, k přednášení své, pro obhájení sebe potřebné obrany připuštěn býti má.⁷⁸⁾

Muselť se Bernard Dačický z obvinění toho úplně očistiti, neboť od té doby vedl a spravoval svou živnost dále v pokoji, a neshledáváme se s ním opět až roku 1697, kdy dne 6. srpna sobě, manželce své Dorotě, rozené Widtmannové, Bernardu Ondřejovi, synu svému, dědicům a budoucím svým koupil jest dům se zahradou děkanovskou na právu čechovském za kolínskou branou, vedle domu téhož pana Bernarda u cesty, kterouž se jde ke Všem ⁽⁵³⁾ Svatým

⁷⁷⁾ Archiv měšťský, oddělení horní čís. 8460.

⁷⁸⁾ Memorabilia k r. 1691.

po pravé ruce ležící, od paní Pelikánové, posléz Langsimonové za 450 zl. rejn.⁷⁹⁾ V r. 1700 dne 22. října Bernard Ignac Dačický k ruce manželky své Doroty koupil a ujal dům od starodávna Stejškovský, posléz Zvěšínovský nazvaný na hořejším rynku se všemi právy, jak jich nebožtík p. Václav Vojtěch Dačický v držení byl, za sumu 500 zl. rejn. od spoludědiců Dačických, jmenovitě Jana Dačického z Heslova, ten čas arciděkana, Kateřiny Kubínové Hotmilské a paní Markéty Haklové, roz. Dačické, na takový způsob, by Bernard Dačický na svůj díl přicházejících 100 zl., jakož i bratra Jana, arciděkana jemu per cessione zastavených, 200 zl. sobě porazil, ostatních 300 zl. na díl P. Františka Sc. Jesu, Karlu Kubínovi s manželkou Kateřinou jim darovaných, díl paní Marketě Haklové 100 zl. a paní Kateřině Kubínové dal a vyplatil. Což vše vyplněno bylo.⁸⁰⁾

Již r. 1699 při obnovení rady městské dne 26. října byl nejvyšším mincmistrem hrabětem Přehořovským z Kvasejovic⁸¹⁾ mezi mladší, v roce 1702 téhož nejvyš. mincmistra nástupcem Františkem Karlem hrab. z Pöttingu⁸²⁾ mezi starší šepmistry vřaděn, a pak dne 25. srpna 1721 za císařského rychtáře v Hoře Kutné ustanoven.

Muselyť toho býti zvláštní příčiny, že tak rychle v hodnostech tak důležitých postupoval, a z toho se dá souditi, že jak o zdar města, tak i o záležitosti vládní a (54) státní vřele pečoval. Že se pro něho ještě něco významnějšího chystá, souditi se dalo z toho, že vyzván byl, by list, nímžto se předku jeho šlechtictví s přídomkem z Heslova, a rodiný znak uděluje, k nejvyššímu místu předložil. On však nechťe originál z ruky dáti, dal zhotoviti opis, o němž šepmistři a rada toto svědectví vydali: „My šepmistři a radda kr. horn. města Hory Kutné k žádosti a potřebě pana Bernarda Ignáce Dačického z Heslova, ten čas císařského rychtáře tutěž na Horách Kutných vysvědčujeme vůbec přede všemi, že tento předcházející vejpis listu slavné paměti Maxmiliana římského císaře, uherského a českého krále, s svým pravým, nám předloženým, na pergameně sepsaným, a jak v podpisu, tak přivěšené císařské pečeti neb majestátu neporušeným s tou nadepsanou copíí bedlivě collacirovaným originalem slovo od slova, obzvláštně pak také ten v tom originalu vymalovaný erb v způsobě své i v barvách srovnali, a stejně znějící vynalezen jest. Tomu na svědomí pečet' naší městskou níže vědomě přitisknouti jsme dali. Stalo se na týchž Horách Kutných dne 20. měsíce září léta Páně 1721⁸³⁾.”

V následku toho udělena mu byla hodnost' císařského rady tímto majestátem: „Karel IV. [VI.] z boží milosti římský císař, též v Germanii, Španělský, Uherský a Český král.

Vysoce urození a statečnĕ věrní milí! Jakož jsme Bernardovi Dačickému z Heslova, královskému rychtáři na Horách Kutných z ohledu jeho Nám schválené spůsobnosti a rozšafnosti tu císařskou a královskou milost učinili, a jemu titul rady Naší udělili, a následovně jeho za radu Naší nejmilostivěji obrátí ráčili.

(55) Protož vám to v známost uvozující, milostivě poroučeti ráčíme, abyste to netoliko ad notam vzali, ano i to, aby jemu takový titul Našeho rady dán a psán byl, on tolikéž vši cti a důstojenství, jenž radám Naším z práva neb obyčeje příslušejí účastným byl, zaopatřili. Věduce, že na tom milostivá vůle Naše císařská a královská naplněna bude.“

Dán v městě Našem Vídni, 14. dne měsíce července léta Páně 1722, království Našich Římského 11tého, Španělského 19ho, Uherského a Českého třináctého.

Carl.

Leopold comes Schlik

Jan Křištof z Jordanu.

R. Cancelarius.

Největším osobním nepřítelem jeho byl té doby horní zástupce úřadu nejvyššího minc-

⁷⁹⁾ Kniha práva Čechovského. Byl to týž dům, jež byl Václav Vojtěch Dačický vystavil; nyní č. p. 2 Čech.

⁸⁰⁾ Lib. haeredit. v c. k. knihovním úřadě.

⁸¹⁾ Zastával úřad ten od r. 1688 až do r. 1699.

⁸²⁾ Úřadoval od r. 1700 do r. 1716.

⁸³⁾ Archiv městský.

mistra horní rada František Lauer⁸⁴), který si co náměstek nejvyššího mincmistra na hodnosti své mnoho zakládal, všade přednost mítí a rozhodné slovo vésti chtěl, čehož jemu však Bernard Ignac Dačický jako císařský rychtář popíral, považuje se co takový a císařský rada jemu přednější.

Nejhlavnější spor mezi oběma vypukl pak roku 1723, když na den sv. Barbory slavná procesí dle starobylého obyčeje z chrámu arciděkanského sv. Jakuba do chrámu sv. Barbory vedeno bylo, jehož se jak městský úřad (šepmistři s obecními staršími), s císařským rychtářem, tak horní úřad s horním hofmistrem a veškeré havířstvo účas[t]nilo, osoboval si horní hofmistr Lauer první místo za arciděkanem, čehož mu Bernard Dačický co císařský rychtář popíral a tomu připustiti nedal, tak že Lauer nejen sám z procesí vystoupil, ostatní horní úředníky za sebou po-⁽⁵⁶⁾ volal, nýbrž i veškerému havířstvu, které pod dvěma prapory sebou se ubíralo, odejítí kázal, z čehož všeobecné pohoršení povstalo. - Hůře ještě počínal si Lauer roku následujícího 1724 při procesí o Božím Těle v chrámu sv. Barbory, když jemu Dačický předního místa za duchovním popustiti nechtěl, dal jej hofmistr Lauer namluvenými k tomu havíři z chrámu vyvéstí, čímž to největší pohoršení v lidu učiněno bylo a všeobecné reptání nastalo, což k dlouhým žalobám a stížnostem příčinu zavdalo.⁸⁵)

Ukončení sporu toho se Bernard Ignac Dačický již nedočkal, neboť zemřel dne 3. září 1742 a nejslavnějším způsobem pohřben byl v zakoupené rodinné hrobce ve chrámu sv. Barbory.⁸⁶)

Na hrobku tu položen kámen z šedého mramoru ro-⁽⁵⁷⁾ dinným znakem zdobený, na němž podnes dosud čísti lze nápis, který nejlepší svědectví podává o vážnosti, jaké ve městě požíval.

V českém překladu zní latinský nápis ten takto: „Truchli Horo Kutná! Zde leží Bernard Ignac Dačický z Heslova J. C. a K. Mti. Karla VI. ondy císařský rada a v Hoře Kutné královský rychtář, Bohu nábožný, Marii oddaný, lidu drahý, poněvadž všem stejně spravedlivý, ctností, vrozenou šlechtností, vědou a právnictvím slavný, muž nejvyššího ducha. Po temnostech světlo očekávaje, přežil 76 roků, když se světem se rozloučil 3. září r. 1742 nábožně v Pánu usnuv, jeho duše ať odpočívá v pokoji.“⁸⁷)

Po tomto Bernardovi Ignacovi Dačickém z Heslova ostali čtyři synové Ignác, Karel, Václav, Bernard a dcera Dorota. - Poslední vůle jeho, z nížto jeho majetek nejlépe seznati lze, jižto byl 21. května 1738 vlastnoručně sepsal a podepsal, byla dne 10. září 1742 publikována a dne 29. stvrzena a k vtělení povolena, pořizuje v ní o svém statku takto:

1. Nařizují, by tělo mé křesťanským pohřbem do chrámu Páně svatě panny a mučednice Barbory zde na⁽⁵⁸⁾ Horách Kutnách, v místě k tomu nákladem mým připraveném,

⁸⁴) Zastupoval úřad ten od roku 1719 až do r. 1745.

⁸⁵) O zvláštním sporu tom nalezá se jak ve sbírce dopisů horního úřadu k nejvyššímu mincmistrovskému úřadu v Praze, tak v listinách úředních šepmistřův a rady a král. rychtáře ku král. komoře české v archivu městském mnoho až vášnivě psaných dopisů a zpráv obojí strany, kterýžto spor připsím nejvyššího mincmistra hrab. Františka Pachty ze dne 12. května 1758 rozhodnut takto: „Na ohražení magistrátu ze dne 16. srpna 1756 v němž důkazu podáno bylo, že úřadu městskému Jus patronatus při chrámu sv. Barbory přináleží, dalo by se mnoho namítati; nicméně hledíce k tomu by všeliké v té věci rozmísky již jednou ukončeny byly a místní sváry a spory přestaly, nařizují, že při chrámu sv. Barbory při veřejných pobožnostech a procesích, mimo král. hofmistra nikdo z ostatních horních úředníků až do dalšího vyššího rozhodnutí přednost před úřadem městským mítí nemá, kdežto ostatním úředníkům horním při praporu horním před staršími nad havěří místo se vykazuje.“ - Od té doby považovalo jak úřad horní, tak havěřstvo chrám sv. Barbory za chrám k jich církevním výkonům poukázáný.

⁸⁶) Krypta ta za ochozem hlavního oltáře v druhé kapli za⁽⁵⁷⁾ černou kaplí náleživala druhdy rodině pánů Smíšků z Vrchovišť, která ku stavbě chrámu toho mnoho přispěla.

⁸⁷) V roce 1867 navštívil a vešel jsem v kryptu tu, kteráž jest dosti prostranná, v nížto se nalézá šest rakví zcela bez nějakého nápisu, víka na nich jsou odkrytá. Těla v rakvích leží rovně položena, v jedné jest tělo trochu v pravo obráceno. Rubáše jsou strouchnivělé. Při jedné mrtvole lze zcela dobře rozeznati, že to byl starý muž, který měl velikou pleš, jak na lebce k pozorování.

dle majícího povolení pochováno bylo.

2. Za dědice všeho statku mého na čemkoli by ten se nacházel, ustanovují a zřizují po všechny časy mou věrnou nejmilejší manželku paní Dorotu Polyxenu, roz. Widtmannovou, a spolu s ní splozené děti své vlastní, jmenovitě (jsouce již P. Ignatius Societs Jesu, dle J. M. Patera provinciala udělené atestací upokojeny) Václava in král. Starém městě Pražském spolu staršího radního, Karla, Bernarda, Dorotu Logdmannovou dceru mou, kterým díly z pozůstalosti mé s pozorováním práv městských J. 1. F. 36, takto vykazují: Václavovi po srážce toho, co jemu proti jeho vlastnímu upsání a dané obligaci na koupi domu v král. Starém městě Pražském a objednání práva městského a do živnosti dáno jest, odkazují 300 zl. rejn. Nemaje na hotovosti, abych ostatním dědicům tolik, co teď jmenovanému Václavovi dáno jest, odkázal, jím na gruntech vykazují a odkazují: Karlovi pět kop záhonů rolí handfeštních v „Vlčích Dolích“ ve dvou kusech ležících s paloukem pod úrok roční sv. Havla 6 zl. 9 kr. 3 d. do Peček patřící.⁸⁸⁾ Bernardovi 6 kop záhonů rolí Cebuských pod plat emphitevtický do kláštera Sedlckého patřících při sv. Havle, najmě 2 zl. 39 kr. a při sv. Jiří 4 zl. 4 kr. platící. It. Domek za kolínskou branou v nově vystavěný spolu se zahradou „děkanovskou“ nazvanou. It. Dvorec se stodolou, 1 vůz dělaný, 1 pluh a jedny brány

(⁵⁹⁾ Dorotce⁸⁹⁾ Logdmannové tři kopy záhonů rolí orné ve dsky zemské skrze aditi v létu 1711 ve středu po slavnosti sv. Ondřeje vložené, z které rolí Stredonisovské pod plat emphitevtický při sv. Havle 12 gr. bílých a 2 den. kláštera Sedlckému patřící, mezi haldami ležící. Item. Patnácte záhonů rolí Laudovských v knihách špitálských zdejších zapsaných.

It. Zahradu ornou „Šimonovskou“ řečenou, pod plat obci zdejší při sv. Havle 30 kr. povinovaní. It. Zahradu ornou „Ve Vrzale“ řečenou, v knihách práva Čechovského bílých Lit. N. 38 vtělenou. It. Kousek v „Vlčích dolích“ ležící, „Kalousek“ řečený, handfestní s pastvištěm, v knihách horního úřadu zapsaný pod 1 zl. 34 kr.

Manželce mé paní Dorotě, rozené Widtmannové (která své „illata“ v rukou svých vždycky v své dispozici měla a má, a co jejího vlastního je od mobilii a nabytku v jejím domě u „Zlaté husy“⁹⁰⁾ [čp.151] nacházeti se bude, a takové od dětí mých nikterakž pretendýrované býti nemohou), odkazují dům můj obytný, od starodávna „Chyzerovský“ [čp.152] řečený na ten a takový způsob, aby ona na něm plné právo užívání, neboližto „dominiumutile“ až do smrti bez překážky jednoho každého měla a jej neopouštěla; po smrti (⁶⁰⁾ pak její aby týž dům, na kterým „jus proprietatis“ Karlovi, synu mému zanechávám a vyhražují témuž Karlovi i s tím, co hřebem přibito a hlínou zamazáno, i stoly, sesle, obrazy, tak jak jeho paní máteři ode mne tímto pořízením vykazují, plným právem aby připadl. Kdyby však mimo vši naděje teď výš jmenovaná paní Dorota, manželka má, v užívání téhož domu od Karla syna svého jakýmkoliv způsobem týrána a protimyslností sužována býti měla, aby opáčná manželka moje moc a právo měla, jemu pěti sty zlatými rejn. „jus proprietatis“ na tom domu majícím, Karlovi redimýrovati, splácti, a týž dům komukoliv z dědiců a dětí svých odkázati mohla dle libosti své. It. Domek za klášterskou branou od starodávna Mírkovský a posléz Strachočovský zvaný⁹¹⁾, z nichž se úrok platí ku špitálu zdejšímu, při Havle 35 kr. spolu s zahradou křenovkou i s tou od Rozsykala přikoupenou, jako i od nebožt. Jiřího Červeného z níž k obci zdejší úrok 39 gr.

---

⁸⁸⁾ Co upomínka na Bernarda Ignace Dačického jsou při těch jemu druhdy náležících rolí postavené a po dnes jsoucí sochy: sv. Bernarda, sv. Šebestiána ve Vlčích Horách a sv. Vojtěcha na Kuklíku.

⁸⁹⁾ Byla prováděna za úředníka a souseda Jana Logmanna z Auen.

⁹⁰⁾ Roku 1704 dne 31. července Dorota Polxena Dačická z Heslova, rozená Widtmannová, koupila dům od starodávna u „Zlaté husy“ řečený, na viní ulici z rynku k domu havířskému zhůru jdouc po pravé ruce vedle domu „Chyzerovského“ pana Bernarda Dačického z Heslova, pana manžela svého, na zad domu u „Černého lva“ (nyní císařská hospoda) ležící. Liber transactorum z r. 1704-1708 pag 807 v c. k. knihovním úřadě.

⁹¹⁾ Nyní čís. p. 48 předměstí Hlouška.

bílých se platí, „řezbářskou“ řečenou, postoupenou, na které zápisy v knihách práva Hloušeckého se nacházejí sub lit. M. 27, Lit. N. 7. a 8. a Lit. 3. 1.

3. Co se mé skrovné pozůstalosti dotýče, která by se buď v peněžích po zapravení funerálních útrat a odkazův neb na stříbru neb obilí na špejcharu neb v slámě, jako i na poli zaseté nacházelo, o to, aby se svrchu jmenovaní čtyři dědicové spolu s paní máteří svou zároveň rozdělili.

Odkazy v pořízení tom byly velmi skrovné, neboť odkázal k chrámu sv. Barbory 30 zl. rejn., k chrámu sv. Jakuba a Matky Boží na Námětí po 10 zl., k nové kapli sv. Jana (61) Nep. 15 zl., pak 12 odkazův po 5 zl, a 4 po 10 zl. náboženským místním spolkům a na mše svaté.

Manželka Dorota jej však dlouho nepřežila, neboť dne 30. května 1743 byla její poslední vůle k žádosti pozůstalých dědicův, kteří se podepsali Karel, Václav a Bernard Dačický z Heslova, pak Dorota Logdmannová z Auen, roz. Dačická, prohlášena.

Je této poslední vůle obdržel každý z nich po 2000 zlat. rejn. mimo syna Patera Ignace Soc. Jesu, který jak uvádí, „ode mně náležitě vybytý a uspokojený se vynachází“.

Dále obdržel syn Václav dům Stejškovský [čp. 173] a zahradu „Petržilku“; Karel zahradu „Sikhart,“⁹²⁾ Bernardovi na místě gruntu povinna jest sestra Dorota 700 zl. dáti, jižto odkázala pole s paloukem u „Všech Svatých“, zahradu a křenovky ve valích a dům „u zlaté husy“ [čp. 151], ježto jí byla již 15. prosince 1642 připsati dala.⁹³⁾

O nábytek domácí, stříbro, cejn, mosaz, měď, obrazy a jiné mají se stejným dílem rozděliti, kromě šatův a peřin, které dceři Dorotě připadnouti mají. O jiné klenoty, jak uvádí, za živobytí svého je podělila.⁹⁴⁾

(62) Karel Dačický z Heslova sloužil ve vojstě ve válce rakousko-bavorské, neb na listině ze dne 24. listopadu 1742, nížto se 32 mužů zemského vojska z Nymburku propouští, podepsán jest: „Karel Dačický z Heslova, Landes Kriegs-Commissaer des Čáslauer Kreises.“ Na to brzy navrátil se do Hory Kutné zpět, a hodlal zde vésti živnost měšťanskou; za tou příčinou ucházel se dne 5. dubna 1744 o právo měšťanské a spolu právo k výčepu vína, začež mu uložena byla taxa 20 kop gr., za právo měšťanské, kterou on však platiti se vzpouzel, jelikož prý to jemu, co měšťanskému synovi platiti povinností není, a odvolával se z nařízení toho k vyšším úřadům.

K tomuto odvolání svému bylo mu pak zapotřebí předložiti důkazu, že měšťanským synem jest, a on, nemaje toho, požádal úřad šepmistrovský o vysvědčení to, které mu také uděleno bylo tímto způsobem:⁹⁵⁾

„Léta Páně 1744 dne 20. máje složil v král. horním městě Hoře Kutné „juramentum fidelitatis“ Karel František Dačický z Heslova“.

„A jakož nás šepmistry a radu nadřečeného kr. svobodného horn. města na Horách Kutných nyní řečený Karel Dačický o hodnověrné atestýrování toho všeho snažně žádal, jakož i že (předukázav nám v plné radě jistě na pergamentu psané, roku 1622 dne 3. Novembris od tehdejších šepmistruv a rady sub sigillo cendulo majoris Matiašovi Dačickému z Heslova udělené atestatum in originalie) mocí toho dali provést: kterak týž Matiaš Dačický z Heslova toho z druhé strany psaného Václava Dačického z Heslova z poctivého lože manželského, z manželky Anny, (63) rozené Elšické z Elšic splodil; a sice nám ostatně povědomo jest, že teď označený Václav, onoho také z druhé strany jmenovaného Bernarda, týž pak Bernard posléz

⁹²⁾ Zahrada „Sighart“ nazývána byla ještě v naší době u „věnce“ na předměstí Kolmarku, nyní jest zrušena a pozemek ten přináležel k cukrovaru p. M. B. Tellera.

⁹³⁾ Dům „u zlaté husy“ postoupila dne 15. prosince 1742 Dorota Polixena, ovdovělá Dačická z Heslova, dceři své Dorotě Kateřině Logdmannové z Auen, rodilé Dačické z Heslova, jež r. 1704 koupila. Protocolum novium haeredit. A. 1742 c. t. s. A-20 v knihovním úřadě.

⁹⁴⁾ Obě v listinách v archivu městském.

⁹⁵⁾ Kniha Memorabilií k r. 1744.

praveného Karla Dačického z Heslova otec byl, následovně ten Karel Dačický z Heslova, téhož Matiaše pravnuke jest, kterýžto Matiaš bezpochybnosti (tak jak to z předu psaná postoupnost ukazuje (z onoho roku 1580 za přymasa ustanoveného Jana Dačického z Heslova, jakožto syn a Ondřeje vñuk, pochází. Tak také my k jeko možné žádosti pro důvěření téhož, co tu tak ex libris Memorabilium vytáhnouti a doleji předukázati možno bylo, naši městskou pečef níže vědomě přitisknouti dali. Jenž se stalo na Horách Kutných dne 6. máje roku 1746.“

Však se žádostí svou byl ode všech vyšších míst kam se odvolával, odmrštěn, a k zaplacení požadovaného poplatku poukázán.

Největší zásluhu za pobytu svého v Hoře Kutné získal si však pro rod svůj, jelikož pomocí tehdejšího radního sindika Tadeáše Piláta, který mu dle možnosti z místních Memorabilií potřebných pomůcek vyhledal, sestavil prvně rodokmen rodu pánů Dačických.⁹⁶⁾

Velice spokojen Karel Dačický z Heslova v Hoře Kutné asi nebyl, neboť se vyprodával,⁹⁷⁾ ano i měšťanské právo své šepmistrům vrátil, pročez mu byl z úřadu městského dne 11. prosince 1752 tento dekret odeslán [Kegler II. 168. [174']]: „Poněvadž léta 1747 [o tom Kegler I. [II.] fol. 115.] na měšťanství solenissime resigniroval, kterážto resignace k vědomosti vzata byla po jeho přání, (64) bylo usnešeno na tom, aby se do dne a do roka, poněvadž s městem trpícím býti nechce, vyprodal.⁹⁸⁾

Nepodobá se však, že by rozkazu toho byl uposlechl, anto ještě na dále v Hoře Kutné se zdržoval, neboť rozhodnutím kr. komory české ze dne 17. září 1759 byl týž Karel Dačický se svou stížností, že na něho plat „quo ad quartum genus hominum 200 zl. rejn. a za vojenské přenůcky 15 zl. uložen byl - odmrštěn. K podání stížnosti jeho odpověděl však magistrat dne 8. srpna 1759, že on svou zámožnost svévolně ukrývá a zamlčuje, jelikož se ví, že od Josefa, syna bratra jeho Bernarda dům se zahradou za 1000 zl. koupil, na něž daň posaváde uložena nebyla, aniž by on z majetku toho k nějakým sbírkám potahován byl, a zemřel teprv dne 6. července 1760⁹⁹⁾ v Hoře Kutné. načez po něm pozůstalost zinventyrována byla, a jelikož manželka jeho jej byla smrtí předešla, a též jediná dcera jeho Marta Monika byla zemřela, odkázal veškerý statek svůj, který sestával z polností ve „Vlčích horách“, jichžto po svém zemřelém otci Bernardovi Ignacovi byl zdědil,¹⁰⁰⁾ synovi bratra svého Bernardu Josefu.

Václav Dačický z Heslova sloužil co důstojník ve válce rakousko-francouzské v regimentu knížete z Lobkovic, odkud se ale brzy ku svému majetku v Hoře Kutné navrátil.

Byltě té doby majitelem tak zvané až podnes „Nové (65) hospody“ u „zlatého křížku“ na předměstí Hlouška.¹⁰¹⁾ Zabýval se též hornictvím, neboť r. 1757 ujal od Anny Kalousové veškeré horní podíly v dole „Bažant“, a stal se též horním písařem při dolu „Komisař“. Tu byl však při horní účetní schůzi (reitunku) od šichtmistra Jakuba Fialy žalován, že jemu co spolunákladníku za dodání rudy od správce mince obdržených peněz zadržuje; k čemuž Václav Dačický se omlouval, že peněz těch k vyplácení dělníků doloých potřeboval, jelikož Fiala svých příplatků až posaváde neodvedl.

Roku 1703 dne 21. února shořel mu dům „Nová Hospoda“ i s chlévy a stodolou. Jelikož požár ten, po vyšetření všech okolností zaviněním létacích střelců u dělostřelectva (Fliegel Schützen bei der Feldartillerie) se stal, tedy vojenské komando téhož pluku dle protokolu ze

⁹⁶⁾ Nachází se u pana Hugo Dačického z Heslova.

⁹⁷⁾ Dne 29. listopadu 1751 nabízel obci Hoře Kutné ke koupi své blíže Hořan v tak zvaných „Vlčích horách“ ležící pozemky a palouk za cenu 4450 zl. rejn. [Velikých rozbrojů a vyšetřování původcem viz Kegler I. [II.] 120]

⁹⁸⁾ Zápisky tehdejšího radního písaře Vojtěcha Köglera [Keglera II.] list 168.

⁹⁹⁾ Kniha zemřelých.

¹⁰⁰⁾ Zahradu „Zikhart“ zvanou na právu Páchovskem v koželuzích pod haldou, prodal již 30. prosince 1746 za 625 zl. Alexandru Opicovi.

¹⁰¹⁾ Nyní č. p. 41. Hlouška

dne 25. března 1762 se zavázalo, shořelé budovy svými lidmi a na své útraty opět postavit, čímž se Václav Dačický uspokojil.

Charakteristiku muže toho, který asi velmi chvalný život nevedl, seznati lze z následujícího. Po více roků vedl spor s Danielem Pořickým, měšťanem a mydlářem z Tábora o zaplacení dluhu 100 zl., z kterého sporu do r. 1765 již 63 zl. 5 kr. útrat vzešlo, kterýžto spor teprv k žádosti král. krajského úřadu bechyňského naléháním kr. krajského úřadu čáslavského byl dne 20. října r. 1766 v Hoře Kutné stalým se narovnaným obou stran ukončen tak, že bratr Václavův, Bernard, za něho 25 zl. zaplatí, čímž se věřitel uspokojil, jelikož byl dříve něco křenu a několik menších splátek obdržel.

⁽⁶⁶⁾ V r. 1676 podala dcera Václava Dačického, Benigna¹⁰²⁾, při nejvyšší dvorní komoře žádost, by otci jejímu Václavovi Dačickému uprázdněné místo primatorské v Hoře Kutné uděleno bylo. Žádost tuto, v níž mnoho na nezkušenost a spříbuzněnost posavadních šepmistrův a rady stěžováno bylo, zaslal viceprezident dvorní komory, hrabě Leopold Schlik dne 6. července 1766 nejvyššímu mincirovskému úřadu v Čechách, který ji opětně dne 5. srpna 1766 šepmistrům a radě v Hoře Kutné k vyjádření odeslal, kteří na ni takto odpověděli: „Majíce se o vlastnostech a schopnostech žadatele projádríti, zda-li by mezi jiné kandidáty na uprázdněné místo primatora vřaden býti měl, podáváme o něm beze všeho záští neb nepřátelství své podstatné a odůvodněné dobrozdání k laskavému posouzení. Pomíjejíce zcela nepravé udávání žadatelky Benigny, rozené Dačické z Heslova, která svému otci takových vlastností připisuje, které jej za primatora schopného činějí, uvádíme toliko, že Václav Dačický z Heslova jest muž nesmírně prchlý, ve všem svém jednání a konání nepředložený, neschopný se ve vášni ukrotiti, své nepředložené a svěhlavé jednání jen nadávkami prosaditi hledí, při všem nestálý, tak že, když něčeho projednati má, a jemu se to dle jeho náhledu nedaří, nepořízenou věc zanechá a se zlostným obličejem a vztekem uteče. Na svou domácnost velmi nedbale dbá a dohlíží, městu a sousedstvu špatný příklad dává, nebo dcera jeho Antonie již dvakráte a služka jeho již třikráte k pádu přišly, aniž by poslední dle došlých patentů a nařízení z domu dal, nad čímž i samotná dcera Benigna tak pohoršena byla, že z domu odešla, a k ovdovělé paní Janovkové se uchýlila. ⁽⁶⁷⁾ Se sousedstvem stále se hádá a rve, tak že i svého suseda, sprostého nádeníka, veřejně na ulici zbil, a na něho s obnaženým kordem se honil, a vzbud s nikým v míru nežije. Týž jest stále v soudní žaloby zapleten. Taktéž se proslýchá, že v minulé válečné době, když již u Jeho Jasnosti prince z Lobkovic nebyl, pro spáchání násilí na malešovském židu se co zodpovídati měl, a proto radního místa v kr. hlavním městě Praze zbaven byl. Se svým znamenitým zděděným majetkem tak špatně hospodařil, - až mimo shoření mu chlivů a prázdné stodoly, - což sotva 500 zl. obnášelo - *nedbalostí všechno promrhal*, a tím sebe i své dítky v největší bídu uvedl, tak že nyní jen zcela malý domeček na hloušeckém předměstí má, který však na účet odkazu pro jeho dceru Benigu od Karla Dačického z Heslova ukoupil, *aniž se za to stydí, že se zdejší katem obcuje a důvěrně jedná*. Že by však, jak dcera udává, od měšťanstva zdejšího za primátora přán byl, o tom nám ničeho povědomo není, to však nám známo, že od veškerenstva, jemuž na cti záleží, nenáviděn a opovrhován jest.“ - Dáno dne 12. srpna 1767.¹⁰³⁾

Však i z jiné strany na něho žalováno bylo, a k žalobě proti němu vedené od arciděkana P. Ignace Novomlýnský-ho k arcibiskupské konsistoři pražské, že vzdor všemu napomínání již více let zpověď nevykonal, nařídila arcibiskupská konsistoř dne 12. září 1768 šepmistrům a radě, by téhož Václava Dačického z Heslova k tomu přiměli, aby zákonů církevních zachovával a jím poslušen byl.

V takovém to poměru žil, či vlastně živořil dále, až ⁽⁶⁸⁾ dne 9. února 1772 zemřel, k jehož

¹⁰²⁾ Byla provdána za jistého Jágra a žila ve Vídni.

¹⁰³⁾ Vyjádření to stalo se v následku jednohlasného usnešení v sezení radním dne 10. srpna 1767, v němž o té žádosti jednáno a projádrěno bylo, že podle jeho jednání primatorské místo pro něho není.

pozůstalosti přihlásily se dvě pozůstalé dcery, a sice Benigna, provdaná Jägrová ve Vídni a Antonie, provdaná již Seidnová. Když činěna byla úřední pořádnost pozůstalosti té, bylo vypočteno, že jest stav aktivní: na mobilíích dle inventáře 5 zl. 40 kr. a na odprodaném domě 150 zl.; passiva obnášely však 150 zlat. 30 kr., tak, že na obě dědičky 5 zlat. 10 kr. se dostalo.¹⁰⁴⁾

Dosti smutný to konec člena rodiny druhdy tak zámožné a vážené, což i on dříve byl; však ale viděti, že se tak stalo vlastní vinou jeho.

Bernard Jan Dačický z Heslova byl nejstarším synem Bernarda Ignáce Dačického, a pojednává se o něm teprv po mladších bratřích, jelikož další rodokmen ním rozmnožen byl.

Jako mladík sloužil v bavorsko-rakouské válce jako dobrovolník též v regimentu knížete Lobkovic. Že se ve válce té zvláště vyznamenal musil, není žádné pochybnosti, neboť nejvyšším rozhodnutím dne 19. května 1773 ve Vídni daným povýšen byl do stavu rytířského, rodinný znak pak byl pílbou, orlůma křídly zdobenou, rozmnožen a pro rodinu tu inkolát pro království české udělen.

Že se po ukončené válce do Hory Kutné navrátil, poučí nás další o něm pojednání, kdež jak o lesklých, tak i temných stránkách pověděno bude.

Týž oženil se r. 1737, neboť dne 9. května t. r. uzavřena byla smlouva svatební mezi Bernardem Janem Dačickým z Heslova, synem Bernarda Ignáce Dačického z Heslova JMCé. rychtáře, s pozůstalou vdovou Johanou Josefou⁽⁶⁹⁾ po Ferdinandovi Alexiovi z Stern ze Legisfeldu, sousedu horníku a obecním radním, kdež nevěsta ženichovi upisuje svůj po prvním manželé zděděný dům na „vinné ulici“ proti domu „u Bakalářů“⁽¹⁰⁵⁾, a on s přivolením otcovým upisuje jí z příštího podílu otcovského 1000 zl. rejn.⁽¹⁰⁶⁾

Zanášel se dílem hospodářstvím, hlavně však výčepem a obchodem vína, a vedlo se mu dosti dobře, dokud tato první manželka jeho žila, která mu však dne 11. října 1162 zemřela.⁽¹⁰⁷⁾

Po smrti této manželky první oženil se opět dne 23. září 1765⁽¹⁰⁸⁾ s Martou rozenou Fridrichovou, ovdovělou Hertlovou z Kolína, a tu se podobá tomu, že se mu již neblaze vedlo, neboť tomu nasvědčují rozličné okolnosti, a sice doznání Heleny, provdané Lachmannové, roz. Dačické z Heslova⁽¹⁰⁹⁾ ze dne 30. března 1768, kdež praví: „Když⁽⁷⁰⁾ jsem se ku pohřbu své macechy Marty Dačické z Heslova do Hory Kutné dostavila a nedostatek peněz na pohřeb seznala, kterých si bratr Bernard nikde opatřiti nemohl, tu jsem z útrpnosti svůj diamantový křížek a diamantové náušnice u pana Slánského ve 100 zl. zastavila a jemu odevzdala, kteréžto věci pak právně zpět dobývatí jsem musila.“ - A dne 14. listopadu 1768 žaloval hrabě z Wallisů, plukovník regimentu Laudon Bernarda Jana Dačického, žádaje: by sprostému téhož regimentu Janu Seidnovi, manželé Antonie, rozené Dačické z Heslova, jí poslední vůlí Karla Dačického z Heslova odkázaných a za Bernard. Janem Dačickým váznoucích 200 zl.

---

¹⁰⁴⁾ Listiny v archivu městském.

¹⁰⁵⁾ Nyní č. p. 112 v kouřimské ulici.

¹⁰⁶⁾ Kniha smluvní.

¹⁰⁷⁾ Pohřbená jest v hlavní kryptě pod presbyteřím v chrámu sv. Jakuba se nacházející, kterou když jsem r. 1867 ohledal, nalezl jsem jí ležeti v pěkně vyřezávaním zdobené rakvi, na níž se v latinské řeči tento nápis čte: „Stůj poutniče! Žila šlechtná paní Johanka Dačická z Heslova, rodem Wirgenová (Wirgeniana) z kteréž po dvou sledujících manželích, Ferdinandu Alexiovi ze Stein a Legisfeldu a Bernardu Janu Dačickém z Heslova poslo dvě synů, z nichž každý měl otcem císařského rychtáře kutnohorského. Zde konečně leží; truchlí! Dva měla manžele, prvního sama pohřbila, od druhého sama byla pohřbena, po 25 rocích nejlépe strávivších v manželství. Dosáhla cíle, že byla šťastna, tři za sebou nechavši potomky, a nic nedokonalého v ní nebylo, tomuto nejlépe jest želeť, neb byla nejhodnější. Prožila rokův 56, zemřela 1762 dne 11. října v první hodinu ranní.“

¹⁰⁸⁾ Matrika snubní.

¹⁰⁹⁾ Helena Kateřina Valerie, naroz. 29. dubna 1738.

magistrátem placení dopomoženo bylo.

Jak se ostatně druhé manželce jeho Martě při něm dařilo, vysvítá z psaní bratra jejího P. Fridricha, ježž jí dne 23. února 1765 z Hořic odeslal, kdež mezi jiným píše: „Já mám velikou outrpnost' s nejmilejší paní sestrou, že tak páni přátelé se jí štítí, na to ale nedbat a to všecko Pánu Bohu poroučeť. Mít dobrou a stálou nadějí, který mimo všeho nadání ji potěší, pak-li trpčlivě to protivensství snášeti bude; nedoufám, že z desperace do nějakého kříže většího vzele. Pamatovat na poslední konce svého živobytí. Já těm ničemným řečem víru nepřikládám, nýbrž důvěruji na její upřímnost', že dříve nic před sebe nevezme, dokud' mi známost dříve nedá, neb by to tuze moje srdce bolelo, aby se jí zle mělo vedst, vím dobře, co již podstoupit musela.“

Že manželka ta při provdání svém dosti zámožnou býti musila, vysvítá z poznamenání věcí, jichžto sám její manžel dne 27. ledna 1764 sepsal, a jichžto do domu jeho z Kolína sebou přinesla, jsou to věci od zlata a stříbra (71) znamenité ceny; šperky s diamanty a drahokamy, od stříbra konvice, lžice a nože, hojnost cejnu, mědě a majolikového nádobí, mnoho obrazů, peřiny a rozličné vinutí, ubrusy, cejchy a kusy pláten, pak pozemky jí přináležející, o nichž víme jen to, co oznámil královský rychtář v Kolíně ze dne 12. října 1771 purkmistru a radě v Hoře Kutné, že dne 19. října t. r. odbývána bude dražba na ony mezi Starým Kolínem a Hlízovem ležící, na Josefa Fridricha připadlé, pro dluhy in crida propadlé pozemky Bernarda Jana Dačického z Heslova, které veřejnou dražbou prodávány budou.

Vedl s ním P. Josef Fridrich z Hořic co bratr zemřelé manželky jeho Marty, rozené Fridrichové prv odvodělé Hertlové spor o 4000 zl., kterých P. Fridrich co dědičný podíl za ním požadoval, za kteroužto příčinou položil P. Fridrich záповěď na jeho dvůr, role, dům, stříbro a všeliký nábytek.

Bernard Jan Dačický uvádí však ve svém odporu, že mu uloženo bylo za syna svého Josefa jistotu složití, kteroužto vykázal na svých emfitevtických polí na Kuklíku s dvorem, ježto byl po svém zemřelém otci Bernardu Ignáci Dačickém z Heslova dle poslední vůle z roku 1742 zdědil, a nimi za všechny škody zaručil, které by z nedbalosti jeho ve službě povstati mohly.

Museltě Bernard Jan Dačický po této pro něho tak nemilé okolnosti z Hory Kutné se pryč někam odebrati, neboť se s ním tu více neshledáváme, čímž rodina Dačických z Heslova úplně v Hoře Kutné žiti přestala, tak aspoň souditi se dá z toho, že roku 1770 žalován byl týž Josefem Müllerem, by jemu k zjištění ab hypotheka od prodaného pole „Sekerka“ zvané 540 zl. od kupujícího slo- (72) žených a ním přijatých u práva složil, jelikož je jemu za čisté prodal, a takové závadné jest. Jelikož však B. D. z Heslova vyzvání magistrátu po třikráte neuposlechl a žalobník žalobu svou opakoval, usneseno bylo v sezení radní dne 3. září 1770: jelikož na vydané dvoje předvolání se k slyšení nedostavil, ba ani třetímu předvolání zadost neučinil, aniž oznámil, kde se zdržuje, tedy se na Bernarda Jana Dačického z Heslova právní zatykač vydává a právu rychtářskému se nařizuje, aby jej kde a kdykoli dostihne, k zadosti činění toho arestem přidržel.

Po tomto Bernardu Janu ostal jediný již zmíněný syn **Josef**, a týž jsa již ženat, dal se teprv na studie právnické, aby do státní služby vstoupiti mohl, neboť neměl dosti jmění, aby svou rodinu slušně živil. [*dcera Helena*]

Týž **Josef Dačický z Heslova** praktikoval nejprvé u kr. krajského úřadu v Čáslavi, a co takový byl nařízením kr. krajského úřadu v Čáslavi ze dne 16. března 1775 vyslán co krajský komisař k odhadnutí jezuitské koleje do Hory Kutné, a v nařízení tom zřejmě jest vytknuto, že budova ta toliko dle toho odhadnuta býti má, jak by se co obytné stavení použiti dala. Roku 1785 byl ještě co kr. krajský komisař v Čáslavi, měl za manželku Kateřinu Widtmanovou (Weidmannovou) z Demorini. Na to byl kr. krajským komisařem v Chrudimi a v Klatovech, kdežto se stal krajským a pak v Plzni, kde roku 1815 zemřel.

Týž byl nejvyšším rozhodnutím dtdo. Vídeň 26. prosince 1814 do stavu svobodných pánů

povýšen, při čemž jemu do znaku koruna a dvouocasý lev s mečem přidán byl.¹¹⁰⁾

(73) Týž s povolením úřadu v Sedlci dne 25. března 1788 odprodal manželce své Kateřině, rozené Weidmannové, náležející emphitevtické role s domkem na Kuklíku; a táž manželka jeho přípisem daným v Klatovech dne 30. dubna 1796 vypovídá obci Hoře Kutné jistinu 3100 zlu na statku Lošanech, městu Hoře Kutné náležejícím, pojištěnou, která jí při sv. Havle téhož roku vyplacena býti má.

Tím přestalo všeliké další spojení Hory Kutné s rodinou Dačických z Heslova.

Týž Josef Dačický z Heslova měl pět dětí *Bernarda*, který záhy zemřel.

Františku, která provdala se za polního podmaršálka barona ze Schaurathu. Zemřela v Praze r. 1853.¹¹¹⁾

Josefa II, který byl krajským (kde?) žil pak na odpočinku v Praze na Malé Straně, kde před rokem 1830 zemřel.

Anna byla provdána za Nihelly, zemřela, aniž se ví kde a kdy?

Jan sloužil co krajský komisař u kouřimského, pak u berounského krajského úřadu, pak v Táboře, Klatovech, Chebu a Litoměřicích. Týž byl členem české šlechtické gardy, která císaře Františka na polním tažení r. 1813 a 1814 do Francie doprovázela. Tam s ním císař František, když něco tajně vyjednávatí chtěl, česky mluvil, neboť sám i u vysokém stáří ještě dobře česky mluvil. Po válce tázal (74) se jej císař František, jakým způsobem by jeho služby odměnití měl, načež Jan Dačický odpověděl, že pouze štědrost' otcova jemu umožnila vstoupení do české šlechtické gardy, (kde každý na vlastní útraty se vyzbrojil a udržoval) proto že prosí, aby otec jeho Josef povýšen byl do stavu svobodných pánů: což se také, jak z předu pověděno bylo, stalo.

Na to vstoupil opět do civilní státní služby, a co okresní hejtman v Nymburku šel do výslužby. Žil pak v Teplicích, a když jemu tam manželka jeho Antonie, rozená Fischerová, 30. května 1857 zemřela, odebral se do Prahy, kde až do své smrti, 3. prosince 1880 žil, zanášaje se co diletant malířstvím.¹¹²⁾

Z manželství toho pošly tři dítka, a sice: *Berta*, narozená r. 1826 v Táboře, byla provdaná Mederová z Nemes Apathy.

Růžena narozená v Chebu r. 1835, byla provdaná ze Schwarzenfeldu, a *Hugo* narozen roku 1830 v Klatovech, vstoupil do vojska k husarům hraběte Šlika, kdež až za ritmistra postoupil, načež do výslužby se odebral, a na blízkém Hory Kutné statku Kluky náležející jeho švagru svobodnému panu z Rittersteinu po delší dobu žil, a pak do Prahy se odstěhoval. Má za manželku Bertu z Eisensteinu, narozenou 6. listopadu 1836.

(75) Z manželství toho pošlo pět dětí: *Richard* narozen 24. července 1864, *Irena* narozena 20. prosince 1865, *Emil* narozen 31. září 1867, *Berta* narozena 17. října 1873 a *Arthur* narozen 12. prosince 1874, které všemě v Klukách narození jsou: a tak rod ten, který takměř po tři století v Hoře Kutné, kde původ svůj vzal, žil, i na dále ještě potrvá. Jest jen k litování, že tento nynější poslední potomek slavného rodu pánů Dačických, kteří vždy na to hrdými byli, že *Čechy jsou a řečí své nad míru si vážili*, toho zcela zapomíná, an sám česky mluvit neumí, a v duchu a smýšlení cizím i rodinu svou vychovává. Bůh to naprav!

---

¹¹⁰⁾ Pro téhož Josefa Dačického, když byl krajským v Plzni r. 1800 jeho sestra Helena provdaná Lachmanová v Německém (73) Brodě, nemajíc jednu ruku, a jsouc již 62 roků stará, zhotovila uměle vyšivanou podobiznu jeho, vedle nížto se též rodinný znak nalézá. Chová se posud co rodinná památka u pana Hugo Dačického z Heslova.

¹¹¹⁾ Byla to babička slovatného českého spisovatele a profesora pana Soběslava Pinkasa.

¹¹²⁾ O jeho úmrtí přinesly veřejné listy tuto zprávu: „Dne 3. prosince 1880 zemřel v Praze Jan Dačický z Heslova v stáří 89 roků. Týž byl v letech 1813-1814 co člen české tělesné gardy císařské při vtažení mocnářů v průvodu císaře Františka do Paříže, a spolu poslední člen této někdejší české tělesné stráže císařské. Po rozpuštění té samé vstoupil do státní služby při krajském úřadě, v kterážto přec 40 roků setrval.

(77) Mikuláš Dačický z Heslova a jeho literární činnost'

(79) **Mikuláš Dačický z Heslova** byl synem toho jména třetím Ondřeje Dačického z Heslova, praotce rodiny té, ježto se píše s přídomkem „z Heslova“, a dle téhož vlastního zaznamenání narodil se v pondělí ráno před narozením Pána Krista syna božského 1555 (23. prosince) z matky Doroty, rozené z Prachňan v domě otce svého, někdy biskupem Filipem Sidonským obývaném,¹¹³⁾ na znamení byka, a byl teprv ve středu po novém roce r. 1556 tehdejším arciděkanem Matoušem pokřtěn.

Měla-li tato planeta, dle učení astrologie, na něho nějakého vlivu, toho nechť rozhodnou ti, kteří takovému učení nějaké víry přikládají, to však upříti se nedá, že byl velmi zbujný, prudký, divoký a velmi snadno popudlivý; za to však přece velmi často útlocitný, k pomoci nešťastným ochotný, a dle zanechaných spisů svých neobyčejně nadaný a vzdělaný, ve vědách a umění zběhlý, což nasvědčuje nejlépe tomu, že otec v jeho mládí nedal žádné příležitosti ujítí by Mikulášovi toho nejlepšího vzdělání zaopatřit.

Tak píše Ondřej Dačický ve svých zápiskách při roce 1570; „Byl jsem v klášteře kladrubském u kněze Josefa Wrona z Dorndorfu, pana opata téhož klášteře, a nechal jsem tam Mikuláše syna mého, aby se latině učil“. - Bylo to tedy rok před jeho úmrtím; načez se Mikuláš asi zase (80) domů navrátil. Tak alespoň se souditi dá dle jeho vlastních udání.¹¹⁴⁾

Nezaznamenal z mládí svého něcho zvláštního, tak jako o rodině své z dřívější doby ničeho důležitého neuvedl, co by k pramenům o rodině té vésti mohlo, však ze skutků ním páchaných seznati se dá, že byl prostopášník prudké letory a vášní takměř neukrotitelných, urputný rváč, rušitel nočního klidu, milovník pitek a bitek; za to však smýšlení ryze českého a úhlavní nepřítel všeho cizáctví, pokrytství a šalby.

Nebylo mu úplně šestnáct roků, když otec jeho Ondřej byl zemřel (1571), a to také na mnoze mohlo býti příčinou, že nestřežen jsa radou a opatrností otcovskou, záhy zabředl do výstředností, řídě se dle neblahého, šlechtictví nectícího způsobu - čili vlastně velikého nespůsobu - mnohé tehdejší šlechty nižší, zvláště jich mladých synků, v městech venkovských žijících, kteří nic jiného a důležitějšího na práci neměli, nežli dnem i nocí krčmy protloukati, rvačky a šarvátky vyhledávati, a při tom velmi často v nebezpečenství vlastního zdraví, ano i života se vydá- (81) vati, jak nám toho dějiny doby té na mnoze vypravují. Byltě pravým dítětem panující doby.

Nejhoršími z takové malé šlechty bývali ti, kteří v městech nejvíce hrůzy a nešvarů tropívali, vysmívající a neposlouchající úřadů městských i jich výsadám vzdorovati se hleděli, považující se takřka za nedotknutelné.

---

¹¹³⁾ Na Tarmarku nyní číslo pop. 41.

¹¹⁴⁾ Přesť Mikuláš Dačický ve svých „Paměť“ k roku 1576: Jel jsem a vypravil se do kraje plzeňského ke dvorci pana opata kladrubského, švagra svého (?) kněze Josefa Wrona z Dorndorfu, nebo mne žádostiv byl, a jsem tam předešle za příčinou literárního umění od pana otce mého milého dovezen, a drahý čas zanechán byl, a dobře se tam měl, *však bez úhonu religionu mého*, od kterého jsem nucen nebyl. A týž opat dobře vůli boží znal, ano i tajně manželku oddávanou a s ní dítky měl, pročež k starosti o klášter přišel. A při roku 1577 dodává: „Ve čtvrtek po sv. Lukáši (24. října) přijel jsem zase domu z Plzně, a to od opata kladrubského“.

O témž opatu Wronovi pak ve svých „Paměť“ při r. 1589 (81) píše: „Umřel v Praze Josef Wronius, roz. Polonus, někdejší opat klášteře kladrubského, jenž pro frej z téhož opatství složen byl a tu se svou milou Annou a s dětmi svými s ní splozenými zjevně - což prvé tajně činil, - obýval, a v klášteře pannenském sv. Ducha v Starém městě Pražském v kostele jest pohřben. Byl dobrý hospodář, oekonomus a jurista soudný, veda sobě podobněji světsky než-li duchovně. A na jiném místě opět: „Umřel v Praze Josef Wron z Dorndorfu a Biskupova etc., jenž na poddané klášterské byl velmi ukrutný.“

Takovým zpupným a zbujným mladým šlechticem byl i náš Mikuláš, který se žádné měšťanské živnosti neodal, by sobě nějakého slušného zaopatření aneb postavení vlastní příčinlivostí získal, nýbrž spoléhaje na prameny zděděné, trávil z nich, veda život bezstarostný.

Aby sám sebe jaksi kryl, a postavení svého v Hoře Kutné si zajistil, žádal roku 1579 za sousedství, a to jemu také uděleno bylo.¹¹⁵⁾

Že však udělení sousedství spojeno bylo s podmínkou, by se domem zaopatřil, koupil roku toho fer 3 post Laurentii (12. srpna) sobě a budoucím svým dům Chotusický¹¹⁶⁾ velký se zahradou při něm ležící v české ulici od Václava Viziny z Čazarova a Anny manželky jeho za sumu 190 k. gr. č. Zavalal ihned 60 kop gr. Placení má býti počnouc od sv. Havla nejprv příštího v roce pořád zběhlém, a tak (82) potom i jiná léta vždy při tom čase po 8 kopách gr. č. až do zaplacení vši summy.“

Ač mu zaplacení domu toho dosti usnadněno bylo, a on toho také snadno zaplatiti mohl hned při koupi, neboť si byl od staršího bratra Jana ve čtvrtk po sv. Vavřinci téhož roku vyplatiti dal své dědičné podíl¹¹⁷⁾, jichžto po otci svém Ondřeji a matce Dorotě z Prachňan a po bratřích Jindřichovi a Sigmundovi k pohledávání měl, neučinil tak, a prodal dům ten v též ceně r. 1581 v sobotu den sv. Maří Magdaleny (22. července) Zachariášovi Freisichselbstovi z Freudenpachu¹¹⁸⁾ a vedl svůj prostopášný život dále, při němž jej ta nehoda byla potkala, že v noci od pondělka na úterek po sv. Jiljí r. 1580 (4. září) byl na veřejném náměstí kutnohorském nedaleko radnice od Václava Voděradského z Hrušova¹¹⁹⁾, Mírka a Oldřicha Mírka (83) ze Solopisk¹²⁰⁾ přepaden, v pravou tvář a v palec pravé ruky při tom velmi zraněn, kteréhož zranění jizva po celý čas života jemu k poznání byla. Ze šarvátky té povstal mezi Mikulášem Dačickým a oběma jeho soupeři spor a obojstranné žalování, ježto prostřednictvím Pavla Hrabaně z Přerubenic a na Pečkách narovnáno bylo.

Nehoda ta jej však nijak nenapravila, on vedl život prostopášný i na dále, a hospody, čili dle tehdejšího způsobu nazývané krčmy u Svobodů, u Píšťů, u Mejšnarů a hlavně u Mědínků byly jeho nejoblíbenějším záletným útočištěm, jak to zvláště v době té, když se v způsobech jeho rovným opatem kláštera Sedlckého, Jiřím Taxerem blíže seznámil, k nimž se i někteří jiní mladíci stavu jeho připojili, tak že jejich rozpustilým prostopášnostem ani přísnost úřadu městského ani právo rychtářské přítrž učiniti nemohlo, neboť pro mnohé nepříhodné dobrodružství své byl neustále žalován, a čekáno bylo jen na nějakou vhodnou příležitost, která by se udála, aby právem uvězněná a tak neškodným učiněná býti mohl.

A událost ta, ač velmi smutná, udála se roku 1582, o níž ve svých „Paměťích“ sám takto

---

¹¹⁵⁾ Kniha Memorabilií.

¹¹⁶⁾ Nyní č. p. 240.

¹¹⁷⁾ Libr. obligat. R. 1562-1581 N. 6.

¹¹⁸⁾ Lib. haeredit z r. 1561-1583. K-7.

¹¹⁹⁾ Tento Václav Voděradský z Hrušova byl synem onoho v XVI. věku velmi bohatého velmože, Jindřicha Voděradského z Hrušova, jemuž doby té v okolí Kutnohorském náležely statky Voděrady, Suchdól a rytířské sídlo Syon s Chlístovicemi, k nimž roku 1576 přikoupil od bratří Salavů z Lípy rozsáhlé panství „Malešov“ se všemi vesnicemi a třema mlýny, a který za posaváde nevysvětenou příčinou na počátku měsíce října 1580 na svém zámku v Suchdole od úředníka soudu zemského zatčen, pod dohlídkou silné stráže do Prahy dopraven, ve věži Daliborce na Hradčanech uvězněn byl; nad nímž pak již v sobotu před sv. Havlem (15. října) zemský soud krvavý ortel vynesl, „že hrdlo ztratiti má“, kterýžto výrok soudu na něm také ve čtvrtek dne 20. října 1580 na plácku před zadními vraty hradu pražského mečem vykonán byl, a spolu bylo jemu panství Malešovské konfiskováno, které král. komoře české připadlo. [Týká se Jiřího. Patřily Jiřímu, prodal 1586 komoře král. Řehák.]

¹²⁰⁾ Mírek ze Solopisk, starý, bydlel dlouhá léta v Hoře Kutné s rodinou svou, a měl dům za kouřimskou branou se dvorem (nyní čís. pop. 22) na předměstí Čech. Mladý Mírek (Emerich) ze Solopisk náležel svobodě času též mezi pověstně rváče, který r. 1595 u svého bratra Jindřicha Mírka ze Solopisk na Libodřicích ve svádě zabil Pavla Malovce z Malovic, vinu tu pak později učiněným smírem uplatil a spokojil. Oldřich Mírek ze Solopisk zemř. ve svém domě za kouřimskou branou dne 17. listopadu 1610.

zaznamenal: „Léta 1582 ve čtvrtek po památce sv. Stanislava (10. května, pan Šťastný Novohradský z Kolovrat¹²¹⁾, příjem na Hory Kutné, (84) dav zúmyslně příčinu, a sekaje na mne, mne zranil; jemuž když jsem se bránil, jest mimo chtít a nadějí mou zabít; což se stalo v domě řečeném u Svobodů u brány kouřimské¹²²⁾, skrze což jsem nemalých těžkostí a dlouho trvajících soudů (neb mě se ta nešťastná příhoda mezi vysoké dostala) pocítiti musel, až Pán Bůh pomoci a vysvoboditi ráčil.“

Že tu Mikuláš Dačický úplnou pravdu, jak se věc skutečně udála, nepověděl, netřeba dokládati, aniž se více kdy o průběhu události té čím zmiňuje, kdežto předc celá událost v projednávání příhody té zcela jinak ličena a vypravována jest, a záležitost' ta téměř po třicet roků se protáhla; neboť byla po zavražděném Šťastným Kolovratovi Novohradským pozůstalá vdova Apolonia Kolovratová Novohradská, rozená Bitecká z Lichtenburku, proti němu žalobně zakročila, a šepmistři a rada v Hoře Kutné jej pro takovou výtržnost zatknouti a do vězení vsaditi kázali, jelikož jej hnedle po spáchaném skutku Matěj Salava z Lípy chopil a k rychtáři městskému vedl; a tak povděční byli tomu, že se nepokojného občana způsobem tím nejlépe zbavějí, spoléhající se v jeho jisté potrestání.

Šarvátka ta stala se u přítomnosti rytířů Matěje Salavy z Lípy a Václava Hrabaně z Přerubenic, kteří před právem proti němu vypovídali. Jelikož však pře ta nejen mnohým na povahu Mikulášovu poukazuje, nýbrž i jiných věcí se valně dotýká, podán tu celý spor až do jeho ukončení obšírně a úplně, jak jen dopátrati možno bylo.

Paní Apolena Kolovratová Novohradská, jak již praveno, podala proti Mikulášovi Dačickému z Heslova písemní žalobu, aby o té pojednáno býti mohlo, předstoupila (85) s přáteli svými před právo fer. 2. dominica Erandi (29. května) o oznámila: že jest sice psaním svým za tou příčinou obeslán Mikuláše Dačického z Heslova dožádala; jelikož však on se svou podanou suplikací uvolil, že chce při tom právu práv býti a odpovídati: protož že nechťc pánův na mnoze zaneprazdňovati, že na něho žalobu ve spise podává, a žádá, aby byla čtena.¹²³⁾ Proti čemuž však Mikuláš Dačický vzal odvolání, žádaje, aby jemu půjčena byla, že na ni později odpovídati chce; pročež zmocnila paní Apolonia Kolovratová jak na místě svém, tak na místě pozůstalého sirotka Kateřiny pány Albrechta Zehušického z Chřenovic a Jana Volenického z Brandýsa, aby na místě jich k ztrátě i zisku stáli a mluvili, a čeho by zapotřebí bylo, vykonali.

Když bylo čtrnáct dní uplynulo, a odpověď nepřicházela, žádala paní Apolena Kolovratová opětně, by Mikuláš Dačický odpověď tu dal a k vině se buďto přiznal, anebo žalobu odepřel. Ale M. D. mluvil, že bude potřebovati k svědomí pana rychtáře, a tím že bude k velikým útratám a škodám přiveden, aby tedy paní Apolena Kolovratová možné, ze soudu toho pošle útraty zaručila.

Vzdor bránění se ustanovených plnomocníků proti tomu, vyřkl soud, že možné výlohy zaručeny býti musejí, jelikož paní žalovatka pod právo zdejší nepřináleží, čemuž plnomocníci ve čtrnácti dnech vyhověti, se zavázali. - M. D. našel však proti tomu zase novou výmluvu, doloživ: poněvadž morní rána zhusta panuje a se rozmáhá, (86) a on svědků, jak domácích, tak i přespolních potřebovati bude, aby páni k odpovědi delší dobu jemu popřáli, čemuž i vyhověno bylo, neboť paní Apolena Kolovratová v týhodni na to podala ku právu spis na záruku poddanými svými ve vsi Opatovicích, kteráž soudem také přijata byla.

Když však M. D. od poručníků vyzván byl, aby před právem na obžalobu odpověděl, podal on na místě odpovědi písemné námitky proti obžalobě, žádaje, aby byly čteny. Že však plnomocníci paní Apoleny K-é. toho se nenadáli, nepřipustili k tomu, by čteny byly, nýbrž si

¹²¹⁾ Byltě seděním na Červených Janovicích.

¹²²⁾ Nyní čís. pop. 125 [159] v kouřimské ulici.

¹²³⁾ Tuto podanou žalobu paní Apoleny Kolovratové, ani námitek Mikuláše Dačického proti ni jsem však v archivu městském naléztí nemohl.

jich vyžádali, by proti ním odporu podati mohli. Po déle vedených řečích s obojí strany bylo taktó právem uznáno: „Poněvadž Mikuláš Dačický z Heslova za příčinou excepcí v této při původcem jest, a poručníci paní Kolovratavé Novohradské po vyslyšení jeho spisů příčin takových, jakožto věci veliké, za výpis žádají, aby se na to poraditi mohli; z těch příčin oni poručníci jak odkladu tak i vejpisu jeho tak, jako jiní při tom to právě užívají, užiti mají a jim se toho propůjčiti má podle práva.“

Když tedy M. D. viděl, že hlavou zeď proraziti nemůže, aniž svým zpouzením se čeho poříditi může, počal lézti ku prosíku, žádaje skroušeně pánův (to jest soud), by se ku straně laskavě přimluviti ráčili, aby na zápis pod ztracením hrdla i statku svého z vězení, v kterém od nahodil se události držán jest, propuštěn byl, že chce vždy nejen státi, ale také každému jej předvolání dostojí.

Že však již dříve M. D. k návrhu plnomocníků paní Apoleny K-vé činěnému, aby za sebe rukojmí pod 5000 kop gr. postavil, a kromě toho, aby 5000 kop gr. statkem svým pojistil, přistoupiti nechtěl, bylo pánům na vůli po- (87) necháno, pod jakou sumou by měl na rukojmí propuštěn býti. Čekaliť plnomocníci paní Apoleny K-vé plně tři měsíce od podání odporu proti námitkám Mikuláše Dačického, dokládající, že té odpovědi jeho, kterou proti hlavní žalobě podal, místa nedávají, než že vedle zřízení zemského žádají zachování býti, jelikož takové pře nemají postranných překážek míti, an při skutku doznáném dostižen byl, tedy nemá žádných postranných obran užiti, nýbrž paní Apolena K-ová má v právu zachována býti.

Že se na vyřízení konečné té pře i při soudu příliš nespěchalo, dá se z toho souditi, že k žádosti Mikuláše D-ho teprv ve čtvrtek po Novém roce 1583 (2. ledna) bylo jemu dáno vyzrozumění, aby sobě rukojmí po různu, koho sobě bude dožádati v registřích domácích u pana šepmistra zapisovati dal, a když s nimi na hotově bude, že páni toho paní Apoléně K-vé v známost' a vědomost' uvedou,

Načez bylo stání ve čtrnácti dnech ustanoveno, při kterém M. D. připomenul na excepci paní Apolény K-vé strany neodpověděni na žalobu, a žádal čtení té žaloby. Když se tak bylo stalo, domlouval se, že paní Apolena K-vá podle zřízení zemského práva nemá za dceru svou bez plnomocenství a povolení královského jej žalovati, poněvadž dítky její spolumajitelé statku Janovičského jsou, a toliko bratr nebožtíka Šťastného z Kolovrat by jediné právo měl na něho žalovati. Soud však se k námíctve jeho nepřidal, nýbrž vynesl toto dictum: „Poněvadž M. D-cký svým neodpovídáním na žalobu urozené paní Apoleny Bitovské z Lichtenburku na Janovičkách, po někdy urozeném pánu Šťastným z Kolovrat a na Janovičkách pozůstalé vdovy i na místě a k ruce Kateřiny, sirotka po témž pánu (88) Šťastným z Kolovrat z mordu při tomto právě na sebe učiněnou žádné příčiny právní vedle svolení svého neukazuje a nepředkládá: z té příčiny jemu Mikulášovi se nachází, že jest na žalobu její i na místě Kateřiny sirotka zůstalého povinen odpovídati podle práva.“¹²⁴⁾

Po ten celý čas byl však M. D-cký u vězení držán; avšak i tu nechoval se tak, jakby bylo lze očekávati, z čehož jej hospodář šatlavní často kárati musel, což však Mikuláše Dačického velice urazilo; proto podal Mikuláš proti hospodáři tomu k pánům žalobu, v nížto si do něho stěžuje, že před ním, když se opije a s ženou se vadí, pokoje u vězení míti nemůže, ano že jemu i vyhrůžky činí, že jej zastřelí jako vzteklého psa, ano že i tu zlou pověst' o něm pronáší, že by s manželkou jeho zle obcovati měl, čemuž on světle a jadrně odpírá, žádaje proti takové lehké osobě a opovržené za opatření, aby v svém vězení pokoj míti mohl. - Mimo to také oznámil, že jest zpraven, kterak by páni zapověditi měli, aby jej u vězení žádný nenavštěvoval, a kdo by tam přišel, aby za vězně tam ponechán byl: a poněvadž on nemálo rozepřel, a to dosti těžkých, má, a v nich rady potřebuje, že bez toho býti nemůže, aby k němu tam nikdo jíti neměl, žádaje také v tom za náležitě zaopatření.

Stížnost' ta, na hospodáře šatlavního vedená, byla přísně vyšetřována, a náležitě v úvahu

---

¹²⁴⁾ Fer. 2. post Fabiani 1583 (22 ledna).

vzata, načež vypověděno a jemu v známost' uvedeno bylo: že o tom rychtáři městskému se poroučí, by na to péči měl, aby on pokoj míti mohl. Strany nenáležitého obcování se ženou hospodářovou mu pověděno, že ta lotryně to sama mluvila. ⁽⁸⁹⁾ I poněvažž těžkosť nese proto a nebezpečensství hrdla, aby žádnou příčinu právu nedával, ale raději milosť hledal. Co se však navštěvování lidí týče, s prokurátorem svým, aby se raditi, a on k němu choditi mohl, se nezapovídá, jakož i lidem, kteří mu slouzejí; než to, že tam do čtyř, pěti i šesti hodin na noc pít a se ožírají, a z vězení krčmu dělají, a on za den osm tolarů i více za víno utratí, toho páni že trpěti nemohou;“ i zapověděno, aby jemu biřička sloužila a víno nosila, a ostatně aby vždycky v poutech držán byl nařízeno.

Vedlt' Mikuláš Dačický doby té také spor o dědictví po zemřelém bratru Janovi Dačickém z Heslova na statku Kbele pozůstalém, v kterémžto sporu stal se výrok soudu zemského r. 1583, ⁽¹²⁵⁾ že statek šosovní a městský, který by právem po Janu Dačickém z Heslova najíti se dal, na Mikuláše, jakožto na vlastního a nedělního bratra připadá podle práva“: protož Mikuláš Dačický žádal, aby mu statek takový postoupen a on v něj uveden byl, čímž se stal spoludržitelem téhož statku. ⁽¹²⁶⁾

Že Mikuláš Dačický svými četnými příbuznými o to se přičiňoval, aby, když již ne úplně viny z vraždy osvo- ⁽⁹⁰⁾ bozen byl, tedy alespoň vězení prost býti mohl, dá se domýšleti; jakož i sám o to činěnými kroky se přičiňoval, neboť podal o to tuto prosbu:

Vysoce urozeným pánům, urozeným a statečným pánům rytířům, Jo. Mti. Cé. radám a místodržcím v království českém, pánům mně milostivě a laskavě příznivým, Jich Milostem.

Ponížná suplikací ode mne Mikuláše Dačického z Heslova u vězení na Horách Kutnách.

Vaše Milostí vysoce urození páni!

Nepochybuji, že v své milostivé paměti míti ráčíte, jaké ponížené suplikací do soudu zemského jsem skrže Mandalenu, sestru ⁽¹²⁷⁾ svou podal strany těžkého vězení, ve kterém již více než rok s velikou záhubou zdraví svého na Horách Kutnách zůstávám, tak jak z též obšírné suplikací mé ponížené, milostivě vyrozuměti ráčíte. I milostiví páni, jest mi od jmenované sestry mé oznámeno, chci-li žádosti své podle suplikací mé činiti, že se to ze slavného soudu zemského na Milosti Vaše, jakožto Jeho Milosti královské místodržící odkládá; a tak znajíc, jak se takovým vězením souzenému daří, a nemajíce otce, máteře, ani bratří svých k opatření, nevím ke komu jinému, než předkem k Pánu Bohu a Vaším Milostem, jakožto vrchnosti spra- ⁽⁹¹⁾ vedlivé se utéci a tak Vaše Milosti pokorně a poníženě prosím, že mne neráčíte dopustiti takovým vězením déle trápití, nýbrž že své milostivé poručení učiniti ráčíte pánům šepmistrům a radě na Horách Kutnách, abych takového vězení prázen byl učiněn k stání právu a dostání, pod ztracením cti, hrdla a statku svého, čeho jiní v tomto království českém užívají. A já, jsouc dobře zachovalý, a v tomto království českém usedlý, chci se nejnímače, než tak podle uvolení svého zachovati, k právu státi a dostáti, což na dobrého záleží. Dále milostiví páni jest mi od též sestry mé oznámeno, kterak by někteří nepřátelé moji při

¹²⁵⁾ 24. března „(fer. 4. p. Laetare)“.

¹²⁶⁾ S bratrem svým Janem držel on otcovu polovici statku Kbele v Kouřimsku v nedělnosti s tetou Ludmilou Podivickou. Když r. 1582 Jan Dačický zemřel, vysoudil toho Mikuláš Dačický, že část' bratrova úplně připadla jemu. Když však r. 1595 i Ludmila Podivická z Podivic zemřela, povstal o statek ten nový spor mezi Mikulášem Dačickým a vnuky Lidmilinými: Zdislavem Podivickým z Podivic a Janem, Václavem, Mikulášem a Annou Šatnými z Olivetu, neboť Mikuláš Dačický prodal onu část' Kbelu, která z Ludmilina podílu na něho připadla, Šatným za 1000 k. ⁽⁹⁰⁾ grošů. Než-li věc zemským soudem vyrovnána byla, prodali roku 1596 Jan a Václav Šatný i Mikuláš Dačický celé dědictví na Kbelu Václavovi Voděradskému z Hrušova za 10.000 k. gr. mš., z čehož nový spor povstal, který teprv r. 1598 narovnáním se ukončil, při čemž Mikuláš Dačický dokládá, „že s jeho ublížením.“

¹²⁷⁾ Nevlastní to sestra Mikuláše Dačického dle matky, z prvního otcova manželství s Annou Křivolačkovou, která napotom provdána byla za Jana Farinesta, faráře v Drahotošicích.

Vašich Milostech mne nemálo z hněvu a nepřízně oškřiviti měli, též i suplikací, že by paní Apolena Kolovratová z Lichtenburka do slavného soudu zemského podati ráčila, že bych se měl nenáležitě v takovém vězení chovati. I za to Vaše Milosti pokorně a poníženež pro Boha prosím, že takovým omylným zprávám o mne věřiti neráčíte; nebo abych já se měl tak nekřesťanský chovati, tomu odpírám, a jest mi to litostivě, že páni (nevím na čí mylné zprávy), tak mne nevinně se dotýkati ráčí, neb snadno jest na neslyšícího suplikovati. Ale já Vaše Milosti vždy poníženež a pokorně prosím, že této mé poníženež žádosti místa dáti, a nade mnou svou ochrannou ruku podle spravedlnosti držeti ráčíte.

Datum u vězení na Horách Kutnách v neděli po sv. Vítě léta po narození Pána Krista 1583 (19. června).

Mikuláš Dačický z Heslova
u vězení na Horách Kutnách.¹²⁸⁾

⁹²⁾ Jak dalece na žádost' tu Mikulášovi Dačickému vyhověno bylo, nelze pověditi; toliko však jisto jest, že dále ještě u vězení držán byl.

Poněvadž Mikuláš Dačický k učiněnému vyzvání s odpovědí na podanou proti němu obžalobu váhal, zažalovala jej paní Apolena Kolovratová z pokuty pro neodpovídání, na kteroužto obnovenou žalobu tento výměr místním soudem vydán byl: „Paní Apolena Kolovratová z Lichtenburku a na Janovičkách vinila Mikuláše Dačického z Heslova z pokuty, poněvadž jest příčin svého neodpovídání na žalobu její, strany zamordování dobré paměti pana Šťastného z Kolovrat, pána jejího, neprovedl a neprokázal, nýbrž tím odporem svým zbytečným právo i ji zaneprazdňoval: pročež jí v pokutu sněmem obecným léta 1575 tolikéž i právem B-13 vyměřenou upadl, žádajíc k zadopomožení; připomínavši i příklad podobný mezi Jiříkem Sprutovem z Ďákovíc a Kašparem Šípkem při tomto právě zběhlými i na některé jiné se potahujíc, žádala tolikéž podle toho za opatření, a k dotčené pokutě dopomožení.“

Teprv na tuto výhrůžku trestem podal Mikuláš Dačický odpovědi, a majíc strany obě spolu stání u soudu, stalo se mezi nimi dobrovolné snešení, co se obnovení uvedených svědků dotýče, jelikož se tomu srozumívá, že žádný z nich, mimo to, co prvé byl svědčil, svědčiti nebude, pro ušetření jména božího, aby to tedy při prvnějším svědectví bez závazkův zůstalo, a když k tomu přijde, publikováno bylo.

K tomu však Mikuláš D-ky oznámil, že se svědectvím Matěje Salavy z Lípy spokojen není, protože týž pan Matěj se na něho nutkal, přísahaje Pánu Bohu, že na něj svědectví vydá, že jest pana Novohradského lotrovsky zabil, ⁹³⁾ a nejsa k tomu žádným právem potázán, sám se k tomu nutkal, chtěje na škodu jeho proti němu svědectví dávatí; a poněvadž se i o tom pronesl, že jest jeho nepřítel, a právo B-63 ukazuje, že soudce má šetřiti toho, kdo svědkem jest, přítel-li či nepřítel, a tak vidí se, že pan Matěj proti němu svědkem býti nemůže a nemá: žádaje mimo toho také vypovědění jeho svědkův k tomu zapsaných za přečtení. A když se tak stalo, to opět doložil: Ted' jste ráčili slyšeti ty svědky, kteří se jednomyslně v tom srovnávají, kterak on pan Matěj mým úhlavním nepřitelem jest, a k tomu se nutkal, že proti mně svědectví dá, přísahaje Pánu Bohu, že jsem pána Kolovrata Novohradského lotrovsky zabil a šelmovsky, tedy že ta příčina dostatečně provozuje, proč svědkem býti nemůže a nemá. - Druhá příčina jest i tu položena, že jest on pan Matěj vyřknul, přísahou se zavazuje, že do mně rapír vrazí, a mne zabije a podle pána Kolovrata položí. I poněvadž on zdraví mému škoditi mnil, a mne zabítí se strojil, tedy spravedlivě svědkem býti nemůže. - Třetí, i také to jest ukázáno těmi svědky, že pan Matěj jeho ku právu dodával, a za původa sa proti mně postavil, a na mne žaloval, kdežto podle práva B-87 odstavec 2. svědkem býti nemůže. A tak vede tohoto původu, jsouc on pán Matěj jí paní Apoleny přítelem, na mne u práva žaloval, mne právu dodržel, do vězení bráti poručil; a právo přece ukazuje, že nepřítel svědkem býti nemůže B-76.

¹²⁸⁾ Prvnější, v žádosti této uvedenou žádost', ani suplikací paní Apolény Kolovratové naléztí možno nebylo.

Na obranu tu bylo Mikulášovi D-mu soudem odpovědjeno: „Co jest od něho Mikuláše mluveno a ukazováno, proč by pan Matěj Salava v této při svědkem býti nemohl, tomu že jest vyroruměno, že to však vše beze vsí platnosti a podstaty se děje, a páni toho žádné příčiny, k čemu by (94) on jich přivésti chtěl, neuznávají; neboť mluví se také v svědomí svědkův, že by on pan Matěj se měl o tom pronésti, když účinek nešlechetný takový od něho Mikuláše Dačického nad pánem Šťastným Novohradským z Kolovrat již proveden byl, že jest jeho, když od toho účinku utéci chtěl, dodržel a pro právo poslati rozkázal; ano i na to nastoupeno, že jest tu pohružku učinil, jest-li že by pro právo nebylo posláno, že by jej chtěl zabít, a vedle pána položit: a těmi příčinami se neví, proč by nemohl svědkem proti němu býti. Tolikéž, že jest i to promluvil, že proti němu svědectví vydá, že jest pána nenáležitě a lotrovsky zamordoval, míšice také i v tu příčinu pána Matěje Salavu, jakoby on také s paní v tomto soudu stával, radil a pamáhal, čehož se ničím neukazuje, než toliko že jest jej právu dodržel a k němu mluvil, kterak jest pána nenáležitě zamordoval, jakž z téhož svědomí se vyzrozumívá, a tak pro vyhledání toho vraha jest se v tom slušně a spravedlivě zachoval, jak zřízení zemské vyměřuje a v sobě zavírá, a to omlouvání od Mikuláše Dačického se zbytečně děje toliko z té příčiny, aby tím dále odpovědi protahoval, ale není tu naděje, aby tomu od práva odpuštěno bylo: protož z důvodů těch pan Matěje Salava z Lípy ve při té svědkem býti má podle práva“.

Na to byla dána odpověď o průběhu pře té pánům místodržcím, omlouvající se a poukazující zároveň proč dle daného jim nařízení při tu až posud ukončiti nemohli, a to spisem tímto:

„Které nám Vaše Milosti psaní strany rozepře urozené paní Apolény Kolovratové z Lichtenburku a na Janovičkách s Mikulášem Dačickým z Heslova o zamordování pana (95) Šťastného Novohradského z Kolovrat činiti, a nám, abychom toho, proč by ta práce vedle dostatečných poručení, Jich Mti z plného soudu zemského před rokem k nám vyšlého, netoliko v těch měsících pořad sběhlých, ale až posavad výpovědi psanou na místě postavena nebyla, zpravili, poroučeti ráčíte, jakž tož Vašich Mti poručení to v sobě šife obsahuje a zavírá, tomu jsme vyzrozuměli. I ráčte Vaše Mti věděti, že nám a právům našim v tom, že táž pře vedle téhož poručení i také zřízení zemského v témž určitém čase a posavad konce a místa nevzala, nic nestačilo a nestačí než předně mocí boží a ranou morovou, potom také odklady právními k žádosti stran prošlymi i postrannými interlemtoriem, jichž několik v tom čase skrze podpory mezi stranami se sběhlo, i také od dvou, totiž strany neodpovědění a svědomí pána Matěje Salavy z Lípy a na Bikáni skrze Mikuláše Dačického k vrchnímu právu apelováno bylo, z nichž poslední teprve v pondělí nyní po minulé jest publikována, a tu hned stranám na konci a místo k doslyšení právních té věci od dneška do téhodnu jest odloženo, a jinak se nenadějem, než že tomu odkladu se dosti stane.

A protož Milostiví páni! poněvadž námi a právem našim žádnému z nich strany nedoslyšení a na místě postavení též pře nic neschází, nežli aby ta věc, což nejdříve býti může k svému právnímu dovedení i také orteleem - s výhradou vrchního práva - podělení přišla, pokudž na vás jest, toho žádostivi jsme; Vaše Mti v tom milostivě žádáme, jestližeby kdo po straně jinak, nežli tato naše pravdivá zpráva v těch příčinách v sobě uzavírá a obsahuje, na z ošklivení naše Vaše Mti zpravovatí chtěl, že tomu místa dávatí neráčíte. A s tím se Vaším Milostem (96) i právo naše v milostivou ochranu poručena činíme.“ Actum fer. 4 119 Petri et Pauli 1583 (3. července).

Po ohrazení se tom muselo pak s výsledkem svědků z obojí strany dosti spěcháno býti¹²⁹⁾ jelikož u věci té již fer. 5. dmca Omnes gentes (11. července) 1583 tato výpověď soudu kutnohorského pronesena byla: „Tu páni šepmistři a rádci na Horách Kutnách, slyševši žalobu paní Apoleny Kolovratavé Bitovské z Lichtenburku a na Janovičkách, i také na místě paní Kateřiny šlechtičny a sirotka po panu Šťastném Novohradském z Kolovrat a Mikuláše Dačického z

¹²⁹⁾ Jest k litování že výpovědi jich nikde k nalezení nejsou.

Heslova učiněnou odpověď; spisy svědky z obojí strany vedené, nálezy, práva zřízení zemského, majestát, i toho všeho což od stran vedeno, mluveno a ukazováno bylo s pilností pováživše takto o tom vypovídají: Poněvadž se z akt této pře nachází, že Mikuláš Dačický urozenému pánu Šťastnému Novohradskému Kolovratovi, v domě Jiřka Engelmeiera jinak u „Svobodů“, když pán s koně ssedl, a tam s pánem Matějem Salavou z Lípy a na Bikáni a Václavem Hrabaněm z Přerubic, i také jinými přítomnými seděl, řečí neváznou, i také jiným k pánu nenáležitým chováním, velikou příčinu k hněvu i té vši šarváte - mohouce, ač by se jemu od pána v čem ubližovalo, to vše jiným a lepším prostředkem spokojiti, a toho všeho prázen býti - příčinu dal. Potom pak, když ta šarvátká mezi nimi od Jana Šetlara¹³⁰⁾ a Matěje Salavy dobrou měrou přetrženo bylo, a dotčený pán Šťastný Novohradský z Kolovrat k žádosti téhož pána Salavy ta zlá vůle přestavši, k němu se obrátil, a na něho Mikuláše již (97) více žádného pozoru neměvše, k stolu jíti chtěl, v tom od něho rapírem nenadále jest proboden a zamordován, ku kterémužto mordu tu hned po vykonání skutku, na dotaz Mikuláše Vodňanského z Čazarova JMCé. rychtáře a jiných se přiznal; ano také, dáváje na žalobu odpověď, tomu jest neodepřel, a aby takový mord zdraví a hrdla hájíce, nebo násilí se bránice, bezelstně učiniti, a tudy bezhrdlí svému pomoci musel, toho od něho Mikuláše podle práva odvedeno a prokázáno není: z těch příčin dává se Její Mti. paní Apoleně Kolovratové z Lichtenburku a na Janovičkách i na místě Kateřiny, šlechtičny a dcery po často psaném pánu Šťastném Kolovratovi Novohradském pozůstalé, proti němu Mikuláši Dačickém z Heslova za právo tak, že *jest on takovým mordem vinen podle práva*. Actum in consilio fer 4 scte. Jakobi (21. července) 1583.“

Tato výpověď soudu kutnohorského byla pak ku ztvrzení, změnění neb zavržení se všemi listinami a sepsanými svědectvími soudu královskému v Praze co vyššímu soudu předložena, na níž toto rozhodnutí došlo: „Jakož jest rozepře vznikla při právě Hor Kuten mezi paní Apolenou Kolovratovou z Lichtenburku, vdovou pozůstalou po někdy pánu Šťastném Novohradským z Kolovrat i na místě panny Kateřiny šlechtičny, dcery po témž pánu Šťastném Novohradským z Kolovrat pozůstalé z jedné a Mikulášem Dačickým z Heslova ze strany druhé, kdež jest dotčená paní Apolena Kolovratová i na místě jmenovaného sirotka obvinila téhož Mikuláše Dačického z mordu, že by nadepsaného pána Šťastného z Kolovrat nenáležitě zamordoval; kdež pak šepmistři a konšelé na Horách Kutnách po vyslyšení stran a jich původův výpovědi svou takový mord na témž Mikulášovi Dačickém jsou přisoudili. (98) Na kterážto výpovědi, když jest on Mikuláš Dačický přestáti nechtěl, nýbrž se v tom k vyššímu právu před JMCé. rady nad apelacemi odvolal, dotčené JMCé. rady touž výpověď jsou reformovali, a jeho Mikuláše Dačického toho mordu na jistý způsob osvobodili. I nemohouce svrchu psaná paní Apolena Kolovratová na té reformaci přestati, o tom se jest skrze suplikací před vlastní osobu JMti. Císařské odvolala, JMCou pěkně prosíc, aby JMt. v akta té pře nahlédnouti, toho povážiti, a v tom ji i s tím sirotkem milostivě opatřiti ráčil, jakž suplikací její to v sobě obsahuje a uzavírá.

Tu nejjasnější a nejnepřemožitelnější kníže a pán Rudolf druhý z Boží milosti volený římský císař, uherský a český král, jakožto král český, majíc při sobě nejvyšší úředníky a soudce zemské, též rady své, ráčil jest v akta té pře, potom v ortel jich Horníkův, i také v reformaci nahlédnouti, a toho všeho povážiti ráčiv, takto o tom J. Mti. Cá. vypovídati ráčí:

Poněvadž jest se to z akt této pře vyhledalo a našlo, že jest on Mikuláš Dačický již po provedení svády a půtky kterouž jest někdy s pánem Šťastným Novohradským z Kolovrat měl, téhož pána, Šťastného z Kolovrat, když jest on na něj žádné péče neměl, rapírem probodl a nenáležitě zamordoval, z té příčiny to JMCé. rad nad apelacemi zřízených téhož ortel na právě Hor Kuten mezi stranami učiněného napravení minouti, a dotčený ortel na témž právě učiněný v své mocnosti zůstatí má.“

---

¹³⁰⁾ Byl suken krojič.

Stalo se ve středu po sv. Skolastice (12. února) léta 1584).

Rozhodnutím tím viděl se již M. D. takměř ztracena, neboť to věděl, bude-li po právu jednáno, že o hrdlo při-⁽⁹⁹⁾jíti musí; že však měl mocných přímluvců, kteří by vykonání rozsudku takového, když ne překaziti, tedy alespoň zdržeti dovedli, obrátil se i on prostřednictvím jejich prosebně k Jeho Mti. Cé., prose o změnění rozsudku toho¹³¹⁾, na kteroužto prosbu poslední rozsudek vynesěn byl tento:

My Rudolf atd. Poněvadž se jest z akt této pře vyhledalo a našlo, že on Šťastný Novohradský z Kolovrat jemu Mikulášovi Dačickému z Heslova počátek na něj řečí a skutkem učinivše, příčinu nevole dal, a dobyvše nejprvé zbraně své, na něho Mikuláše jest sekal, ano i v hlavu jej zranil; z těch příčin on Mikuláš Dačický z Heslova pokutou, zřízením zemským z mordu vyměřenou povinen není.

Však pro velikost skutku, a že jest Mikuláš, moha z prvopočátku té nevole poodjítí, toho jest neučinil, a bráně se, šetrnosti k němu Kolovratovi nezachoval, protož od přečtení tohoto ortele v třech měsících ze země české se odebrati, a ji do desíti let pořad zběhlých, všelijak prázen býti má podla práva.

Dáno v Praze 4. Oktobris 1584“.

V tu dobu asi se stalo, kdy Mikuláš Dačický jak sám ve svých „Paměti“ poznamenal, s Mikulášem a Václavem bratřími z Olivetu, a Matíášem z Vodolína odešel se svolanou vojanskou výpravou do Uher proti Turku; brzo se však zpět navrátil, čehož jaksi ale nikdo si již nepovšiml. Ale pí. Apolena Kolovratová byla jeho stále pozorna a podala dne 24. října 1584 žádost, aby apelací, kteráž od vrchního práva přinesena a sem ku právu dodána jest, přečtena byla, čehož i Mikuláš D-ký přítomen jsa, také⁽¹⁰⁰⁾ žádal; po jejímž přečtení paní Apolena Kolovratová učinila ohlášení, že se ještě jednou za revisi před vlastní osobu JMCé odvolá, načež i M. D. z H. za rozmyšlení žádal. Že však M. D. s tímto nejvyšším rozhodnutím se spokojiti nechtěl, byl opětně na dále uvězněn. By však vězení prázen býti mohl, činěny byly kroky všemožné, až konečně došel šepmistrův a rady připsal z císařské kanceláře ve vigílii sv. Tomáše (20. prosince) 1584 daný, tohoto znění: „Rudolf a t. d. Věděti vám milostivě dáváme, že jsme na časté suplikování a poníženou prosbu Mikuláše Dačického z Heslova, kterýž u vás za příčinou mordu u vězení držán jest, k tomu milostivě přivoliti ráčili, aby z téhož vězení na rukojmě pod pěti tisíc kop míšenských na zase postavení propuštěn byl. Protož vám milostivě poroučeti ráčíme, abyste téhož Mikuláše Dačického, když takové rukojmě dostatečně, kteří za tu sumu mají, za sebe postaví, z toho vězení propustili.“

Že tu Mikuláš Dačický při svém četném a zámožném příbuzenstvu a dobrých přátel potřebných rukojmí zaopatřil, vysvítá ze zápisu v knize smluvní¹³²⁾ z roku 1559-1585, kdež na listu 42 zanešeno: „Léta Páně 1584 fer. 4 Stefani (29. prosince: „Mikuláš Dačický z Heslova na poručení JMCé. pána, pána nás všech nejmilostivějšího propuštěn z vězení na níže psané rukojmě, a to na způsob tento: kdykoliv týmž rukojmím dáno by bylo věděti, tedy oni rukojmové mají býti a jsou povinni jeho Mikuláše Dačického buď před J. M. Cou., nebo v to vězení zase, nebo kde jím jmenováno bude, pod propadením sumy peněžité pěti tisíc kop míšenských postaviti. Čemuž že se dosti stane vlastním svým přiznáním k tomu se ohlásili, a že⁽¹⁰¹⁾ slibují a v rukojemství se stavějí, a to rukou společnou a nerozdílnou, jakž osobami a statky svými do té sumy, což by na kterého díl přišlo. Oznámili tuto zejména páni rukojmové: Vojtěch Vopršal, Jíří Šatný z Olivetu, Sigmund Kozel z Reizntálu, Vít Dobeš z Rohožova, Jan Podivický z Podivic, Mistr Jeroným Macabeus, Jan Kavka, Havel Šiška, Adam Zichovský, Václav Vokáček mladší, Jan Hlaváč, Matěj Vrba, Ezechiel Didactus, Křišpin Hebestreit, Sigmund Hulík, Matěj Vocelovský, Jan Zdravý, Jakub z Bitova, Jan Vodička, Burian Indexů. Však on Mikuláš Dačický proti tomu výš psaným rukojmím co podpurčí všechen statek svůj

¹³¹⁾ Též znění této podané prosby není k nalezení.

¹³²⁾ Archiv městský v Hoře Kutné.

šosovní, kterýž zde při právě na Horách Kutných na čemkoli má, staví, a tímto zápisem zavazuje. I také co pozemského má, jistotou jak náleží do třetího dne zavázati jím rukojmím se uvolil tak a na ten konec, jest-li by jakou těžkost' nebo škodu oni rukojmové skrze takové rukojemství (ač naděje té o něm Mikulášovi, aby k tomu přijíti dopustil, nemají) nesli a vzali, aby zase na takových statcích jeho postihati a dobývati mohli a plné právo měli.“ - Po straně pak připsáno: „Učinil tomu dosti a tu jistotu dal.“¹³³⁾

Na vykázané rukojmí byl pak Mikuláš Dačický z vězení propuštěn. Jsa však na svobodě, nepočínal si lépe i napotom, neboť již fer. 4. dom. benedicta (19. června) 1585 povolán byl opětně před šepmistry a radu, a jemu tu domlouváno, že v noci z domu svého střílí, což proti přísné záповědi jest, i protož aby se toho zpravil. I dal jaksi dosti hrdě za odpověď, jak jest jemu to s podivením, že se toho páni při něm dotazují, jelikož on tak jako jiní obce této sobě šetří, poněvadž stateček zde má, že by tedy nerad, aby příčinou (102) jeho co takového zlého státi se mělo, nýbrž že sám na to pozor má, i čeládce poroučí, aby všelijak světla hleděli; on jest jen ručnici opravoval a kámen přesazoval, a ta že jemu náhodou spustila. I jest jemu poručeno, aby se toho nedopouštěl, jelikož toho páni jinou zpravu mají, a on jen lži si ulehčiti snaží; protož že jej napomínají, aby nočního času lidem pokoj dal, by jej v trestání své vzíti nemuseli.

Doby té použila však paní Apolena Kolovratová proti Mikulášovi Dačickému, a učinila ku právu (fer. 2. dom. Suscepicias (12. srpna) 1585 skrze svého plnomocníka (proslulého prokuratora doby té) Jarolíma Florentinského připomenutí, „jakž jest přísudkem práva toho pro prázdná předvádění, 10 kop gr. č. na Mikulášovi Dačickém obdržela pokuty“; však poněvadž pro vězení, v kterémž jest byl Mikuláš, exekucí na něm vykonati nemohla, že nyní paní na něm též exekuci žádá, a předložil tuto žalobu: „Viním Mikuláše Dačického z Heslova z toho, tak jakž on na onen čas, jsa od paní Apoleny Kolovratové z mordu obviněn a na túž žalobu odpovědi dání - položivši svou excepci - se zbraňoval, kteroužto excepci majíce páni provésti, toho se nestalo, a tak ta jeho obrana jalová jest byla, pro kteroužto zbytečné zaneprázdnění právu i straně byl učinil, v pokutu paní právem vyměřenou pod lit. B.-13 upadl, kteréžto pokuty paní Apolena Kolovratová po přečtení ortele užítí a za dopomožení od práva jest žádala, žádám, aby právo kontumační čteno bylo“, a po přečtení téhož doložil: „Podle toho práva kontumačního žádám za dopomožení“.

Proti čemuž však soudem vyřčeno bylo: „Právem jest to vyměřeno, že ve dvou nedělích takové pokuty do- (103) mahati se mají;“ načež soud byl odložen. A když paní Apolena Kolovratová po dvou měsících žádost' svou o pokutu obnovila, jsouce oba přítomni, zpouzel se Mikuláš Dačický žalobě dostáti, dovoláváje se toho, že plnomocník paní Apolenu Kolovratovou zastupuje, a ne spolu dceru její Kateřinu, kdežto pokuta pro obě vyměřena jest; a nepodvolil se k složení pokuty té.

I tento spor protáhl se dosti dlouho, neboť teprv roku 1586 fer. 2. dom. Cantate (5. května) stalo se o tom konečné rozhodnutí takto: „Tu páni šepmistří a rada na Horách Kutných vyslyševši žalobu od Jarolíma Florentinského, plnomocníka paní Apoleny Kolovratové z Lichtenburku na místě a k ruce paní určenou z jedné i odpor Mikuláše Dačického z Heslova ze strany druhé, právo městské, výpovědi předešlé práva tohoto s jich konfirmací vrchního práva, listy poselací, a co tu více od stran vedeno a ukazováno bylo, toho všeho bedlivě uváživše, takto o tom vypovídají:

Poněvadž se to z akt této celé pře vyhledalo a našlo, že na onen čas urozené paní Apolonii Kolovratové z Lichtenburku samé toliko 10 kop gr. č. na Mikuláše Dačického z Heslova pro prázdné vedení zde při tomto právě sesouzeno., kterýžto přísudek své stvrzení vzal a v moc svou vešel. Aby pak paní Apolena Kolovratová neb plnomocník na místě paní vedle přísudku práva svého následovati neměla, a tedy tu pokutu prv přisouzenou promlčela, nebo čeho z

¹³³⁾ Měl tedy M. Dačický doby té ještě dosti značné jmění.

práva svého se vzdala, toho od Mikuláše Dačického provedeno a dokázáno není: z těch příčin, při předešlé výpovědi ostává, a M. D. tu pokutu pro přisouzenou, totiž 10 kop. gr. v. č jí paní Apoleně Kolovratové povinnen jest dáti.

(104) Dictum v pondělí po sv. Filipu a Jakubu apoštolů 1686 [1586] (5. května).

Odvolání se Dačického z rozsudku toho bylo všude zavrženo.

Domohla-li se však paní A. K-ová pokuty té zaplacené pověditi nelze.

Mělť však M. D. toho roku 1586 opětě mnohých nemilých výstupů, které o tom svědčí, že vzdor tak mnohému již přestálému utrpení za poklesky své, mírnějším, povolnějším a rozumnějším předc se nestal, nýbrž v mnohých předešlých vášních a náruživostech si stále liboval.

Tak měl spor velmi vážný s Holým Šotnovským ze Závovic, primatorem města Hory Kutné, pro urážku na cti, a žalován jsa M. D. při právu, žádal týž Jakub Holý, aby jemu na útraty záruku učinil, *poněvadž zde již usedlý není*, jelikož všeliký statek svůj šosovní, kterýž měl, ve sporu s paní Apolenou Kolovratovou pro mord, při právě tomto rukojmím postoupil; protož odsouzen byl vedle práva takovým škodám se zaručiti. (Fer. 4. Gregori, 15. března). A zase již: v úterý po neděli „*Succepimus*“ (22. července) povolán opětě ku právu, a tu mu bylo velice domlouváno, proč sobě prsten nespůsobný a sodomský u zlatníka tovaryše, s nádobkou ženskou vespod, zhotoviti dal, nímž veliké pohoršení na veřejných místech působí. On však omlouval se velice, že by toho čeho kázal si dělati, čemuž ovšem věeno nebylo, a prsten ten mu odňat byl.

Že Jakub Holý Šotnovský pro učiněnou jemu urážku na cti u vyšších soudů zastání hledal, k tomu svědčí patrně okolnost ta, že týž v úterý po neděli „*Ecce Deus*“ (29. července) odevzdal ku právu poručení spečetěného, kteréž se na Mikuláše Dačického vztahovalo, žádajíc při tom pánův, (105) aby J. M. Cé. jistá zpráva o tom, - vedle znění poručení toho - *co on Mikuláš před se běře a jak se chová*, učiněna byla, a i ten prsten aby se odeslal.

A podle toho, poněvadž o tom poručení Mikuláš Dačický ví, maje nějakých přátel při kanceláři, že on sebou před takovým nebezpečným člověkem bezpečen býti moci nebude, zvláště že jemu i manželce jeho postraně pohružky činí: protož že žádá, aby mu kord, s kterým chodívá, zapovězen, a on na rukojmě vzat byl, aby tak i s manželkou svou bezpečně před ním býti mohl.

Patrný to důkaz, že Mikuláš Dačický ve své vášnivosti neušetřil nikoho, byť sebe výše v hodnosti postaven byl, a proto také ode všech řádných lidí byl obáván, a ti se před ním i strachovali; proto také na žádost primatorem podanou bylo v radě usnešeno, že se dle poručení JMCé. stane, a mimo to, že i Mikuláš Dačický napomenut bude, aby se pokojně choval.

Ze správy šepmistrův a rady k J. MCé. podané dá se nejlépe seznati, že vše to, čeho až posaváde o povaze Mikuláše Dačického pověděno bylo na pravdě se zakládá; protož uvedena buďiž zde v úplném znění.

Přisít Kutnohorští: „nejjasnější a nejpřemožitelnější císaři, uherský a český králi! etc. etc. pane náš nejmilostivější!

Vaši Císařské Milosti v dobrém zdraví, šťastného za mnoho let panování, nad nepřátely vítězství na Pánu Bohu Všemohoucím žádáme.

Podle toho té poddané a ponížené naděje jsme, že Vaši Cé. Mti. v milostivé paměti zůstává, jakou zprávu málo více než před rokem o nezbedném a neslušném chování tu u nás na Horách Kutnách Mikuláše Dačického (106) z Heslova na poručení Vaši Cé. Mti., jak samo v sobě jest, učinili, že on jsa vedle milostivého Vaši Cé. Mti. poručení z vězení na rukojmích pod revizí, jakž jest se před vlastní osobu Vasí Cé. Mti. v příčině mordu od něho nad urozeným pánem pánem Šťastným Novohradským z Kolovrat provedeného, po rozsudku domácího i vrchního práva odvolal, a maje se všelikterak pokojně chovati, a v tom pádu Pánu Bohu se kořiti, a aby takové těžkosti osvobozen býti mohl, prositi, takměř volněji než kdy prvé život svůj v bezbožnostech a nešlechtnostech vede, mnohých věcí nenáležitých proti Pánu

Bohu a dobrým lidem po hospodách a domích šenkovních v městě i zákampích, sem i tam, s sobě rovnými se toulající dopouští a lidem pokoje nedá, různice rozličné pod řádem a právem v městě pokojném a komoře Vaší Cé. Mti, působí, na právo nic datí, ani našeho napomenutí uposlechnouti a toho přestati nechce, a aby té své neváznosti dotvrdil, prsten hanebný a sodomský, dílem na zhoršení dobrých lidí, obzvláště pannen a žen, jest sobě udělati rozkázal, který i Vaší Cé. Mti. k spatření ten čas jest odeslán. Víme pak o tom, že jest skrze to do kanceláře Vaší Cé. Mti. citován, a to jemu lehčeno že není, nebřž o tom přísně, aby takového nevázného obcování svého přestal, a jinak pod tím pádem, v kterém jest postaven, se choval, poručeno, ale aby mnoho v tom se polepšiti měl, toho se při něm nenachází. Nebo od toho času nejednou jest šarvátku dosti nebezpečnou provedl, i sám k úrazu škodně přišel, a k tomu svým nechováním příčinu dal, že ti dobří lidé, kteří za něho v rukojemství z víry a lásky se dostavili, obávají se, aby on Mikuláš Dačický pro své nezachování, padna v nějaké neštěstí, těžkosti neměli, za něj v rukojemství déle státi nechtěli, a toho největší (107) příčinu, pro jeho takovou neváznost, jsou měli. - Jak by on pak M. D. sobě předně milosti od Vaší Cé Mti jemu učiněné potom jich rukojmí, ano i našeho napominání, které se jemu před tím stalo, vážil, toho ten pomínulý úterý¹³⁴⁾ skutkem jest prokázal, že přijevše z města Čáslavě s některými jinými dobře podnapilý, po druhé hodině na noc,¹³⁵⁾ kdyby ochrany předně Pána Boha všemohoucího nebylo, a právo se k tomu nepřítrefilo, snad by se byl původem jeho mord provedl, což k tomuto našemu na Vaší Císařskou Mt vynešení, příčinu nám dalo. Nebo na jednoho člověka přesporního, přítele a služebníka pana Benjamína Kutovce z Ourazu,¹³⁶⁾ jmenem Jošta Bunzena, kterýž na trunku vína pokojně před domem, kdež slove u Mědínkú¹³⁷⁾ s některými jinými seděl, připivši mu žejdlík vína, že hned po jeho vůli jemu nespínil, na něj jak řečí tak skutkem beze vši potřeby a příčiny sobě k tomu dané jest se nutkal, a na napomenutí rychtáře městského, kterýž tudy jda po povolání svém, k tomu se přítrefil, a jej pěkně pokojil a napomínal, ano i jej domů doprovoditi a tu nevoli, ku které se schylovalo, zastaviti úmyslu jsa, nic dátí nechtěl: nýbřž potupivše právo, i takové napomenutí zlehčivše, sobě zbraně své, nežlí rychtář městský jest se nadál, dobyl a touž zbraní jeho, rychtáře městského, když mu ji chtěl (108) vzíti a jej, aby mu ji od sebe dal, napomínal, škodně v ruku ranil; a kdyby předně opatrování božského nebylo a služebník rychtářův po zadu jeho Mikuláše Dačického se nechytil, snad by v té své vzteklosti nebo nad rychtářem nebo nad Joštem Benzenem mord proveden byl. Na tom nebylo dosti, nebo když rychtář, jsa tak škodně uražen, k bradýři odešel, tou zbraní po dláždění pral (a Vaše Cá. Mt. ráčí odpustiti) nevázně lál, hromoval, aby se s ním prali pobízeli a divně sobě, pokudž někteří jiní lidé k tomu se nepřítrefili a jej neupokojili, jest počínal. I poněvadž Nejjasnější císaři Pane Pane náš nejmilostivější! týž Mikuláš Dačický pod takovou revizí tak sobě nevázně a nenáležitě počíná a jaká jemu milost od Vaší Cé. Mti. se stala, toho sobě tak lehce váží, na napomenutí naše málo dbá, a jestli by jemu dále v tom folkováno býti mělo, obávati se jest, aby skrze jeho ruce někdo dobrý z světa provozen nebyl, my Vaší Cou. Mt. poníženě prosíme, že nám v tom naučení dátí, kterak bychom se k témuž Mikuláši Dačickému zachovati a tomu zlému v cestu vkročiti mohli, ráčíte, aby tak i právo naše, kteréž od něho nad míru začasté se zlehčuje, opatřeno býti mohlo.

S tím Vaší Cé. Mti. sebe i právo naše v milostivou ochranu poroučíme, a za milostivou ochranu i laskavou odpověď poddaně prosíme.

Datum na Horách Kutnách ve čtvrtek po sv. Bartoloměji (27. srpna) léta Páně 1587.¹³⁸⁾

¹³⁴⁾ Dle datování zprávy té mohlo to býti dne 18. [srpna] 1587.

¹³⁵⁾ Což dle počítání hodin naší doby bylo asi o 9. hodině večer.

¹³⁶⁾ Týž byl hořrychtářem měst králové v království českém, měl za manželku Annu, dceru bohatého Horníka Kašpara Fifka, s níž dostal 2000 k. gr. č. na hotových a za 1000 k. m. výbavy.

¹³⁷⁾ Nyní hostinec u černého koně čís. pop. ř. 313.

¹³⁸⁾ Žaloba prvnější na Mikuláše Dačického, na níž se v této stížnosti šepmistři a rada odvolávají, byla

O tom, co se u Mědínků v hospodě přihodilo, jak v této podané zprávě se uvádí, podává se v knihách měst-⁽¹⁰⁹⁾ ských⁽¹³⁹⁾ toto bližší objasnění: „Jan Vodňanský z Čazarova, místodržící úřadu městského rychtáře, oznámil při soudu, že šel domu po práci své, a oni křičeli u „Mědinků“, a posel mi dí: „Pane, někoho perou u Mědinků!“ Jdu, a oni sedí před domem Jošt z Prahy, Václav, Julian a Mikuláš Dačický, a ona mi dí stará Vojáčková: „O pane rychtáři, co jsem vás tu ráda uhlídala, však ten dobrý člověk nemůže pokoje míti, obávám se, aby někdo škodu nevzal, nebo jeden druhého nezabil.“ A já pokojně pana Mikuláše napomínám, aby sobě pokoj dal; ale on vždy uchopuje toho kordu a potahuje ho z pochvy. Potom se spokojím, že Mikuláš tak odejde, a mluvím s tím Joštem a lucerna proti nám stála. A ono se ze zadu zablesklo, tak já se rychle ohlednu, a on Mikuláš již má kord dobytý a tak jej drží kolmo. I zkfíknu co dělá, a chytím se mu kordu za jílec, a on jako mi přitočí kord k druhé ruce a táhne, a tak mně pořezal kabát a plášť a mne ranil.

Jsa Mikuláš Dačický k zodpovídání předvolán, udává, že byl podnapilý a ležel na lavici, a nějaký člověk přišel tam a strhl jej s lavice, tedy že neví, jak by toho byl učinil, proto že prosí, aby jej výmluvna měli.

Z uvážení práva bylo však nalezeno, aby do vězení šatlavního se postavil. I oznámil on, že mu nelze usnešení panského zlehčovati, než že tak učiní, a do vězení se⁽¹¹⁰⁾ dostaví; však aby měl s rychtářem jíti, že za to žádá, aby jemu páni posměchu činiti neráčili, a prosí, aby tam dlouho držán nebyl.

O tom uvěznění opětém když zprávu nabyli rukojmové, kteří za něho pro vraždu na Kolovratovi spáchanou ručili, podali k šepmistřům a radě žádost, že tím v právech jejich zkráceni jsou, načež jim dáno bylo vyzrozumění: „Poněvadž Mikuláš Dačický z jistého poručení JCMti. pána nás všech nejmilostivějšího dán jest do vězení, a to zcela pro jinou věc, nežli ta, o kterou se v rukojemství dali, na něj přišlo, tak on také bez jistého poručení JCMti. odtud nebude propuštěn, a tak ním budete jisti, a vám čeho se tu obávati není. Jestli by pak jaké jiné poručení přišlo, vás tajno nepochybně nebude.“

Uvěznění to muselo však předce delší čas trvati, neboť se byl Mik. Dačický opětě k samému císaři prosebně obrátil, aby na rukojmí z vězení toho propuštěn byl, na kteroužto podanou prosbu z císařské kanceláře tento nálež došel: „Rudolf etc. A při tom vám milostivě poroučeti ráčíme, pokudž by týž Mikuláš Dačický za sebe rukojmě dostatečné pod sumou 5000 kop gr. míš., že se všelijak řečí a skutkem k jednomu každému pokojně a bezúhonně chovati, a nic takového, na čem by se kdo slušně uraziti mohl, před se bráti nechce, mohl postaviti; abyste tu jej teprva a jinak nic, z vězení vypustiti dali.

Datum v sobotu po sv. Diviši (10. října) 1587.“

Což když Mikulášovi Dačickému oznámeno bylo, staral se o získání takových rukojmí; a brzy na to oznámil sondu městskému, že již rukojmí podle poručení JCMti. přes polovici postavil, a když ti se k takovému rukojemství přiznali, svoleno bylo k tomu, aby vězení toho⁽¹¹¹⁾ prázdná byl, při čemž rukou dáním JMCé panu rychtáři připověděl, že tak, jak mu oznámeno, a jak to poručení JCMti. vyměřuje, chovati se chce.⁽¹⁴⁰⁾

Podobá se tomu, že od té doby Mikuláš Dačický z Heslova již pořádnější život vedl, čemuž nasvědčuje nejvíce ta okolnost, že ve dvou letech po této události se oženil (20. února 1890 [1590]), pojav za manželku Alžbětu, dceru Jiřího Mládky, měšťana, horníka a staršího šepmistra a hlučné svatební veselí konáno bylo v domě Knejslovském jinak Münsterberg-

---

odeslána dne 6. srpna⁽¹⁰⁹⁾ 1586, obsahuje též veškerých nešlechtností jeho, i s uvedením jeho se chování ve vězení, kde ani „ten člověk opovržený, hospodář šatlavní a manželka jeho před ním pokoj míti nemohli, nachází se v celém obsahu v knize „Kopiar“ z roku 1581-1588 v archivu městském.

¹³⁹⁾ Memorabilia k r. 1586 až 1589 lit. S 10.

¹⁴⁰⁾ Jeden z ručitelů byl Tobias Podivický z Podovic, o druhých nelze však pověditi, jelikož předešlí rukojmové se v následku jeho častých výstupů závazků svých před soudem vzdali.

ském.¹⁴¹⁾ - S touto manželkou svou mimo jiného jmění obdržel též lůn minciřský, jež jemu manželka jeho byla tímto úpisem postoupila: „Paní Alžběta, manželka urozeného pána Mikuláše Dačického z Heslova, oznámila jest dobrovolně před pány konšely minciřskými, že jeden lůn minciřský, svobodný, zaplacený, žádnému nezavadný, kterýž jest koupila od urozeného pana Materny z Květnice a na Radovesnicích, jakž v knihách minciřských zápis ukazuje A-21, dotčená paní Alžběta vzdala jest se téhož lůnu a tímto zápisem odevzdává jej témuž panu (112) Mikulášovi, manželu svému se všemi užitky i náležitou spravedlností k užívání a s ním, jako svým vlastním činění, bez překážky každého člověka nyní i na časy budoucí s touto zvláštní výminkou: jestli že by Pán Bůh všemohoucí nadepsaného pána Mikuláše, manžela jejího, prvé nežli ji paní Alžbětu z tohoto světa povolati ráčil, nadepsaný lůn dotčené paní Alžbětě, manželce jeho vlastní plným právem zase připadl k dědičnému užívání a to bez překážky každého člověka. Stalo se u přítomnosti pánů konšelů minciřských Václava Součka a Jana Rotleba.¹⁴²⁾

Že se v době té Mikuláš Dačický již také hornictvím zabýval, a po předcích svých i nákladníkem na hory byl, hodlaje tak k jakési zámožnosti si dopomoci, vysvítá z toho, že roku 1591 žaloval císařského štolmistra Sigmunda Zygele z Chocenic¹⁴³⁾ pro skracování jej v horním užitku. - Byl právě doby té nejuhlavnějším nepřítelem všech německých úředníků horních, kteří na zkázu hornictví kutnohorského nejvyšším mincmistrem Karlem z Bibrsteina, jsa sám Němec, čteně sem dosazování byli, jak toho příklady dokazovaly; těm při každé příležitosti jich ziskuchtivost předhazoval. Že však sám v hornictví té doby již klesajícího nenašel toho, po čem dychtil, brzy od hor odstoupil. V roce 1594 měl Mikuláš Dačický rozepří a pak i soud o vlastnictví domu u „Slunce“ na dolejšíh městě¹⁴⁴⁾ s Janem Šoltysem z Felsdorfu¹⁴⁵⁾, kterýžto soud (113) v jeho prospěch dopadl, takže se pravým držitelem domu toho

---

¹⁴¹⁾ Nyní čís. pop. 377 na panském náměstí. - Manželka ta jemu však r. 1610 bezdětná zemřela, kteroužto smutnou pro něho udalost ve svých „Paměťích“ krátce naznamenal: „Alžběta, manželka Mikuláše Dačického z Heslova, autoris hujus libri, umřela šestého dne měsíce Novembris - listopadu 1610, totiž v sobotu v noci na neděli po památce Všech svatých, jsa v stáří věku svého okolo let 44 a u chrámu sv. Barbory pohřbena jest. O domě samém podává bližší zprávy mnou vydaný spis: „Průvodce po Hoře Kutné“ str. 158.

¹⁴²⁾ Kniha na práva minciřská a lůny pregéřské lit. F. F.-10.

¹⁴³⁾ Týmž se stal r. 1591 a r. 1593 byl z úřadu toho nenadále složen, „nebo sobě zpupně a prudec počínal.“

¹⁴⁴⁾ Nyní čís. pop. 489.

¹⁴⁵⁾ O tomto muži, který veškerých občanských hodností v Hoře Kutné prodělal, až - né sice co primator města, - (113) nýbrž co spoludirektor zemský - po bitvě bělohorské r. 1621 v Praze na staroměstském náměstí s'at byl, máme velmi málo zpráv; a to, co Mikuláš Dačický ve svých „Paměťích“ o něm byl poznamenal, jsa s ním v nevlí, nemůže úplně za správné považováno býti. Neboť muž, který v občanském životě k takovým hodnostem a důležitým úřadům povoláván byl, musil dojísta nad jiné vynikati vzdělaností a učeností, aneb jim alespoň se vyrovnati. A z té stránky jej posuzují. Kdežto Mikuláš Dačický o něm takto píše: „Jan Šoltys, rodilý z města Slaného, kterýž se tu na Horách Kutnách, byv nejprve kantorem ve škole vysokokostelské, oženil (s Annou Holoubkovic, vdovou po Janu Čechtickém roku 1590) a usadil i zbohatl šenkováním vín, zjednal sobě erb (maje nějaký cizí, německý majestát na štít), aby se tituloval z Felsdorfu. Znamení toho erbu: rys a podle něho tři šarmhy, jako nimi točívají. (Jediný dobře uchovaný znak [*Freisichselbst*] ten nachází se posud na někdejším jeho domě, nyní čís. pop. 173 na zelném trhu a na jedné listině v archivu městském.) Titul německý a on německy neuměl.“ Ještě více hněv Mikulášův poznati lze z poznámky, již napsal při roku 1610: „Toho roku víno uherské u Hory Kutné šenkováno bylo jeden žejdlík za groš bílý, což u Hory slýcháno nebylo. A to začal Jan Šoltys, jeden ze spolutradních, lakomec nenasyčený s Alžbětou ženou svou, šenkýkou. Žádný tomu ale nic nefikal a jiným toho konšelův dovoliti nechtěli, a tak šibalové a lakomci tou bezbožnou živností bohatli proti božskému přikázání a dobrému svědomí.“ A opět při roku 1614: „Jan Šoltys na Horách Kutnách, byv úředníkem mince, a nejsa té zadlužen minci nic platen, jest té povinnosti propuštěn; nebo raději handle a šenkování, čímž bohatl, a to podle vůle provozoval a vyhledával.“ Z poznámek těch jeví se vášnivý hněv, jakým proti Šoltysovi se upoutati dal. - Požíval však Šoltys u svých spoluobčanů vážnosti (114) jiné, neboť již r. 1593

stal, v němžto pak až do své smrti přebýval. Jsa opět majitelem domu, vzal Mikuláš Dačický r. 1594 opětně ⁽¹¹⁴⁾ sousedství, které jemu také proti složení třech kop grošů uděleno bylo. ¹⁴⁶⁾

Toho roku měl však opět nehodu jemu obyčejnou, že byl u klášterské brány, jda pryč pokojně a bez braně po ulici, od čtyř chlapů přepaden a kordem velmi škodně v hlavu a v levé rameno poraněn. Žaloval sice jistěho Mikuláše Pštroso, kterýž se však ze všeho vymluvil, a tedy se jemu žádného zadostučinění nedostalo.

V r. 1594 paní Ludmila Podivická z Podivic rozená z Prachňan ve svém posledním pořízení odkázala Mikulášovi Dačickému z Heslova 20 k. gr. č., jichž mu po její smrti vnuk její Zdislav a Podivic z odkázané pozůstalosti rozdílne, každého roku po 10 kopách vyplatiti měl.

⁽¹¹⁵⁾ Po všech těchto přestálých útrapách nezdá se, že by M. Dačický ve vášních svých byl umírněn býval, neboť ještě r. 1599 (fer. 2. dom. Deus in loco (16. srpna) žalován byl od rychtáře městského pro neslušné se v hospodách chování a svádění ženských. Jsa za tou příčinou před radu povolán, bylo jemu přísně domlouváno, aby takových věcí zanechal, rychtáři pokoj dal, nechce-li se sám s něčím, co by jemu příjemno nebylo, potkati. Pakli že by i toho a jiných svých nespůsobů přestáti nechtěl, páni by pak musili na tu cestu mysliti, kterak by sobě pokoj učiniti mohli.

V roce 1602 byl by Mikuláš málem v bytu svém vlastní neopatrnosti uhořel, o čemž zaznamenal sám toto: „V noci, leže na lůžku v světnici, přibytku mém na Horách Kutných a usnuv, svíčky jsem u lůžka stojící zhasnouti pozapomenul. I zapálily se okolo mne šaty ložní, shořela peřina nade mnou, poduška pod hlavou, prostěradlo okolo mne, knihy na lavici podle lůžka, stolice kožená obhořela a něco břevne odhořelo. A to tak vše samo od sebe udotnavše, uhaslo. Čeho jsem já spíce necejtil, až když lůžko vojenské, na kterémž jsem spal, v nohách hořeti počalo, a drobet mi nohu opálilo, jsem procejtil, a naležše se v holém peří, a vida jisker plnou světnici, na své jsem zavolal, a jináč není atd. - S podivením jest, že v takovém nebezpečenství tělu mému ani košili, kterouž jsem na sobě měl, mimo drobet v nohy opálení nic ublíženo není, že to tak samo okolo mne a nade mnou udatnalo.“

V jakém asi stavu tu Mikuláš Dačický před uložením se na lůžko se tehdy nacházel, dá se snadno domysleti.

Jelikož se více s podobnými žalobami pro všelikou ⁽¹¹⁶⁾ ním tropenou rozpustilost nesetkáváme, dá se tedy domnívati, že již M. Dačický pokojný a domácně spofádaný život vedl; nicméně žaloba na něho pro zavraždění Šťastného Kolovrata Novohradského vedená nebyla ještě zastavena; neboť obě strany se odvolávaly, suplikovaly, tak že ortel, ač několikrátě změněn, posud vykonán nebyl. - Roku 1602 poháněl opětně Albrecht Zručský na Chřenovicích co plnomocník paní Apoleny Kolovratové a dcery její, Mikuláše Dačického k soudu pro vyplnění povinností pro vraždu na Kolovratovi spáchanou, jemu uložených; však ani tu ještě žádného potrestání vinníka docíleno nebylo, což vysvítá nejlépe ze stížnosti, jižto roku 1612 požádala po Šťastném Kolovratovi dcera, již provdaná paní Kateřina Javornická nejvyšším úředníkem a soudcům zemským podala, ve které mezi jiným na soud kutnohorský

---

zvolen byl na důležitý úřad rychtáře městského, a tu se snadno státi mohlo, že ve svém úřadě a povolání někdy nemile s Mikulášem se setkal. Roku 1609 byl již při obnovení rady mezi konšely a r. 1612 co spoluradní mezi šepmistry učiněn byl úředníkem mince, kteráž hodnosti se r. 1614, jsa prvním šepmistrem a primatorem města ustanoven, vzdáti musel. - Zvolení to opakovalo se opětně roku 1616 a 26. října 1620, kterážto hodnost pro něho tak osudnou se stala.

¹⁴⁶⁾ Že se tosto placení příjmemného do obce Mikulášovi Dačickému nelíbilo, vysvítá z jeho poznámky o tom učiněné: „Páni šepmistři a konšelé města Hory Kutné proměnili také starodavný řád v platu, jenž sluje příjemné; když se kdo do susedství přijímal (a sobě při též obci zakoupení domu učinil), že se jim dávalo toho příjmemného toliko 36 gr. česk., a ještě 6 grošů lichých potřebnému zase vracováno bylo. Ale již ukládali co a jak na koho chtěli a vyšacovati mohli, a to se s nimi smlouvali, a dáti musel, a to se né do obce, toliko mezi konšely dostává, načež se nenachází žádného jím toho osvobození a od vrchnosti náležitého a vejsadního potvrzení. Tak sobě to sami nařídili (contra regalia regis).

velice si stěžuje, neboť praví: „I majíce Horníci podle té milostivé revizi od JMCé. slavné paměti a Vašich Milostí vyšlé, na témž Mikulášovi Dačickém další exekuci právní vykonati dáti, a v tom jsouce mnohokráte skrze psaní ode mne jím učiněné, napomínání, tak aby ta nevině krev vylitá pana otce mého nejmilostivějšího k slušné a spravedlivé pomstě přivedena býti mohla, toho až posavad učiniti zanedbávají, a tak JMCé. slavné paměti a Vašich Milostí milostivou a spravedlivou revizi za hřbet sobě kladou, a témuž Mikulášovi Dačickému, morděři v tom folkují a na ruku jemu jsou. I poněvadž já sama toliko živa pozůstávající dcera z dobré paměti pana Šťastného Novohradského z Kolovrat zůstávám, a nemohouce se na to dívati, aby ta nevině vylitá krev pana otce mého nejmilostivějšího k slušné pomstě a nápravě přivedena býti neměla, a podle toho aby ta milostivá a spravedlivá revize k zlehčení tou příčinou (117) nepřišla: protož se k Vaším Milostem ve vsí náležitě uctivosti utíkám, a za to Vašich Mťí. poníženě žádám, že ráčíte jisté milostivé a přísné poručení v té příčině o zamordování téhož dobré paměti otce mého nejmilostivějšího učiniti, jím o tom milostivé a přísné poručiti, aby dáleji podle té milostivé revizí, od JMCé. slavné paměti a Vašich Mťí. vyšlé exekuci další právní nález nad týmž mordýřem Mikulášem Dačickým ihned naříditi a mne psaním svým o tom, kdy a kde učiniti chtějí, neprodleně oznámiti, tak aby ta nevině prolitá krev k spravedlivé pomstě již aspoň jednou přivedena byla. Což jsem k Vaším Milostem té celé důvěrnosti, že nad touž spravedlivou a milostivou revizi od JMCé. slavné paměti a Vašich Milostí vyšlou, ruku milostivou držeti ráčíte, tak aby řád a právo zde v tom království českém v své mocnosti a celosti zůstati mohlo“.

Na podanou žádost' tu byl Mikuláš Dačický opětně uvězněn a uvěznění to zase delší čas trvalo, vsvítá z toho, že při obnovování rady městské dne 7. ledna 1613 podána byla ním nejvyššímu mincmistrovi Vilémovi z Vřesovic následující prosba:

„Vaše Milosti urozený pane, JMCé. českého a uherského krále pane mincmistře království českého, pane ke mně dobrotivý a laskavě příznivý! Všemohoucí Pán Bůh račiž Vaši Mti. v dobrém zdraví zachovati a prospěch ve všem dobrém dáti. Při tom k Vaši Mti., ku pánu křesťanskému a dobrotivému se poníženě utíkám, a Vaši Mti. v známost' uvozuji, kterak před třidceti minulými léty nešťastná příhoda jest se zde na Horách Kutných mezi urozeným pánem panem Šťastným Novohradským z Kolovrat a mnou přihodila, že týž pán mimo mou všechnu vůli a naději, když pán na mne výtržně sáhl, načež jsem já jak (118) živ nemyslel, zabit jest; po kteréžto nešťastné příhodě jsem mnohých bíd, těžkostí a dlouho trvajícího vězení pokusiti a na větším díle o zdraví a stateček můj přijíti musil, až potomně po mnoha prošlých létech, byvše toho prvé od rad JMCé. nad apelacemi na hradě Pražském očištěn, jest proti mně podle odvolání původní strany na mne nastupující na soudu komorním skrze revizí za právo dáno, skrze což já opět znovu souzen, nepomenul jsem k spokojení toho poníženě vyhledávati, tak že to drahně let od téhož přísudku v pokoji zůstávalo, a žádný na mne dáleji v tak mnoha prošlých právních létech nenastupoval. Až teď opět, nevím čím a jakým původem a ponuknutím, an jsem skrze to pod tak mnohými léty a dlouhotrvajícím vězením na nejvyšše zhuben, urozená paní Kateřina Javornická z Kolovrat ku pánům šepmistrům a radě zde na Horách Kutných jakési nesprávné a postrané psaní a jakýsi vidimus z města Skuče podacího (an ta věc tam nikdá nenáležela a nenáleží), pomínuvše v tom ve všem JMti. císařské a soudu komorného v království českém, kdež ta věc se řídila a zůstávala, a až posaváde zůstává, a již toho proti mně, jakožto věci pomínulé a dávno prominulé užítí nemá, učinila a podala: načež hned ti páni šepmistři a rada, neohlédaje se na to, že jsem já k JMCé., nevida proti sobě žádného přítomného původu ani jaké originální revizí, hlásil, a ku pořadu práva volal, mne jsou skrze rychtáře jich městského do vězení šatlavního potupného jíti donutili a soužili, v kterémžto vězení až posaváde a další záhubou statku a zdraví mého zůstávajíc, k Vaším Mtem. se v tom poníženě utíkám a žádám, že se laskavě při týchž páních šepmistřích a radě přičinite a naříditi ráčíte, poněvadž obyvatel tohoto slavného království českého a dobře (119) zrozený a zachovalý jsem, abych na česť a víru z takového vězení anebo na mně možné rukojemství propuštěn byl.

Nemohlo-li by pak na ten čas jinaké býti, aspoň nahoře v rathouském vězení podle zavázání cti a víry mé, do další v tom od vrchnosti ochrany, zůstával; zvláště, poněvadž jím na tom ani žádnému nic sjiť nemá a nesejde, a já na jiném nejsem, než-li víru, jakožto rozený a dobře zachovalý Čech zachovati, a kdo by ke mě jaké právo měl, tomu státi a dostáti. O čem se Vaším Mtem. k laskavé paměti a ochranu poroučeného činím.

Datum u vězení v neděli den památky sv. Tří králův, léta Páně 1613.

Vaším Milostem služebně volný a ochotný Mikuláš Dačický z Heslova.

Prosbě jeho také nejvyšší mincmistr příznivě sluchu dal, neboť nechav se o záležitosti celé náležitě poučiti, dal jej na rukojmí z vězení propustiti, jak se o tom ze zápisky této dovidáme¹⁴⁷⁾, která nám i celou záležitost, jak se sběhla, blíže objasňuje, jelikož přináší toto: „Jakož jest Mikuláš Dačický z Heslova dopisováním urozené paní Kateřiny Javornické, rozené Novohradské z Kolovrat a na Dvoře v Bělé ku právu slovůtně a vzáctné poctivosti pánův šepmistrův a rady na Horách Kutnách vězněný, při téměř právě zjištěný, několik výhodnú zůstával, jest pak takového vězení na přímluvu urozeného pána pana Viléma z Vřesovic a z Doubavské Hory na Podsedicích a Vchynicích, (120) JMCé. rady a nejvyššího mincmistra království českého na nížeřpané rukojmě dán a propuštěn, a to na způsob tento: kdybykoli jim rukojmím věděti dáno bylo, že mají a povinni budou jeho Mikuláše Dačického ku právu, kdež jim oznámeno bude, pod propadnutím sumy 1000 kop gr. č. dostaviti.

Čemuž že se zadosti státi má, za to rukou společnou a nerozdílnou pod výš jmenovanou sumou spoluhorníci a sousedé zdejší p. Jan Vopršal ze Zhor, Zdislan Podivický z Podivic skrze psaní pod skryty svými, poněvadž sami osobně ku knihám se najíti dáti pro nedostatek zdraví svého nemohli, odeslaná, jiní pak, stojíce sami osobně při právě, jmenovitě Jakub Bzenecký, Jan Agathon, Sigmund Kozel z Reizentalu, Jan Žabka, Lukáš Papoušek, Ciprian Trnka, Jan Doubek, Pavel Nicefor, Jakub Skřivan, Václav Měchura, Václav Voříšek, Balcar Winter, Matěj Talacko, Šimon Příbramský, Matiaš Dačický z Heslova a Jan Zeman Malínský slíbili, naproti tomu, pak zase Mikuláš Dačický z Heslova se také osobně při právě, že jim rukojmím svým, v tom slibu a rukojemství za podpůrce vším všelijakým statkem svým, kterýž zde pod právem tímto má a ještě míti může, zůstává, a též jím v tom rukojemství zavazuje tak a na ten způsob, jest-li že by tíž rukojmové skrze takové rukojemství jakou škodu neb těžkost (ač on s pomocí boží k tomu přijíti nedopustí) měli, aby sobě toho na téměř statku jeho dobývati a potahovati, bez všelijaké jeho a jiného každého vymyšlené překážky mohli a moc měli, ohlásil. Actum ve čtvrtek po památce sv. Tří králů léta 1613 (11. ledna).

Praetore Tobiáš Triska Tábořský, primator.

(121) Ku podané však žádosti nejvyšš, soudu zemskému od paní Kateřiny Javornické odeslané došel tento výměr šepmistrův: „Nejvyšší úředníci a soudcové šepmistrům a radě na Horách Kutnách. - Stežuje sobě do vás urozená Novohradská z Kolovrat, že byste po jistém od J. Mti císaře Rudolfa slavné paměti vyměření a exekucí právní na Mikulášovi Dačickém z Heslova vykonati zanedbávali, v tom nás za opatření prosíc; poroučíme, abyste nám na suplikací tuto ihned neprodleně zprávu svou, navrácením ji zase do kanceláře JMCé. učinili.

Dáno po sv. Filipu a Jakubu léta 1613.“

Že poručení tomu odesláním všech spisů se vyhovělo, nelze pochybovati, ač nijak pověděti možno není, jaké odpovědi na to došlo. - O konečném zvláštním a neočekávaném výsledku dlouhotrvajícího sporu toho zaznamenáno v knize Memorabilí k roku 1615 dne 30. října takto:¹⁴⁸⁾

¹⁴⁷⁾ Kniha rukojmí k roku 1609-1653 na listu, jenž nadeřpsán: „Patentla Del In nostra Iref I.MItate perf ICIt.“ (Moudrost' boží v nás nedokonalostí zdokonaluje.) Podobnými průpověďmi pisaři obyčejně při novém roce knihy naznamenávali.

¹⁴⁸⁾ Abych ukončení sporu toho nezdržoval, podávám jej tuto úplně, jak zanešen jest, jelikož pak ještě o některých soukromých záležitostech Mikul. Dačického z dřívější doby něčeho uvedsti třeba.

„Urozený pán Jan Javornický z Javorníku a na Dvořích ve vsi Bělé v přítomnosti urozené paní paní Kateřiny Javornické z Kolovrat, vyžáдав sobě vstoupení před pány oznámil toho příčinu, jaká jest se na onen čas revizí ku právu tomuto v příčině Mikuláše Dačického o zamordování od něho dobré paměti pána Šťastného z Kolovrat vyšla, že pánům v paměti zůstává. A poněvadž ta věc posavád k svému vyřízení nepřišla a na místě postavena není; že paní manželka jeho jest od JMCé. sobě v té příčině poručení objednala, a toho jím pánům, poněvadž jim svědčí, dodává.¹⁴⁹⁾

(122) Čteno a zatím Mikuláš Dačický dosažen, a jsa původní stranou před pány povolán, oznámeno mu, jaká by příčina jeho sem povolání byla, že toho z milostivého poručení JMCé. této chvíle ku právu tomuto dodaného vyrozuměti moci bude.

Čteno před obojí stranou.

Proti tomu pak Mikuláš Dačický od sebe promluvití dal, že jest se na vykázání a poručení panské sem postavil a poslušně zachoval, a toho se nenadál, aby v tak prodlouženém čase zase na něho se tuto navracováno býti mělo, ježto strana původní od vyřízení též revizí trojím letům právním projítí dala. Original také té revizí ku právu tomuto, tak jakž práva a zřízení zemské to sebou přináší; mimo vidimus pod pečeti městečka Skuče, což proti dotčenému právu a zřízení zemskému jest, nepřišel. Nad to výšeji k přeslyšení takové revizí, jako ani toho JMCé. poručení, což se, poněvadž tuto se věci veliké a hrdelní týče, státi mělo, obslán nebyl a není. A zůstává pánům v dobré paměti, kterak přede dvěma léty skrze tuto věc u vězení zůstával, a když to uznáno bylo, že nic pořádného paní Kateřina z Kolovrat proti němu nemá, že jest takového arestu osvobozen. On pak pod tím že jest nepominul ohlašovati skrze psaní od práva tohoto ku paní Kateřině z Kolovrat, že ta revizí jest promlčena, a k tomu original při právě se nachází, a on k přeslyšení té revizí pořádně obslán není, proti čemuž paní nic neřkala, a na nic dále nenastupovala, až tuto opět v těchto jeho šedinách na něho se navracovati chce, a jemu se na hrdlo nastupuje, ježto prvé skrze tuto věc mnoho těžkostí pocítil, a jak o zdraví tak i o statek svůj přišel. Poněvadž pak v této věci tak daleko po řádu pochybeno jest, a paní (123) procesu zřízením zemským D-10 a Q-10 vyměřeného pochybila, že ku právu spravedlivému důvěřuje, že ničímž proti právu a spravedlnosti obtěžován nebude, neboť on není na jiném, než před J. MKou., kterýž tu vrch právu býti a nad právem a zřízením zemským ruku ochranou držeti ráčí, se utéci, a s paní v tom rozeznán býti chce. Zvláště že i sněmovní usnešení k létu Páně 1610 a 1615 na to se vztahuje, při kterém on také zůstaven býti žádá.

Proti tomu odpověděno, že se s ním v žádné zaneprázdnění právní a soudy vydávati nemíní a nemůže, nýbrž že žádá, aby při milostivém poručení JMCé. zůstaveno bylo.

I jest sám pán s paní manželkou svou povolán, a na ně dotaz učiněn, mohl-li by pán s paní svou k nějakému jinému způsobu, když by tato věc spokojena býti měla, přistoupiti, zvláště že některé právní příčiny, pro které by ta revizí promlčena byla, předkládá, a k rozeznání právnímu se odvolává, čím by veliké zaneprázdnění způsobeno býti mohlo.

Proti tomu mluveno: Co se té obrany jeho Mikuláše Dačického, že by právní léta již dávno od vyřízení té revizí projítí měla, dotýče, proti tomu se tato omluva činí, že dobré paměti paní matka paní manželky jeho tu věc na sobě zdržovala, a vynaloživši na to několik tisíc, a tudy do chudoby přivedena jsouc, originálu té revizí vyplatiti nemohla. Manželce také jeho, dokud' ona živa byla, toho učiniti možno nebylo a nenáleželo. Ačkoliv pak manželka jeho o to se smlouvatí nemůže, nýbrž při tom poručení JMCé. spravedlivě zůstavena býti má; však stane-li se co toho, nestane se pro něho Dačického, ale pro pány. (124) Povolán Mikuláš Dačický a jemu oznámeno, co tuto od pána promluváno bylo, a k čemu by schylovati se chtělo.

Děkoval z té lásky a pro Boha žádal, aby páni v tom pokračovati ráčili, že se toho pánům zase ve dne i v noci odsluhovati chce, a ačkoliv u veliké chudobě zůstává, a skrze tu věc o

---

¹⁴⁹⁾ Listinu tu nelze naléztí.

všechno všudy přišel;¹⁵⁰⁾ však nicméně, aby tato věc již jednou na místě postavena býti mohla, že by se chtěl něčeho opovážiti, a paní, né aby život tak vzácného pána platiti, než za škody něco, seč by tak býti mohl, odměnit, žádaje, aby paní k tomu přivedsti ráčili. Pakli by vždy paní od svého upustiti nechtěla, tehdá se důvěřuje, že při ohlášení svém, pořadem práva a zřízení zemského postaven bude; nebo toho žádnému odpíráno býti nemůže a JMCá., jakožto práva a zřízení zemského ochrana, jeho také zbaviti neráčí. Protož se důvěřuje pánů, že i v této příčině nad ním ruka ochraná držána bude.

I jsouc pán a paní na mnohé předkládání a přímlyvu k tomu naklonění, že od té pokuty, která na něho Mikuláše Dačického vedle revizí JMCé. dokročiti měla, upustili, však né pro něho Dačického, ale pro ušetření přímlyvy JMCé. pana rychtáře, pánův šepmistrův, pánův spolurad- (125) ních, tak že jemu to více připomínáno, ani na něj od žádného nastupováno býti nemá.

Dále Mik. Dačický na vynahrazení škod, ku kterým jest urozená paní Javornická z Kolovrat skrze tuto věc, příčinou jeho Dačického přišla, má, na hotové sumě za dům svůj, dnův pominulých urozenému pánu Davidovi, urozeného pána Oldřicha Holického ze Sternberka hofmistru odprodáný, přede všemi jinými věřiteli svými dáti půl třetího sta k. gr. míš., a dále k Její Mti. paní a panu manželé jejímu, jako také k všemu tomu vzácnému a slavnému rodu pánův z Kolovrat náležitou šetrnost a uctivost zachovati. Na čem strany že přestávají, k tomu se obojí přiznaly, připovídajíce k sobě tak zachovati, a vedle toho pánům z práce, kterou jsou při této věci mezi nimi védsti ráčili, děkujíce.

Následkem tohoto usjednocení postavily se téhož roku v úterý po sv. Lucii (15. prosince) obě strany osobně před právo nad knihami a podaly tuto smlouvu ku právu, ji přeslechše, k ní se zcela a zúplna dobrovolně přiznaly, žádajíce, aby ku právu přijata a do knih městských pro budoucí paměť vložena byla.

Zároveň paní Javornická kvitovala Dačického, že jí 125 kop gr. č. zcela a zúplna odvedl. Právo povolilo nápotom vkladu obého do knih městských, kdežto se ten znamenitý dodatek přidává, že paní Javornická od rozepře upustila s tou výminkou, že on Mikuláš Dačický vedle vynahrazení škod nad to výše se uvolil, jak ku paní, tak k rodu její Mti. se všelijak uctivě, šetrně a pokojně chovati, a v těch místech, kdež by J. M. paní z Kolovrat shledání své míti ráčila, se nedati nacházeti, leč by kdo (126) z nevědomosti (což se tuto vymínuje a vyhražuje) učinil.“ A tím spor ten po tři a třidceti létech byl ukončen.¹⁵¹⁾

Dá se s jistotou souditi, že muž ten v době té již všelikých dřívějších poklesků a výstředností byl zanechal, a při ustálení myslí pokojnému životu se byl oddal: a dobu tu považují za onen čas, v němžto nejen své „Paměti“ zaznamenával a ze zápisek svých předků sbíral, nýbrž i druhé nám známé spisy své, o nichž dále promluveno bude, sepisoval, jelikož k takové práci pokojné živobytí a klidná mysl zapotřebí byla.

Z dřívější doby Mikuláše Dačického třeba ještě dodati, že r. 1605 byl v držení čtyř horních

---

¹⁵⁰⁾ Ještě toho r. 1615 prodal dům svůj v Hoře Kutné se hrádkou při něm v ulici Miránkovské (nyní panenské) za domem Alderovským, pěkně upravený, kterýž byla r. 1606 manželka jeho co spuštěný od Karla Materny z Květnice za 30 k. gr. č. koupila, a který po smrti její na něho právem připadl Davidovi Lorenzdorfovi za 320 kop gr. čes. A že tak chudým, jak udává, býti nemusel, vysvítá z toho, že ještě r. 1619 platil z majetku svého na 625 kop odhadnutého dle usnešení sněmů zemského a vydané defencí na sbírku válečnou 37 kop 7 gr. 3½ den.

¹⁵¹⁾ Poznamenal o tom Mikuláš Dačický ve svých „Paměti“ při roce 1615 takto: „Těžkost má o zabítí před 33 léty pána Šťastného Novohradského z Kolovrat po dlouhou skrze to trvajících soudech a nevolí tohoto času dokonale jest spokojena, tak že paní Kateřina, již Javornická z Kolovrat, dcera téhož pána Šťastného, kteráž pro tu věc tuze nastupovala, jest od toho na mne dalšího nastupování jistou smlouvou upustila. Však na vyhrazení škod 125 kop gr. č. jsem se dáti uvolil a dal.“

podílů v dole „Kutna“ na couku Greifským.¹⁵²⁾

Roku 1611 dne 21. dubna smlouvou přátelskou stalo se dobrovolné narovnání mezi Mikulášem Dačickým z Heslova a švagry jeho: Oldřicha Vodičky, měšťana Starého města Pražského (manžela Doroty, sestry Alžběty zemřelé manželky Mikuláše Dačického), Bedřichem Hockerem, úřadníkem při handli horním (manžela sestry Judyty) a Tomášem Sperlingem sousem v Hoře Kutné (manželem⁽¹²⁷⁾ sestry Anny), že on Mikuláš Dačický z Heslova všeliké spravedlnosti, ježto by táž manželka jeho na domě Másnikovském k požadování měla, dobrovolně se vzdává, a těm jmenovaným třem sestrám popouští.¹⁵³⁾

Že se i na dále hornictvím zanašel i také ještě v držení lůnu minciřského byl a také již v jakési vážnosti u úřadů se nalezal, lze z toho souditi, že roku 1613 ve čtvrtek po sv. Vítě (20. června) od nejvyššího mincmistra Viléma z Vřesovic s úřadníky mince Janem Šoltyssem z Felšdorfu a Pavlem Škretou Šatonovským ze Závořic zvolen byl za přísedícího při skládání účtů obce minciřské a pregěřské,¹⁵⁴⁾ a pak při obnovení konšelů minciřských r. 1616 konšelem minciřským jmenován byl.

Pokročilý věk však již na něho mocně působiti musil, neboť si na to častěji stěžuje. Tak píše při r. 1618:

Juž jest po mé mladosti veta,
Minulo mně šedesát a tři léta.
Pomoz Pane Bože z toho bídného světa
k sobě do blahoslaveného věčného života.

A při r. 1819 [1619], kdy již takřka tušil věci, které přijíti mají, nazívav dobu tu „těch časův pod veřejným vzbouřením a pozdvížením škodlivém a záhubném v království českém,“ stýská si opět:

„Šedesát čtyř let jsem došel,
Jak jsem z rodičů svých pošel.
dejž Bože dál spasitedlně
abych zůstal tvůj věrně,
u víře Krista Pána stále
Dostal se k tvé věčné slávě.“

(128) S podobnými poznámkami setkáváme se pak i na jiných místech a zvláště trapně na něho, co velmi horlivého přívržence strany utrakvistické působiti musely světodějně události vlast' jeho, již tak všele miloval, r. 1620 potkavši, o kterých pak dle svého náhledu úsudky pronáší.¹⁵⁵⁾

---

¹⁵²⁾ „Greifský couk“ se táhl od „Červeného mlýna“ pohořím u „Páchu“ až k přískové šachtě, kde počínal „Hloušecký couk“.

¹⁵³⁾ Liber obligationum z r. 1610-1629.

¹⁵⁴⁾ Archiv horní čís. 5491.

¹⁵⁵⁾ Tak na př. napsal r. 1622 pod nadpisem „Lugit Bohemia“ (Truchli Čechie) takto:

Upads hrozně milý Čechu,
do záhuby a posměchu!
Každý do tvé vlasti běží,
nezůstáváš než v loupeži;
již tvá sláva bídně klesla
a udatnost přeč odešla,
svoboda také zahnána,
kdož tím vinen, než ty sama.
Ochraňuj sám Pán Bůh tebe
a pomoz z země do nebe.

A zvláště pronásledování a persekuce Hory Kutné na to následující jej bolně dojaly, což uvedeno v knize: „Persekuce Hory Kutné po bitvě bělohorské“. Nákladem knihkupectví Karla Šolce r. 1882 vydané; a proto není se jemu, co přísnému utrakvistovi, jeho rozhorlenost na římské duchovenstvo co diviti.

A konečně koncem r. 1624 píše o sobě:
Šedesát a devět let mi minulo,
Bože rač dáti, aby dál dobře bylo,
vše se dle tvé svatě vůle řídilo;
že spravedlivě tresceš, poznáváme,
rač se smilovat, všemohoucí Pane!

V tiché resignaci a oddanosti ve vůli boží žil již při svém skromném statečku a stálém sepisování svých „Pamětí“ a „Prostopravdy“ až do smrti své, o níž strýc jeho Matěj Dačický z Heslova poznamenati dal na poslední straně těchto ním psaných „Pamětí“ takto:

Léta 1626 dne 25. září v pátek na sobotu mezi 7. a 8. hodinou život svůj dokonal Mikuláš Dačický z Heslova s čistou pamětí a vyznáním stálým u víře Krista Pána, spasitele našeho, kterážto vyznání do těchto „Pamětí“ jest od syna mého Adama vepsáno, a tělo jeho jest u sv. panny Barbory na Horách Kutnách na krchově podle paní Doroty z Prachňan pohřbeno v neděli, podle máteře jeho. Já jsem tělo náležitě pohřbiti dal na svůj náklad, tak jakž na mého milého strýce náleželo. Věku jeho bylo 70 let a 40 neděl. Pán Bůh všemohoucí rač mi se dáti (129) s nimi se všemi v nebeském a věčném dědictví shledati, se všemi věrnými křesťany. Amen, rač dáti Pane Ježíši Kriste, jenž jsi nás svou předrahou krví vykoupiti ráčil. Amen.“

A tak jsou tyto „Pamětí“ dokonány rukou jeho psané o rozličných přibězích, co se kdy na Horách Kutnách stalo, nebo jest sám také mnoho toho pokusil, štěstí i neštěstí za živobyti své.¹⁵⁶⁾

Z toho pozorovati, že Mikuláš Dačický v posledních letech svého života ve skvělých okolnostech asi nežil, když jej jeho strýc vlastním nákladem pohřbiti dal. Snad jej byli i jeho zámožní příbuzní opustili, anebo chtěl strýc oplatiti toho, čeho mu byl Mikuláš kdy dobrého prokázal?? O nějaké po něm pozůstalosti ničeho známo není.

(130) II.

Předeslav toho, čeho z pohyblivého a dobrodružného života Mikuláše Dačického z Heslova dopátrati možno bylo, nelze dosti obdivovati a oceniti literární činnost jeho, jižto ovšem, jak již z předu podotknuto, toliko poslednímu desetiletí života jeho přisuzovati lze.

Z literární činnosti této známy jsou tři rukopisné folianty, které o neobyčejném duševním nadání, znamenité vzdělanosti a řečnické znalosti jeho svědčí, a podávají nám spolu důkazu o tom, že když mysl lidská pořádně vybouří, konečně sama k poznání sebe přichází a jiných před podobnými výstřednostmi a poklesky varovati hledí, z jakých sama útrap neb škody byla dříve zažila.

Takovým se nám objevuje Mikuláš Dačický v rukopise **prvním**, který se nachází ve sbírce rukopisů Musea království českého, kamž dostal se darem od evangelického učitele Jana Šollina z Uherského Brodu. - Rukopis ten ve velkém quartu obsahuje 66 listů, a psán jest celý vlastní rukou Mikulášovou, a má tento nápis na titulním listu:

„Knižce této nedávno

Prostopravda

jméno dáno,

Veritatis fautor

hujus libelli auctor

Nikolaus de Heslova

manu propia

Anno Christi 1620.“

Z nadpisu toho poznáváme, co z předu praveno bylo, že práci tu Mikuláš Dačický již u velmi pokročilém věku (131) a v bouřlivé době země české podnikal. Obsahuje na větším díle

¹⁵⁶⁾ Poslední poznámku tu psal ještě dne 16. srpna 1626.

básně, písně, průpovědi a veršované rozmluvy obsahu vůbec mravokárného, některé částky i náboženské, nimiž náboženství utraquistické hájí, a velmi často i lehkomyšlně a lehkovážně, ba i cinicky, ano místy i hrubě proti papeži, kněžstvu a náboženství pod jednou vystupuje.

Jakým způsobem mohla asi kniha ta dostatí se do rukou evangelického učitele Josefa Šollina do Uherského Brodu na Moravu, odkud' Museu českému darována byla? Kdo nám to vysvětlí?

Nemám sice pro tvrzení své žádných důkazů, nicméně neváhám o tom mínění své taktó pronésti.

Známo vůbec, že knihy náboženské z doby husitské při fanatickém pronásledování náboženské strany evangelické po bitvě bělohorské hlavně mezi protestanty se uschovávaly, které teprv po prohlášení tolerančního patentu na světlo vycházely. A tak se asi vedlo též s uvedeným tuto rukopisem Mikulášovým.

Praveno bylo již v rodopisu pánů Dačických z Heslova, že nevlastní dcera Ondřeje Dačického, Magdalena, rozená Křivoláčková za Jana Farinesta první faráře v Drahotoužicích, později pak v Uherském Brodě provdána byla. Uherský Brod byl doby té hlavním sídlem náboženské strany „Bratří Českých,“ kde i sám Komenský se delší čas zdržoval, a tam se rukopis ten nadjmenovaným Farinestou snadno dostatí mohl, neboť byl týž Farinesta, rodák kutnohorský, zde nepochybně na školách zdejších vystudoval a na kněžství i vysvěcen byl.¹⁵⁷⁾

(132) Nedá se tedy asi jinak mysliti, nežli že týž Farinesta dříve, snad i ve správě duchovní v Hoře Kutné býval, a tu se oženil, než do Moravy se dostal.¹⁵⁸⁾ Dle úředního horního protokolu z roku 1614 str. 129, ve čtvrtek po neděli „Exurge“ (30. ledna) pánové Matiaš a Mikuláš Dačičtí z Heslova vstoupivše před pány úředníky horní s Davidem Farinestou, žádali, by za učedníka probírského přijat byl, a jelikož se k umění tomu dostatečným a způsobilým býti uznal, a jak pan Matiaš, taktéž pan Mikuláš Dačický se za něho zaručili, bylo jemu toho dopřáno.“

Že tento David Farinesta nebyl nikdo jiný, než-li syn po Florianovi Farinestovi, někdy šafáři mince, jemuž Mikuláš Dačický poručníkem byl (viz poznámku poslední), jest jisto. Taktéž i farář Jan Farinesta mohl býti bratrem jeho otce, který jsa návštěvou v Hoře Kutné po úmrtí Mikuláše rukopis ten buďto obdržeti neb vypůjčiti se mohl, (133) za nímžto již ostal: a tak rukopis ten dříve mezi kněžstvem „Bratří Českých“, a pak mezi protestantskými kněžzi na Moravě nepochybně uschován ostal, načež rozličným postupováním až na udaného Josefa Šollína se dostatí mohl, neboť dřívější dobou nikde o rukopisu tom se nevědělo, jelikož ani slovutný Jungmann v druhém vydání „Historie literatury české“ o něm ještě se nezmiňuje. Jest to ovšem jen důměnka, ale snad ne předc zcela nepodstatná.

Na ukázkú z rukopisu Mikuláše Dačického „Prostopravda“ zvaném podány buďtež některé statě k seznání bystrého a ostrovtipného ducha jeho a vzdělance doby své neobyčejného, který se vynasnažoval v poslední době své aspoň písemně napravití toho, čeho za živobytí svého postopášností svou pokazil.

Tak např. volá šlechtě české slovy těmito:

---

¹⁵⁷⁾ Že v Hoře Kutné druhdy školy tak zřízeny byly, že tu schopní a nadaní mladíci nejen v potřebných studiích se vzdělávali (132) ano i k stavu duchovnímu se připravovali, jakož tu i na kněžství vysvěcování byli, pokaváde utraquistických biskupů v Čechách bylo, a když těch v zemi nebylo, nazvíce do Württenberka k ordinaci vysílání byli, pověděl jsem v pojednání: „Některé zprávy o konsistoři kutnohorské utraquistické“ r. 1862 v „Lumíru“.

¹⁵⁸⁾ Farinestové v Hoře Kutné bývali. Tak r. 1608 Florian Farinesta, šafář mince, v poslední své vůli odkazuje veškerý statek svůj Kristině, manželce své, z něhož povinna jest dítky Ludmilu, Davida, Alžbětu a Jana na náklad svůj do vějrostu vychováti. Za poručníka dítkám těm ustanovuje Mikuláše Dačického z Heslova. - Týž Florian Farinesta dal příjemného a přijat za souseda r. 1605; a r. 1608 učinila tak vdova po něm Kristína Farinestová. - Když se r. 1610 po úmrtí manželky Mikulášovy stalo porovnáni mezi sestrami zemřelé, (viz tam) postoupily tyto Kristýně Farinestové 30 kop gr.

„Dobré mravy, ctnost, šlechtnost
Ozdobují urozenost;
Kde se to však nenachází
Tu erbové nic nevází.“

O bažení po přednosti a nesvornosti v pospolném obcování napomína takto:

„Kdybychom ve světě pořád všickni
v bohatství, slávě, rovni byli vždycky
tak si zasedli veřejně spolu
medle: kdo by nám pak sloužil k stolu?
Ne všickni všechno býti můžeme!
Smrt nás srovná nežli se nadějeme.“

Velice však horlí na veřejné řečníky, zvláště na také, kteří překrucují pravdu v lež, a lež v pravdu; před nimiž ⁽¹³⁴⁾ každému radí se vystříhati, jakož i všech při a soudů se varovati, neboť hlásá:

„Každý se vystříhej toho
by nepotřeboval mnoho
práv světských s jeho řečníky
škodlivými nájemníky.

O nichžto dále praví:

Když jazykem zašermuje
proti pravdě, lež jmenuje,
hledíš se ho tehdáž pilně:
uhodíš tě v měšec silně.
Tvrdíce že jsou slavní,
vyhýbejte se jim blázni:
jest jich mnoho v vaši lázni
nechtějí být v boží kázni:
pod zlatým řetězem kráčí.
Slušel by mu provaz radši.

A končí pak radou tou:

A tak je v tom pilně poznej.
Na sebe dobrý pozor měj,
abys neupad v tenata
řečnickům v jejich klepeta,
sic po tobě bude veta.
A svědčila paní Běta:
„že čert řečníky peklo vymetá,“
potom sešla z toho světa.
Dobrých se to nedotýče,
kdo tím není nehněvej se,
neb se to o dobrých nemluví.
Každý o sobě nejlépe ví,
⁽¹³⁵⁾ aniž se zle o ctných píše.
Zlý mlč, sehna hlavu tiše;

nebo:

Hod' mezi psy kamenem neb holí,
kterého trefíš - ten zaškulí.“

O lásce k vlasti a k řeči české, která v každé jeho práci se objevuje, rozepisuje se tak horoucně v básni, v nížto poukazuje, jak vřele každý Čech svou vlast milovati má, a čeho při tom šetřiti jest třeba, jízto však z tiskových poměrů úplně podati nelze; protož uveden budíž

toliko závěrek, kde starý Čech mladému zrazuje do ciziny pro vyrazení cestovati a tam peněz utráceti, neboť praví:

„Protož milí lidé mladí
co vám teď starý Čech radí
rozvažte to aspoň pilně:
Milujte svou vlast upřímně,
nerušte svých předků ctnosti.
Však máte ve své zemi dosti
všeho dobrého z boží milosti,
kterouž cizozemci míti
chtějí, a vás připraviti
usilují o vše všudy,
uvésti v modlářské bludy,
pod svou moc uvésti tudy.
Šetřte se roztržitostí;
v lásce, pokoji svorností
buďte živi v pokojnosti;

nebo:

Svornost, věrnost a stálost
jest pevnost nepřemožitelná!

(136) Jak již z předu praveno bylo, události po bitvě bělohorské na něho velice působily, tak že si o nich častěji postesknul a steskům svým takto výraz dal:

„Nesvornost Čechy zavedla,
v posměch, potupu uvedla;
svoboda pod lavici vlezla,
avšak pejcha vždy přeč nechce,
ach Pán Bůh dokonce stresce.

Nejžalostněji však projádlil zármutek svůj nad úpadkem naroda českého písni následující, v níž co nejvýrazněji lásku svou k vlasti osvědčuje:

Země česká, milá máti,
nevím jak mám naříkati
kvíliti a žalovati.
Těžko na to zpomínatí,
jak jsi v slávě, chvále byla;
juž jsi toho všeho zbyla,
skrze nepravosti, hříchy,
pravdu pravím, credo mihi (věř mi).
zastavili Čechům smíchy,
zmrhány jsou jejich svobody,
již je cizí právo soudí;
zranili tě vlastní tvojí,
o! kterak a kdo to zhojí?
Následuje bída, psota,
při tom veliká drahota;
padla s tebou i Morava,
tobě také vinu dává.
Nepřítel vejská a skáče,
Slezsko a Lužice pláče,
(137) že s tebou punt učinili,
vrchností se zprotivili,

také toho zlým zažili.
 Přišla jsi o své rozkoše,
 stříbro, zlato, pěkné groše
 a ještě se hořším hrozí,
 ač jsou již zhynuli mnozí
 aniž již touž vlastní sluje,
 jinými se osazuje,
 cizincům dovoluje,
 v ničem žádný nelituje.
 Ledakdos bije, morduje,
 na tvé hejří a hoduje
 čehož také původové
 jsou mnozí tvoji synové.
 O milí páni Čechové,
 již jste bídní otrokové.
 Pán Bůh pro nepravost trestce,
 ráčí činiti kdy a co chce,
 budeť konat také svůj boj,
 učiníť svým věrným pokoj;
 každý člověk k tomu se stroj
 vezma na se duchovní zbroj;
 o čiňte z hříchův pokání
 poddaní, také i páni,
 smrt k svému právu pohání,
 žádnýť se ji neobrání.
 Smiluj se pán Bůh nad námi!
 Rač dát pokoj, zruš různice,
 nemohu již hořem více,
 (138) své vlasti tak litující
 chraniž nás božská pravice!

Ač v „Prostopравdě“ střídají se bolestné a dojemné žalmy s verši, které náležejí k druhu kramářské oplzlosti, nicméně by velice k přání bylo, kdyby jednou celý rukopis ten se všemi v něm obsaženými nájezdy i se skluskými místy tiskem vydán byl, z něhož by charakter spisovatelův nejlépe posouzen býti mohl.

Druhý rukopis Mikuláše Dačického nachází se v rodině pana Huga Dačického z Heslova. Jest to silný foliant, obsahující výtahy z poznamenání předků Mikulášových, vlastní rukou Mikulášovou psaný, ježto byl nadepsal:

„Já Mikuláš Dačický z Heslova na Horách Kutnách, vepsal jsem tuto některé paměti, kterých jsem dostati mohl od předků svých, pana Bartoše z Prachňan, praděda mého, pana Mikuláše z Prachňan, syna jeho, děda mého, pana Jana z Prachňan na Libenicích, ujece mého, různě od nich poznamenaných“.

(Pět listů sahajících od r. 1454-1506.)

A na druhém místě opět poznamenal: „Paměti některé pána Mikuláše z Prachňan na Horách Kutnách, z jednoho kalendáře starého, jenž „Ephemerides“, jinak „Almanah“ sluje, ke dvaceti letům pořád zběhlým latinským jazykem vytištěného a vydaného, kteréžto „Paměti“ jeho já Mikuláš Dačický z Heslova, vnuk jeho, jsem tuto na díle běžně přepsal, tak jak on upřímně a prostně, po staročesku do téhož almanahu poznamenal od léta 1519 až do léta 1550, v kterémž život svůj dokonal.“

(139) Z těchto zápisek přenesl Mikuláš největší část v rukopis třetí, ježto zápisky vlastními od roku 1575 až do roku 1626 rozmnožil, a které byl „Paměti Mikuláše

Dačického z Heslova“ nadepsal. Rukopis ten nachází se v knihovně Musea království českého¹⁵⁹⁾, o jehož důležitosti se náš proslulý historiograf Palacký po jeho se na veřejnost objevení co nejpříznivěji pronesl.

Dle poznámky na desce rukopisu toho učiněné, na níž později znak pánů Dačických a chifra C. F. D. v. H. 1748 přilepen byl, musí se za to míti, že se rukopis ten dříve v rodině pánů Dačických nacházel.

Ze zápisek Františka Jana Vaváka, rolníka a rychtáře v Milčicích, jichžto v „Lumíru“ r. 1855 uveřejněno bylo, dovídáme se, že rukopis v posledním desetiletí minulého století se nalezal v Hoře Kutné u tehdejšího měšťana a zlatníka Karla Hořického. Bylť Karel Hořický doby své zvláště rozhlášený národovec, důvěrný přítel posledního v Hoře Kutné žijících členů rodiny pánů Dačických z Heslova, od nichž rukopis ten buď obdržeti neb vypůjčiti se mohl, a v domě jeho scházivali se velmi skrovní tehdáž ještě přátelé národnosti a literatury české, tak že k navštěvování jeho nelitoval cesty dosti daleké týž Vavák, aby si od něho buďto starých českých kněh vypůjčoval, anebo o vydaných nových zprávy nabyl.

Od téhož Karla Hořického přešel rukopis ten v majetek P. Františka Švendy, exjezuity, když ještě v koleji⁽¹⁴⁰⁾ jezuitské v Hoře Kutné a po vyzdvižení řádu toho kazatelem při chrámu sv. Barbory tutěž býval, a ten jej odvezl do Hradce Králové, kamž se na odpočinek byl odebral, z jehož pozůstalosti se dostal zasloužilému spisovateli českému P. Dru. Josefu Liboslavovi Zieglerovi, který byl při úmrtí Švendově roku 1822 profesorem bohosloví na theologickém ústavu v Hradci Králové a stal se nápotom děkanem v Chrudimi.

P. Švenda, co bývalý jezuita, přeškrтал v rukopise tom přemnohá místa, kde Mikuláš Dačický na kněžstvo a náboženství římskokatolické přísně a dosti zhusta i vášnivě si vyjíždí, neb náboženství utraquistické a Husa vychvaluje, čímž mnohá místa v rukopise tom nečitelná jsou.

Dr. Ziegler daroval pak rukopis ten knihovně Musea království českého, a tím jest pro budoucnost uchován.

Tolik o osudu rukopisu toho uznal jsem za dobré uvésti, čímž své pojednání o působení Mikuláše Dačického z Heslova co spisovatele končím, neboť o obsahu jeho možno každému se přesvědčiti, jelikož „Paměti Mikuláše Dačického z Heslova“ nákladem „Matice České“ jež k vydání Dr. Antonín Rezek upravil a mnohým, co se nachází v něm objeveném opisu „Paměti Mikuláše Dačického“ v Jindřichovu Hradci r. 1878 doplnil, - vydány byly, za kteréžto vydání panu Dru. Rezkovi celý národ vděčností zavázán jest. Při tom vsak jest co litovati, že veškeré zápisky o muži tom toliko o stinných stránkách života vypravují, o jeho pěkných stránkách nevypravují však ničeho, a přece se ví, že při vší své zpupnosti byl i mužem šlechetným, útrpným a zvláště k chudině dobročinným,⁽¹⁴¹⁾ podporovav zvláště tak zvaných „stydlivých chudých,“ a to i dosti výdatně; a jak vřele vlast svou, své rodné město a českou řeč miloval, a jak jemu všeliká cizota protivna byla, o tom svědčí jeho „Paměti“ sdostatek: a tedy z důvodů těch on naši největší úcty a vděčné paměti zajisté hoden jest, jakož „Paměti“ jeho nejhojnějšího rozšíření u nás zasluhují.

---

¹⁵⁹⁾ Pod signaturou II G-5. Každý Kutnohoran ve spise tom nalezne mnoho poučného, protož by obsah téhož nikomu neznám býti neměl.

Daczicky von Heslowa

*Varianta znaku udělená 26.12.1814 Josefu Dačickému z Heslova
při povýšení do stavu svobodných pánů - dle www.daczicky.com*